

tieto & *trendit*

joulukuu 2011

talous • yhteiskunta • ympäristö

Nuoret vailla työtä
ja tulevaisuutta

1,8 miljardia 15–29-vuotiasta maailmassa

YK:n arvion mukaan maailmassa oli arviolta vajaat 1,8 miljardia 15–29-vuotiasta vuonna 2010. Koko maailman väestöstä 15–29-vuotiaiden osuus oli noin 26 prosenttia. Maailman nuorista 86 prosenttia asuu kehittyvissä maissa. YK:n väestöennusteen mukaan 15–29-vuotiaiden osuus maailman väestöstä tulee pienemään 20 prosenttiin vuoteen 2050 mennessä.

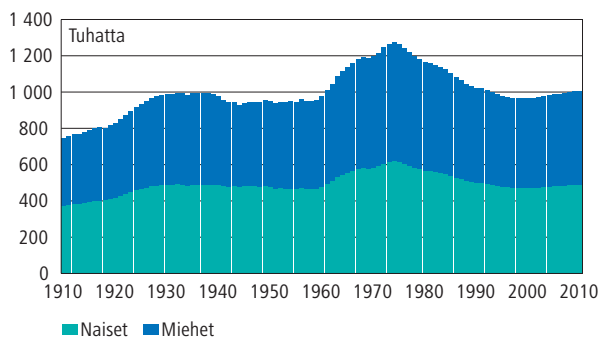
Suomessa reilu miljoona

Suomessa 15–29-vuotiaita oli 1 005 927 vuoden 2010 lopussa. Nuorten määrä on vähentynyt vuoden 1974 ennätyksestä, jolloin heitä oli 1 274 814.

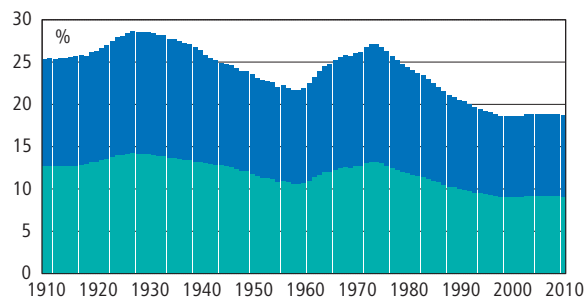
Viimeisen sadan vuoden aikana nuorten osuus Suomen väestöstä on jatkuvasti vähentynyt, mihin on vaikuttanut muun muassa kuolleisuuden ja syntyvyyden aleneminen. Vuonna 1910 väestöstä 25 prosenttia oli 15–29-vuotiaita. Viime vuoden lopussa osuus oli enää 19 prosenttia. Ennusteen mukaan vuonna 2025 nuorten osuus Suomen väestöstä tulee olemaan hieman yli 16 prosenttia.

Lähde: Nuori tasa-arvo. Tilastokeskus

15–29-vuotiaiden määrä Suomessa

15–29-vuotiaiden osuus väestöstä Suomessa

Nro 8/2011

Kannen kuva: Lehtikuva Oy

Pääkirjoitus

- 5 Parkkinappi, verokuitti ja kansantaloudellinen elämänpuu

Taloustrendit

- 6 Ahvenanmaan työllisyysaste EU:n korkein
6 OECD: Euroalueen kasvu 0,2 prosenttia vuonna 2012
- 7 Rakenteelliset tekijät leikkaavat kysyntää
- 8 Yrityksiä perustamaan – helpommin Ranskaan kuin Suomeen
Samuli Rikama
- 9 Ruotsissa laaja pk-yritys-tutkimus: Toiminnan tehostaminen ja uudistuminen tärkeimmät kasvua luovat tekijät

14 Keskinäinen riippuvuus vähentää konflikteja

- 10 Konserni, fuusio, yritystuki, ulkomaalaisomistus, vienti...
Mitä on ripeän kasvun takana?
Merja Kiljunen ja Samuli Rikama
- 12 Kansainvälistyvät kasvu-yritykset
Merja Kiljunen ja Samuli Rikama
- 14 Konfliktit vähenevät maailmassa
Vesa Puoskari
- 17 Arabimaailman syksy: Patoutuneiden odotusten kriisi
Dan Steinbock
- 20 YK:n työjärjestö ILO: 75 miljoonaa nuorta vailla työtä
- 23 Talouskriisi pahensi nuorisotyöttömyyttä myös Suomessa
Kalle Sinivuori
- 25 Nuorten työttömyyden mittaaminen on vaikeaa
Pekka Myrskylä

UCDP, 2011, Dept. of Peace and Conflict Research, Uppsala University

Lehtikuva Oy

17

Dan Steinbock: Nuorisotyöttömyys arabialueen vakavin ongelma

- 26 Nopein netti Etelä-Koreassa
Suomi sinnittelee kärjen tuntumassa
Aku Alanen
- 28 Kuntapäätäjien huoli verorahoituksesta kasvaa
Vesa Virtanen
- 31 Metallimalmien louhinta vauhdittaa kaivostoiminnan kasvua
Carita Järvinen, Anssi Suominen, Pirkko Nurmela ja Ville Tolkki ▶

www.tilastokeskus.fi/tietotrendit
 Työpajankatu 13, 00022 Tilastokeskus
 tietotrendit@tilastokeskus.fi
 etu.sukunimi@tilastokeskus.fi
 ISSN 1795-9799

**Vastaava
 päätoimittaja**
 Heli Mikkilä

Päätoimittaja
 Maija Metsä-Pauri
 puh. 09-1734 2785

Toimitus
 Mikko Erjos
 Jouni Kotkavuori
 Päivi Linna-Koski
 Kotimaan katsaus:
 Kyllikki Kivekäs
 Informaatikko:
 Mikko T. Mäkinen

Toimitusneuvosto
 Ilkka Lehtinen
 Jussi Melkas
 Pekka Myrskylä
 Seppo Paananen
 Matti Parkkinen
 Lotta Sjöblom
 Heikki Tulokas
 Marko Tuomiario
 Mervi Ukkonen

Ulkoasu
 Irene Koumolou
 Kuvatoimittaja:
 Matti Jokela

Kuvitus ja taitto
 Riikka Turunen

Painatus
 Edita Prima Oy

Tilaushinnat
 Ilmestyy 8 kertaa vuodessa
 Kestotilaus 152 euroa/vsk.
 Irtonumero 25 euroa
 Ulkomaantilauksiin
 lisätään postimaksu.

Tilaukset
 Tilastokeskuksen myyntipalvelu
 puh. 09-1734 2011
 myynti@tilastokeskus.fi

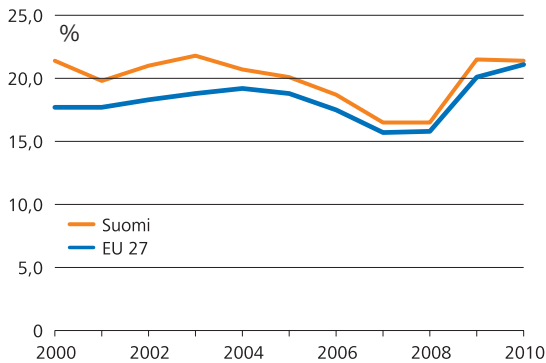
Verkkopalvelu
 www.tilastokeskus.fi/
 tietotrendit

Julkaisija

 Tilastokeskus

Lehden artikkelit eivät
 ole Tilastokeskuksen
 kannanottoja vaan
 niistä vastaavat tekijät.
 Lehden tietoja saa lainata,
 lähde mainiten.

Nuorisotyöttömyys

20 Taantuma vei
 nuorten työt

- 36 Kotimaiset näytelmät ja
 nykysirkus vetävät yleisöä
Aku Alanen
- 40 Sirkus ja tanssi nosteessa
Aku Alanen
- 44 Kaksi vuotta Stiglitz-raportista
 Mitä kuuluu hyvinvoinnin
 mittaamiselle?
Hilkka Vihavainen
- 48 Tilastollista valheenpaljastusta
Jussi Melkas

Kotimaan katsaus

Talous kasvoi heinä–syyskuussa
 • Teollisuuden tuotanto vähentynyt
 kesästä lähtien • Yritysten määrä ja
 henkilöstö väheni, liikevaihto kas-
 vo • Yli 55-vuotiaiden naisten työl-
 lisyys parantunut pitkään • Työ-
 tapaturmien määrä väheni vuonna
 2009 • Naisjohtajien osuus kasva-
 nut eniten julkisella sektorilla
 • Ikä vaikuttaa ansioihin eniten
 vaativammissa tehtävissä • Tutkin-
 non suorittaneita jo yli kolme mil-
 joonaa • Enemmän venäjänkielisiä
 perheitä

36

Nykysirkus
 vetää
 katsomaan
 ja tekemään

Lehtikuva Oy

Parkkinappi, verokuitti ja kansantaloudellinen elämänpuu

ParkkiNappi on GPS-paikannusta hyödyntävä mobiilisovellus. Autoilija pystyy maksamaan pysäköinnistä painamalla yhtä nappia, sovel- lus tietää pysäköinnin hinnan sijainnin perusteella. Pysäköinninvalvojat pysty- vät näkemään reaaliaikaiset maksutilan- teet WAP-puhelimien kautta.

Verokuitti-sovellukseen syötetään omat kuukausitulot sekä kulueriä ja tietoja elintavoista. Ohjelma laskee valtiolle kertyvät verot, myös välilliset, ja suhteuttaa ne valtion eri menoeriin. Tulostuvasta henkilökohtaisesta verokuitista nä- kee itselleen tutummassa mittakaavassa, mihin verorahat kuluvat.

Suomen kansantaloudellinen elämänpuu tarjoaa kokonais- kuvan kansantalouden rakenteesta visuaalisessa muodossa. Sen avulla voi etsiä vastauksia muun muassa siihen, millä toimi- aloilla suomalaiset työskentelevät tai mistä bkt:mme rakentuu.

Esimerkit ovat poimintoja vuoden 2011 Apps4Finland- kilpailun palkituista töistä. Kilpailun tarkoituksena on in- nostaa ideanikkareita ja sovelluskehittäjiä hyödyntämään saatavilla olevaa dataa ja luomaan niistä kiinnostavia sovel- luksia ja visualisointeja.

Apps-kilpailut kertovat avoimen datan maailmanlaajuisesta esiinmarssista. Sen mahdollistaa toisaalta tiedon käsittely- ja muokkausohjelmistojen kehitys, toisaalta sähköisten data- varantojen paraneva saatavuus. Suomessakin valtion organi- saatiot, kunnat ja muut tahot julkaisevat yhä enemmän avoin- ta dataa verkossa. Datavarantojen löytymistä taas pyritään tu- kemaan erilaisilla datakatalogeilla ja portaalipalveluilla.

Datavarantojen avaajien ja käyttäjien yhteisiä haasteita ovat tiedon laatu ja metatieto. Miten tieto on koottu, millai- sia luokituksia siinä on käytetty, mitä tietovarannossa käyte- tyillä termeillä tarkoitetaan... Ilman metatietoa riski päättyä

kummallisiin tuloksiin aineistojen yhdis- telyn ja analysoinnin myötä on melkoi- nen. Yhteistyö tiedon tuottajien, analy- soijien ja datavarantoja kaivelevien kes- ken korostuu.

Tietovarantojen avaamista on perus- teltu monella syyllä: yhteiskunnan ja hallinnon seuraaminen ja ymmärtäminen

helpottuu, verovaroin kerättyä tietoa voidaan hyödyntää ny- kyistä monipuolisemmin, syntyy uusia innovaatioita ja uut- ta liiketoimintaa. ParkkiNappi on jo herättänyt kaupallista mielenkiintoa maailman miljoonakaupungeissa. Verokuitti puolestaan osoittaa, miten tiedon havainnollistaminen aut- taa ymmärtämään yhteiskunnan monimutkaisia ilmiöitä.

Julkisen tiedon saatavuuden parantaminen tai datan avaaminen ei saa tarkoittaa tietosuojan murentumista. Kan- salaisten on voitava luottaa siihen, että henkilötietoja käyte- tään vain asianmukaisissa yhteyksissä eivätkä ne leviä kaikki- en saataville. Jos luottamus tietosuojaan horjuu, esimerkiksi luotettava tilastotuotanto ja tieteellinen tutkimus ovat vai- keuksissa. Kaikki julkisen hallinnon data ei ole julkista.

Avoimeen dataan liittyy olennaisesti se, että tieto on saa- tavissa konekielisesti ja että tiedon omistaja määrittää jatko- käytölle selkeät käyttöehdot ja -lisenssit. Myös Tilastokes- kus on mukana tietovarantojen avaamisessa. Liikkeelle läh- detään avaamalla vuoden 2012 aikana rajapinnat maksutto- maan StatFin-yleistietokantaan, jonka sisältöä on laajennet- tu voimakkaasti viimeisten vuosien ajan. Sen jälkeen datava- rantojen avaamista jatketaan muilla tietovarannoilla koke- musten ja saadun palautteen perusteella. Tinkimättä piirua- kaan tilastollisesta tietosuojasta tai tiedon laadusta.

Heli Mikkela
vastaava päätoimittaja

	Bkt:n vuosi- muutos, %	Teollisuus- tuot. vuosi- muutos, %	Yhden- muk. inflaatio, %	Työttö- myys- aste, %
	3. nelj. 2011	lokak.	lokak.	lokak.
Suomi	2,7	-6,0	3,2	7,8
Alankomaat	1,1	-2,0	2,8	4,8
Belgia	1,6	4,8*	3,4	6,6
Espanja	0,7	-4,0	3,0	22,8
Irlanti	2,3*	12,2	1,5	14,3
Italia	0,8*	-4,2	3,8	8,5
Itävalta	2,6	3,7*	3,8	4,1
Kreikka	-5,2	-12,4	2,9	18,3*
Kypros	-0,6	-12,6*	3,2	8,2
Luxemburg	1,9*	-11,3	3,8	4,7
Malta	2,8*	0,3	2,4	6,7
Portugali	-1,0*	0,6	4,0	12,9
Ranska	1,4	1,4	2,5	9,8
Saksa	2,5	4,2	2,9	5,5
Slovakia	3,0	7,8	4,6	13,6
Slovenia	-0,5	1,0	2,9	7,9
Viro	7,9	2,3	4,7	11,3*
Euroalue	1,2	2,2*	3,0*	10,3
Britannia	1,0*	-2,0	5,0	8,3*
Bulgaria	2,3	2,4	3,0	12,1
Latvia	5,6*	5,1	4,3	16,2*
Liettua	6,7	-1,4	4,2	15,0*
Puola	4,3	7,1	3,8	9,9
Romania	4,4	4,8	3,6	7,3
Ruotsi	4,6	6,0	1,1	7,5
Tanska	-0,2	-0,3	2,7	7,7
Tšekki	2,2*	1,7	2,6	6,7
Unkari	1,4	3,0*	3,8	9,8
EU27	1,3	2,1*	3,3	9,8
Norja	3,8	-5,6	1,3	3,3*
Sveitsi	1,3	2,6*	-0,5	3,4*
Venäjä	3,4*	3,5	7,2	6,4
Yhdysvallat	1,5	4,0	4,3	8,6*
Japani	0,0	0,2	-0,2	4,1*

Lähteet: Eurostat, OECD, Venäjän tilastovirasto, US Bureau of Labour Statistics

*** POIKKEUKSET:**

Bkt (vuosimuutos): Irlanti, Italia, Luxemburg, Malta, Portugali, Britannia, Latvia, Tšekki ja Venäjä 2. neljännes 2011.

Teollisuustuotanto (vuosimuutos): Belgia, Itävalta, Kypros, Euroalue, Unkari ja EU27 syyskuu 2011; Sveitsi 2. neljännes 2011.

Yhdenmuk. inflaatio (vuosimuutos): Euroalue marraskuu 2011.

Työttömyysaste: Yhdysvallat marraskuu 2011; Viro, Liettua, Norja ja Japani syyskuu 2011; Kreikka ja Britannia elokuu 2011; Latvia kesäkuu 2011; Sveitsi 2. neljännes 2011.

Ahvenanmaan työllisyysaste EU:n korkein

Ahvenanmaan 20–64-vuotiaiden työllisyysaste oli 83,9 prosenttia vuonna 2009. NUTS2-tason vertailussa Ahvenanmaa sijoittui EU:n kärkeen. Alhaisin työllisyysaste oli Italian Campaniassa, jossa työllisyysaste jäi 44,8 prosenttiin vuonna 2009.

Samat alueet edustivat ääripäitä myös naisten työllisyydessä: Ahvenanmaalla 15–64-vuotiaiden naisten työllisyysaste oli 75,4 prosenttia vuonna

2009, kun vastaava luku Campaniassa oli 26,3 prosenttia.

Vuonna 2010 EU27:n työllisyysaste oli pudonnut 68,6 prosenttiin, kun se vuonna 2009 oli 69,1 prosenttia ja 70,4 prosenttia vuonna 2008. ■

Lähde: Regional labour markets. Statistics explained, 9.12. Eurostat

OECD:

Euroalueen kasvu 0,2 prosenttia vuonna 2012

Euroalueen talouskasvu hidastuu kuluvan vuoden 1,6 prosentista 0,2 prosenttiin vuonna 2012, ennustaa OECD. Kasvu piristyy hieman, 1,4 prosenttiin seuraavana vuonna. USA:n talouskasvu kuluvana vuonna on 1,7 prosenttia, 2,0 prosenttia ensi vuonna ja 2,5 prosenttia vuonna 2013, OECD arvioi.

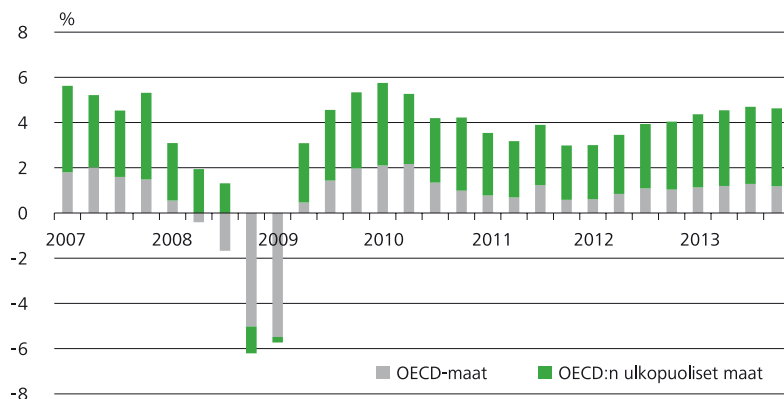
Maanjäristyksen ja tsunamin jälkeinen jälleenrakennus vauhdittavat Japanin bkt:n kasvua. Kasvuennusteet ovat 2 prosenttia vuodelle 2012 ja 1,6 prosenttia vuodelle 2013. Tänä vuonna Japanin bkt supistuu 0,3 prosenttia.

Globaalia kasvua johtavat OECD:n ulkopuoliset maat

Maailman talouskasvun veturina jatkaa Kiina, jonka bkt kasvaa tänä vuonna arviolta 9,3 prosenttia. Ensi vuonna OECD ennustaa Kiinan kasvun hieman hiljentyvän, 8,5 prosenttiin, mutta jälleen vuonna 2013 kasvu kipuaa 9,5 prosenttiin. ■

Lähde: OECD Economic Outlook, Volume 2011/2. OECD

Maailman bkt-kasvu

Lähde: OECD Economic Outlook, Volume 2011/2. OECD

Rakenteelliset tekijät leikkaavat kysyntää

Kysynnän puute pidättelee reaali-talouden elpymistä vanhoissa teollisuusmaissa. Siirtyminen talouden elvytystoimista aitoon markkinakysyntään ei ole onnistunut toivotulla tavalla. Suhdannetekijöiden ohella kysyntävajeen taustalla on myös pitkävaikutteisia rakenteellisia tekijöitä, joiden takia kysyntäongelmat eivät välttämättä korjaannu, vaikka akuutit kriisit ja suhdanneongelmat saataisiin hoidettua.

Monissa maissa talouden kokonaiskysyntää rajoittavat heikko työllisyys, valtiontalouden menoleikkaukset, varallisuusarvojen aleneminen ja kotitalouksien ostovoiman supistuminen. Kysyntä toki kasvaa uusien tuottajamaiden markkinoilla. Vanhojen teollisuusmaiden kuluttajat kuitenkin vastaavat edelleen 65–70-prosenttisesti globaalista kulutuskysynnästä.

Viimeaikaiset talouskriisit ovat hävittäneet suuren määrän varallisuutta, mikä osaltaan hillitsee kuluttamista ja investointeja. Varallisuusarvojen aleneminen on heikentänyt myös rahan välittämisen mekanismeja ja pankkien luotonanto on hiipunut myös tukkurahan niukentumisen ja sääntelyn kiristymisen takia. Ilmeisesti myös luottokelpoisten asiakkaiden määrä on vähentynyt heikon talouskehityksen myötä.

Viime vuosien kokemukset ovat osoittaneet, että reaali-taloutta ja finanssimarkkinoita on vaikea elvyttää ilman varallisuusarvojen vakiintumista ja vahvistumista. Usein pörssisijoittajat ovat rohkealla etunojallaan vetäneet reaali-talouden kasvuun, mutta vuoden 2009 kevätkuukausilta alkanut osakemarkkinoiden nousu osoittautui tältä osin virheelliseksi signaaliksi.

Rakenteellisista tekijöistä kokonaiskysynnän kasvua rajoittavat mm. tuotannon globalistuminen ja tuloerojen kasvu. Historiallisesti työvoiman siirtyminen alhaisen tuottavuuden aloilta korkean tuottavuuden aloille on ollut pääasiallinen kanava, jonka avulla vanhat teollisuusmaat ovat nostaneet tulo- ja elintasaan.

Tuotannon globalistumisen myötä tämä rakennemuutos on hidastumassa, koska yhä enemmän myös korkean tuotta-

vuuden työpaikkoja siirtyy monikansallisten yritysten globaaleihin tuotantoketjuihin. Tätä talouden rakennemuutosta ja sen mahdollista suunnan kääntymistä on viime aikoina analysoitu mm. IMF:n tuoreimmassa talouskatsauksissa.

Globalistuminen on ilmeisesti heikentänyt myös kilpailukyvyyn ja kotimaisen työllisyyden välistä yhteyttä. Maltillisen palkkalinjan kääntöpuolena on ostovoiman heikko kehitys, ja politiikan mahdollisuudet tukea kansalaisten ostovoimaa ovat jatkossa hyvin rajalliset.

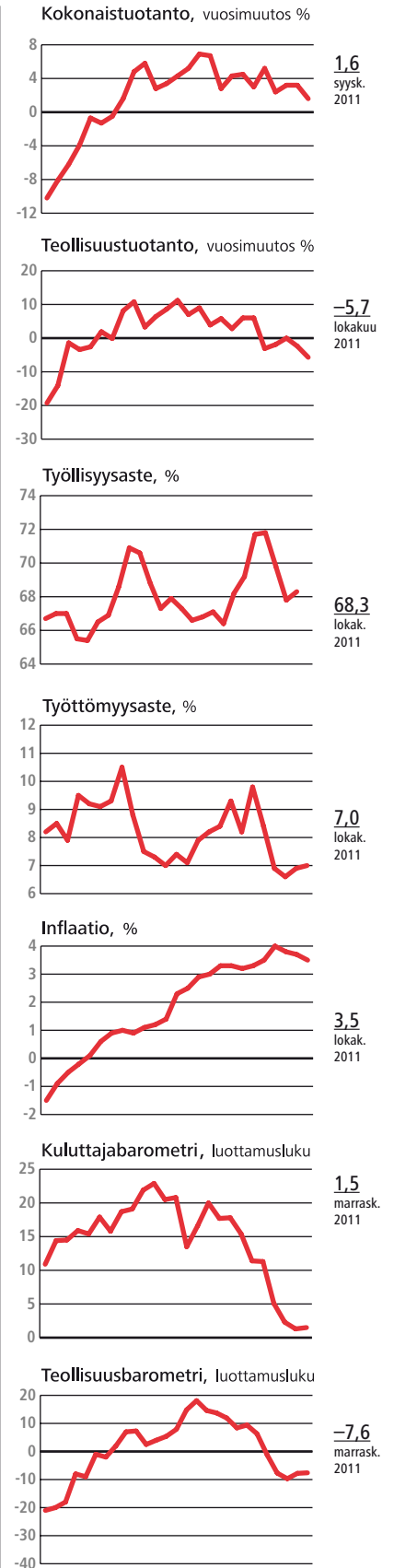
Myös tuloerojen kasvu heikentää talouden kokonaiskysyntää. Tulojen kasvun keskittyminen suurituloisille palkansaajille merkitsee sitä, että yhä pienempi osuus kotitalouksien tulonmuodostuksesta suuntautuu kulutuskysyntään. Tulot ovat jo pitkään kehittyneet keskimäärää heikommin niillä palkansaajilla, jotka kuluttavat tuloistaan suhteellisesti suurimman osan.

Esimerkiksi Yhdysvalloissa suurituloisin prosentti väestöstä ansaitsee jo lähes viidesosan kansantalouden tulonmuodostuksesta, ja vuoden 1980 tasoltaan tämä osuus on liki kaksinkertaistunut. Suurituloisimman 0,1 prosentin tulo-osuus on nelinkertaistunut vuodesta 1980.

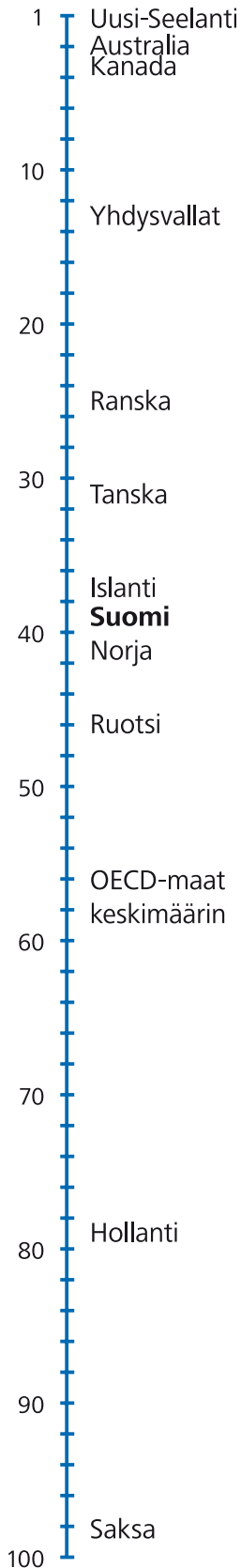
Monilla aloilla suurituloisimmalle prosentille väestöstä on syntynyt omat markkinansa, jotka helposti nostavat myös yleistä hintatasoa ja heikentävät sitä kautta keskimääräisen palkansaajan reaali-taloustoivoimaa.

Myös globaalien säästöjen ja valuuttatavarantojen kasvaminen ylijäämämaissa on saattanut heikentää globaalin talouden kokonaiskysyntää. Viime vuosien kriisit eivät ainakaan ole vähentäneet Kiinan ja eräiden muiden maiden insentiivejä varantojen ylläpitämiseen. Raaka-aineiden, ruuan ja energian kallistuminen on siirtävät ostovoimaa vanhoista teollisuusmaista raaka-aineita tuottaviin maihin.

Talouden kriisit ovat muokanneet rajusti markkinapsykologiaa siten, että tämä varmasti vaikuttaa sijoittajien, yritysten ja kotitalouksien käyttäytymiseen vielä vuosia eteenpäin. ■

Viimeisen 24 kuukauden muutos Suomessa

Yritysten perustamisen helppous,
sijoitus Maailmanpankin indikaattorin mukaan

Yrityksiä perustamaan – helpommin Ranskaan kuin Suomeen

Globaali kilpailu yritysten sijoittumisesta eri maihin on kireää. Yritystoiminta tuo yleisesti mukanaan työpaikkoja ja vaurautta. Sen merkitystä myös innovaatioiden moottorina tai osaamisen välittäjänä ei pidä aliarvioida.

Maahan perustetuilla ja rekisteröityneillä yrityksillä on monia etuja ja velvoitteita. Ne voivat käyttää erilaisia julkisia ja yksityisiä palveluita, kuten pankkipalveluita. Lainsäädäntö suojaa myös työntekijöitä ja antaa oikeuksia.

Suomi kilpailee kovassa sarjassa useiden EU-maiden kanssa houkutellessaan uutta yritystoimintaa maahan. Kustannustaso ei ole Suomen valtteja mutta monipuolinen osaaminen kylläkin. Maailmanpankki julkaisee vuosittain yritystoimintaan liittyviä indikaattoreita, joiden avulla eri maat voidaan sijoittaa paremmuusjärjestykseen.

Yritysten perustamisen helppous on keskeinen kriteeri, joka vaikuttaa uusien yritysten syntymiseen. Suomi on tällä osa-alueella Maailmanpankin listalla sijalla 39 vajaan 200 maasta. Indikaattori koostuu yrityksen perustamiseen kuluva ajasta ja kustannuksista, hallintokäytännöistä sekä tarvittavasta pääomasta. Yritysten perustamiseen liittyvä byrokratia vaihtelee huomattavasti eri maissa.

Suomessa yrityksen perustamiseen tarvitaan kolme vaihetta ja 14 päivää aikaa. Tans-

kassa riittää 6 päivää, Ranskassa ja Norjassa selviää 7 päivällä. Viimeisien vuosien aikana yritysten perustamiseen tarvittavat käytännöt ovat pysyneet Suomessa ennallaan.

Pohjoismaat yhtenä laajempaan markkina-alueena kilpailevat tiiviisti keskenään alueelle tulevasta uudesta yritystoiminnasta. Lisäksi näiden maiden kannalta on oleellista, miten kotimaisten pienten yritysten syntymistä kannustetaan. Missä tahansa uudessa yrityksessä saattaa olla se kasvun siemen, jolla valloitetaan maailmanmarkkinat ja ylläpidetään hyvinvointiamme.

Muihin Pohjoismaihin verrattuna Suomi jää jälkeen etenkin Tanskasta, jonne uusi yritys on helpointa perustaa Pohjoismaissa. Suomeen on kuitenkin helpompaa perustaa yritys kuin Ruotsiin tai Norjaan. Pohjoismaiden toisiaan hyvin lähellä olevat sijoitukset heijastavat maiden yhteiskunnallista yhtenäisyyttä.

Saksa ei talousmahdistaan huolimatta ole helppo maa yrityksen perustamiselle. Saksa sijoittuu juuri sadan parhaan maan joukkoon. Sen sijaan Ranskaan on melko helppoa perustaa uusi yritys, ja maa päihittääkin tässä myös kaikki Pohjoismaat. ■

Samuli Rikama

Lähde:
Doing Business 2012 World Bank

Lähde: Doing Business 2012.
World Bank

Ruotsissa laaja pk-yritystutkimus:

Toiminnan tehostaminen ja uudistuminen tärkeimmät kasvua luovat tekijät

Ruotsissa toimivista yrityksistä 99,9 prosenttia on pk-yrityksiä. Pk-yritykset vastaavat noin 60 prosentista elinkeinoelämän arvonlisäyksestä, liikevaihdosta ja henkilöstön määrästä. Osuus on viime vuosina kasvanut hieman. Loput 0,1 prosenttia eli noin 1 000 suuryritystä vastaavat 40 prosentista arvonlisäyksestä, liikevaihdosta ja henkilöstöstä. Tiedot käyvät ilmi Tillväxtverketin julkaisemasta Företagens villkor och verklighet 2011 -raportista.

Ruotsin elinkeinoministeriön alainen Tillväxtverket on kyselytutkimuksessaan kartoittanut ruotsalaisten pk-yritysten näkemyksiä kasvumahdollisuuksista ja kasvun esteistä. Kysymykset lähetettiin 30 000 yritykselle syksyllä 2010. Vastauksensa palautti 20 000 yritystä.

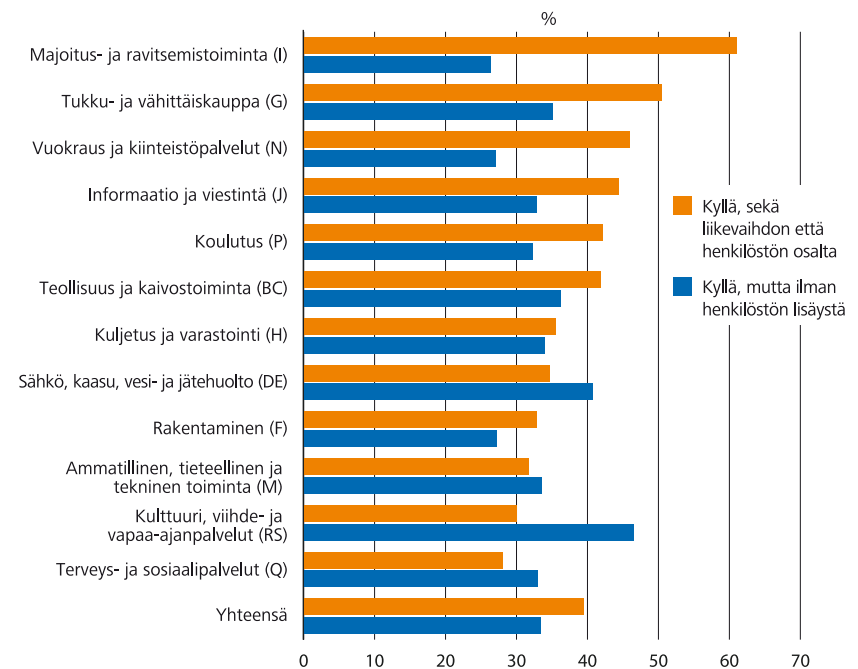
Raportin mukaan ruotsalaiset suuryritykset ovat vähenevässä määrin riippuvaisia Ruotsista ja kasvavat sen sijaan jossain muualla, kasvuhakuisilla markkinoilla. Pk-yritysten menestymisellä onkin entistä suurempi merkitys Ruotsin talouskasvun kannalta. Yritysten mielestä toiminnan tehostaminen ja uudistuminen ovat tärkeimmät kasvua luovat tekijät. Kasvua hidastaviksi tekijöiksi yritykset listasivat mm. lait ja säädökset, pääoman riittävyyden ja sopivan työvoiman puutteen.

Hotelli ja ravintola-alalla eniten kasvuhaluja

Kasvuhalukkuutta on eniten hotelli- ja ravintola-alalla, jossa noin puolet yrityksistä haluaa kasvattaa sekä liikevaihtoaan että palkata lisää henkilökuntaa. Suhteellisen moni kulttuuri-, viihde-, ja vapaa-ajan yritys samoin kuin sähkö-, kaasu ja vesihuoltoyritys haluaa kasvaa, mutta ilman henkilöstön lisäystä.

Keskikokoisista yrityksistä 80 prosenttia haluaa kasvattaa sekä liikevaihtoaan että henkilöstön määrää. Pienyrityksistä kolme neljästä haluaa kas-

Kasvuhalukoiden pk-yritysten osuudet toimialoittain

Lähde: Företagens villkor och verklighet 2011. Tillväxtverket

Kyselytutkimusta on tehty kolmen vuoden välein vuodesta 2002 lähtien. Vuoden 2011 tutkimus on kolmiosainen ja laajin tähän mennessä toteutettu. Lisää tutkimustuloksia kyseisestä aineistosta julkaistaan kevään 2012 aikana.

vaa. Kasvuhalukkuuteen positiivisesti liittyviä tekijöitä ovat: yrityksen koko, toimiminen palvelualalla, yhteistyö muiden yritysten kanssa, ketjuun tai konserniin kuuluminen, kansainvälistyminen, uudistuminen ja innovaatiot sekä ympäristötyö. Samat tekijät ovat yhteydessä myös positiivisiin tulevaisuudennäkymiin, kasvavaan liikevaihtoon sekä henkilöstön ja voittomarginaalin kasvuun. ■

Merja Kiljunen ja Samuli Rikama

Konserni, fuusio, yrittystuki,
ulkomaalaisomistus, vienti...

Mitä on ripeän kasvun takana?

Ripeästi kasvavat yritykset ovat monimuotoisia, yhtä profiilia on vaikea määritellä. Kasvuyrityksien taustalta paljastuu, että kolmannes kuuluu konserniin, lähes puolet on saanut yrittystukia ja joka kymmenes on ulkomaisessa omistuksessa.

EU:n tilastovirasto Eurostatin ja OECD:n mukaan kasvuyrityksen työllisyys ajanjakson alussa on vähintään 10 henkeä ja seuraavan kolmen vuoden aikana henkilöstön keskimääräinen kasvu ylittää 20 prosenttia vuositasolla. Tällä kriteerillä kasvaneita yrityksiä oli Suomessa vuosina 2006–2009 vajaat 700. Talouden voimakkaat heilahtelut kriiseineen ovat viime vuosina heikentäneet kasvuyritysten kehittämisedellytyksiä.

Suomen kokoisessa kansantaloudessa varsinaisten kasvuyritysten määrä on varsin rajallinen. Myöskään kansainvälisesti Suomi ei erityisesti profiloitu kasvuyritysten määrällä mitattuna.

Useat palvelualat ovat tarjonneet yrityksille suotuisan toimintaympäristön viime vuosina. Noin kolmannes kasvuyrityksistä toimi valtaosin yrityspalveluissa sekä osin myös kotitalouksia palvelevilla toimialoilla. Kaupan osuus kasvuyrityksistä oli viidennes ja teollisuuden noin 15 prosenttia (Kuvio 1).

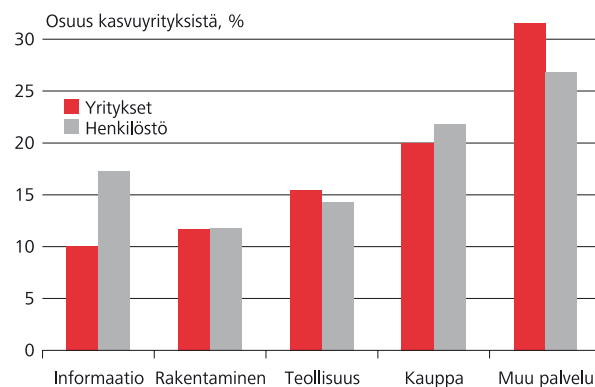
Oheiset laskelmat perustuvat Tilastokeskuksen rekisteriaineistoihin ja kattavat yritykset, joiden henkilöstön määrä oli vähintään 10 vuonna 2006 ja jotka toimivat aktiivisesti myös vuonna 2009. Kasvuyritysten henkilöstö tällä ajanjaksolla oli kasvanut keskimäärin vähintään 20 prosenttia vuodessa. Tiukasti rajaten aitojen kasvuyritysten määrittelyä vaikeuttavat esimerkiksi konserniin kuuluminen ja yritysjärjestelyt.

Ulkomaisomisteisella yrityksellä tarkoitetaan yrityksiä, joiden omistuksesta tai äänivallasta yli 50 prosenttia on suoraan tai välillisesti yhden ulkomaisen tahon hallussa.

Yritystukitilasto sisältää tietoja yritystuista tukityypeittäin. Niitä ovat suorat tuet, lainat ja takaukset. Tilasto perustuu tukea myöntäneiden ja maksaneiden julkisomisteisten instituutioiden antamiin tietoihin.

Aineisto kattaa laajalti yksityisen sektorin toimialat Suomessa. Laskelmat on laatinut Merja Kiljunen.

Kasvuyritykset keskeisillä toimialoilla 2009

Kuvio 1

Kasvuyritykset vuoden 2006 konsernisuhteen mukaan, prosentteina

	Yritykset	Henkilöstö		Liikevaihto	
		2006	2009	2006	2009
Konsernisuhde					
On	33	63	69	80	79
Ei	67	37	31	20	21
Yhteensä	100	100	100	100	100
Määrä yhteensä	665	26 900	76 800	8 400	16 300

Kuvion ja taulukon lähde: Yritysrekisteri, Tilastokeskus

Taulukko 1

Valtaosa työllisyyden ja liikevaihdon kasvusta konserneissa

Yritysten vahvan kasvun taustalla on hyvin monenlaisia tekijöitä. Orgaaninen kasvu edellyttää usein yritykseltä uusia innovaatioihin perustuvia kilpailukyisiä tuotteita, joilla voi erottua massamarkkinoista. Tämä on tärkeää etenkin, kun volyyymiin perustuvien tuotteiden markkinoilla kilpailu on kireää ja tuotanto on valunut halvan kustannustason maihin.

Konserniin kuuluvat yritykset hyötyvät, mikäli yritysryhmän toiminta, tuotteet ja brändi ovat vahvoja ja kilpailukyisiä omalla alallaan. Konserniyrityksillä on tällöin hyvät mahdollisuudet huomattavaan tuotannon kasvuun.

Kasvuyrityksiin lukeutuva konserniyritys voi kuitenkin kasvaa myös vaikkapa konsernin sisäisten yritysjärjestelyiden kautta. Tällöin kasvun taustatekijät eivät välttämättä ole markkinavetoisia.

Ripeästi kasvavien yritysten kuuluminen konserniin on varsin tavallista: noin kolmannes Suomen kasvuyrityksistä kuuluu konserniin (Taulukko 1). Konserniin

kuuluvien kasvuyritysten osuus tuotannon volyyymistä on kuitenkin huomattavasti suurempi. Niiden osuus kasvuyritysten työllisyydestä on noin 65 prosenttia ja liikevaihdosta peräti 80 prosenttia.

Kasvua fuusioilla

Yritysten väliset fuusiot ovat tyypillinen tapa keskittää ja tehostaa toimintoja kilpailukyvyyn kohentamiseksi. Fuusion yhteydessä henkilöstön ja tuotannon muutokset voivat olla rajuja: saava osapuoli voi moninkertaistaa tuotantonsa, kun toinen yritys lopettaa toimintansa kokonaan.

Fuusioilla on luonnollisesti yhteys myös kasvuyrityksiin. Vuonna 2006 fuusiossa oli osallisena noin kuusi prosenttia kasvuyrityksistä. Nämä edustivat kuitenkin selvästi suurempaa osuutta toiminnan volyyymistä, vuonna 2006 noin 13 prosenttia sekä kasvuyritysten henkilöstöstä että liikevaihdosta. Vuonna 2009 näiden yritysten vastaavat osuudet olivat nousseet jo 16 prosenttiin.

Vuosina 2007 ja 2008 kasvuyrityksiin tehtiin fuusioita selvästi useammin kuin

vuonna 2006. Vuosina 2007 ja 2008 fuusiossa oli osallisena 8-9 prosenttia kasvuyrityksistä. Valtaosa eli noin 80 prosenttia fuusioista tehtiin palvelualoilla.

Yritystukien peittävyys parantunut

Julkinen sektori tukee yritystoimintaa Suomessa monin eri tavoin, kuten verohelpotuksin ja myöntämällä rahallista tukea sekä lainoja. Monimuotoisen tukipolitiikan tavoitteena on helpottaa yritystoimintaa etenkin sen alkutaipaleella tai kriittisessä kasvuvaiheessa.

Talouden notkahdukset viime vuosina ovat vain lisänneet yritystukien merkitystä ja heikko taloustilanne lienee lisännyt selvästi tukea tarvitsevien yritysten määrää.

Kasvuyritysten osalta yritystukien rooli on keskeinen. Vuonna 2006 tukea saaneiden kasvuyritysten osuus oli huomattava eli 40 prosenttia. Tämä on hieinan useammin kuin kaikilla yli 10 henkeä työllistävillä yrityksillä keskimäärin. Vuonna 2009 tukea saaneiden kasvuyritysten osuus oli noussut 44 prosenttiin. ➤

Vuonna 2006 tukea saaneiden yritysten osuus kasvuyritysten henkilöstöstä säilyi jotakuinkin ennallaan vuosi- vuosi- ja 2009, noin 50 prosentin tuntumassa (Taulukko 2). Sen sijaan tukea 2006 saaneiden kasvuyritysten liikevaihto-osuus oli henkilöstöä pienempi, noin 40 prosenttia.

Yritystukien peittävyys on lisääntynyt selvästi ajanjaksolla. Vuonna 2009 tukia saivat kasvuyritykset, jotka edustivat 62 prosenttia henkilöstöstä ja 54 prosenttia liikevaihdosta kasvuyrityksissä. ■

Vuonna 2006 ja 2009 tukea saaneet yritykset, % kasvuyrityksistä

	Yritykset	Henkilöstö		Liikevaihto	
		2006	2009	2006	2009
Ei tukea 2006	60	50	55	61	58
Tukea 2006	40	50	45	39	42
Yhteensä	100	100	100	100	100
Ei tukea 2009	56	40	38	58	46
Tukea 2009	44	60	62	42	54
Yhteensä	100	100	100	100	100
Määrä yhteensä	665	26 900	76 800	8 400	16 300

Taulukko 2

Kansainvälistyvät kasvuyritykset

Kansallisesta ja talouspoliittisesta näkökulmasta on toivottavaa, että mahdollisimman moni kasvuyritys menestyy maailmanmarkkinoilla. Ulkomailla toimivat ja kilpailukykyiset yritykset tuovat ja luovat hyvinvointia Suomeen ja ovat kansallinen ylpeydenaihe. Suomi on perinteisesti ollut vahva tietotekniikassa ja sen sovelluksissa sekä momenttyypisessä koneisiin ja laitteisiin perustuvassa tuotannossa.

Yritystoiminnan kasvua haetaan usein ulkomailta. Mahdollisuudet menestyä ovat olemassa, jos tuotekonsepti on kilpailukykyinen ja toimialan näkymät suotuisat. Globaali toimintaympäristö on kuitenkin pienille kasvuyrityksille aivan erilainen markkina kuin kotimaa. Kaikkien toimialojen – kuten monien palvelujen – tuotanto ei myöskään sovellu yhtä helposti kansainvälisille markkinoille.

Yritystoiminnan kansainvälistä ulottuvuutta tarkastellaan tässä kahdesta eri näkökulmasta: ovatko yritykset ulkomaisessa omistuksessa ja käyvätkö ne ulkomaankauppaa – lähinnä harjoittavatko ne vientiä?

Ulkomaisessa omistuksessa olevat kasvuyritykset vuosina 2006 ja 2009, % kasvuyrityksistä

	Yritykset	Henkilöstö		Liikevaihto	
		2006	2009	2006	2009
Ulkomainen omistus 2006	10	19	18	29	22
Ei ulkomaista omistusta 2006	90	81	82	71	78
Yhteensä	100	100	100	100	100
Ulkomainen omistus 2009	13	28	27	48	35
Ei ulkomaista omistusta 2009	87	72	73	52	65
Yhteensä	100	100	100	100	100
Määrä yhteensä	665	26 900	76 800	8400	16 300

Taulukoiden lähde: Yritysten rakenteet. Tilastokeskus

Taulukko 3

Yhä useampi kasvuyritys ulkomaisessa omistuksessa

Parhaimmillaan ulkomainen omistuspohja tarjoaa toimivalle yritykselle monia etuja, kuten rahoitusta, osaamisen ja tietotaidon siirtoa konsernin sisällä ja helpomman väylän ulkomaanmarkkinoille. Näin ulkomainen omistus voi tarjota yrityksille oivallisen kasvualustan laajemmille markkinoille. Ulkomai-

sessä omistuksessa toimivat yritykset ovat jo lähtökohdiltaan kansainvälisiä.

Vuonna 2006 ulkomaisessa omistuksessa oli kymmenesosa kasvuyrityksistä (Taulukko 3). Kasvuyritysten tuotannosta kuitenkin selvästi suurempi osuus on ulkomaisissa käsissä. Ne vastasivat lähes viidenneksestä kasvuyritysten henkilöstöstä ja tätäkin suuremmasta osuudesta liikevaihtoa.

Ulkomainen omistus kasvuyrityksissä

Yritystilastot näyttävät talouden suuntaa

Talouden toimintaympäristön muutokset heijastuvat välittömästi myös yritystoimintaan. Etenkin uusien yritysten syntyminen sekä kasvuyrityksien kehitys toimivat hyvin talouden suunnannäyttäjinä. Tilastokeskus on ollut aktiivisesti mukana kehittämässä tilastoja ilmiöalueelta.

Tilastokeskus kuvaa yritysten elinkaarta, syntyä ja kuolemia yritysrekisterin pohjalta laadittavan yritysdemografian avulla. Se tuotetaan vuosittain laskemalla yritysrekisteristä tiedot, joissa on huomioitu yritysjärjestelyjen, kuten konserniyritysten, fuusioiden ja muiden hallinnollisten muutosten vaikutus yritysten aloituksiin, lopetuksiin sekä elinkaaritietoihin.

EU:n tilastovirasto Eurostat kokoaa ja julkaisee vuosittain jäsenmaiden laatimat yritysdemografian perustiedot. Näiden avulla kunkin maan ase-

maa voidaan verrata muihin jäsenmaihiin. Kansainvälinen kiinnostus yritysdynamiikkaa sekä kasvuyrityksiä kohtaan on merkittävää ja myös kansallisesta näkökulmasta on tärkeää tuottaa kansainvälisiä vertailutietoja.

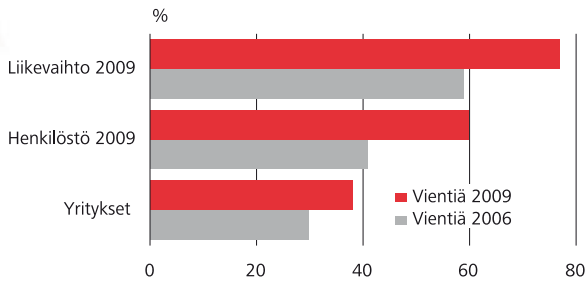
Lisäksi Tilastokeskus kehittää ja tuottaa kokeiluluontoisesti tilastoja kasvu- ja työnantajayrityksistä. Vireillä on myös hankkeita, joissa yritysdemografiatietoja luokitellaan alueittain tai t&k-toiminnan innovatiivisuuden mukaan.

Eurostatin yritysdemografiatiedot julkaistaan osoitteessa: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/european_business/special_sbs_topics/business_demography

Jaakko Salmela, Yritysrekisteri, Tilastokeskus

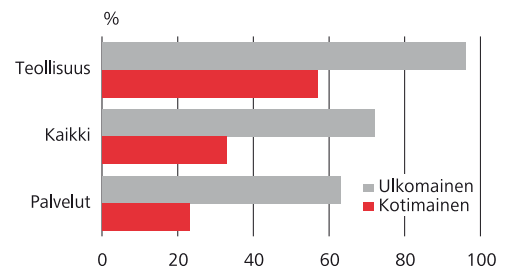
Kuvat: futureimagebank.com

Vientiä harjoittavat kasvuyritykset sekä niiden osuus kasvuyritysten liikevaihdosta ja henkilöstöstä

Kuvio 2

Vientiyritysten osuus kasvuyrityksistä omistajatahon mukaan 2009

Kuvio 3

lisääntyi vuodesta 2006 vuoteen 2009 mennessä selvästi. Vuonna 2009 ulkomaisessa omistuksessa oli 13 prosenttia kasvuyrityksistä. Nämä edustivat jo lähes 30 prosenttia kasvuyritysten henkilöstöstä ja yli kolmannesta kasvuyritysten liikevaihdosta.

Isot kasvuyritykset harjoittavat vientiä

Noin parilla sadalla vuosina 2006–2009 vahvasti kasvaneista yrityksistä oli vientiä vuonna 2006. Viejäyritysten joukko lisääntyi ripeästi samanaikaisesti kun yritykset kasvoivat. Vuonna 2009 vientiä harjoitti noin 250 kasvuyritystä eli lähes 40 prosenttia populaatiosta.

Kasvuyritysten toiminnan volyymin

vientiyrityksillä on suuri merkitys. Vientiä harjoittavat kasvuyritykset lisäsivät ajanjaksolla painoarvoaan etenkin henkilöstön ja liikevaihdon suhteen (Kuvio 2). Vuonna 2009 viejäyritykset vastasivat 60 prosentista kaikkien kasvuyritysten henkilöstöstä ja lähes 80 prosenttia niiden liikevaihdosta.

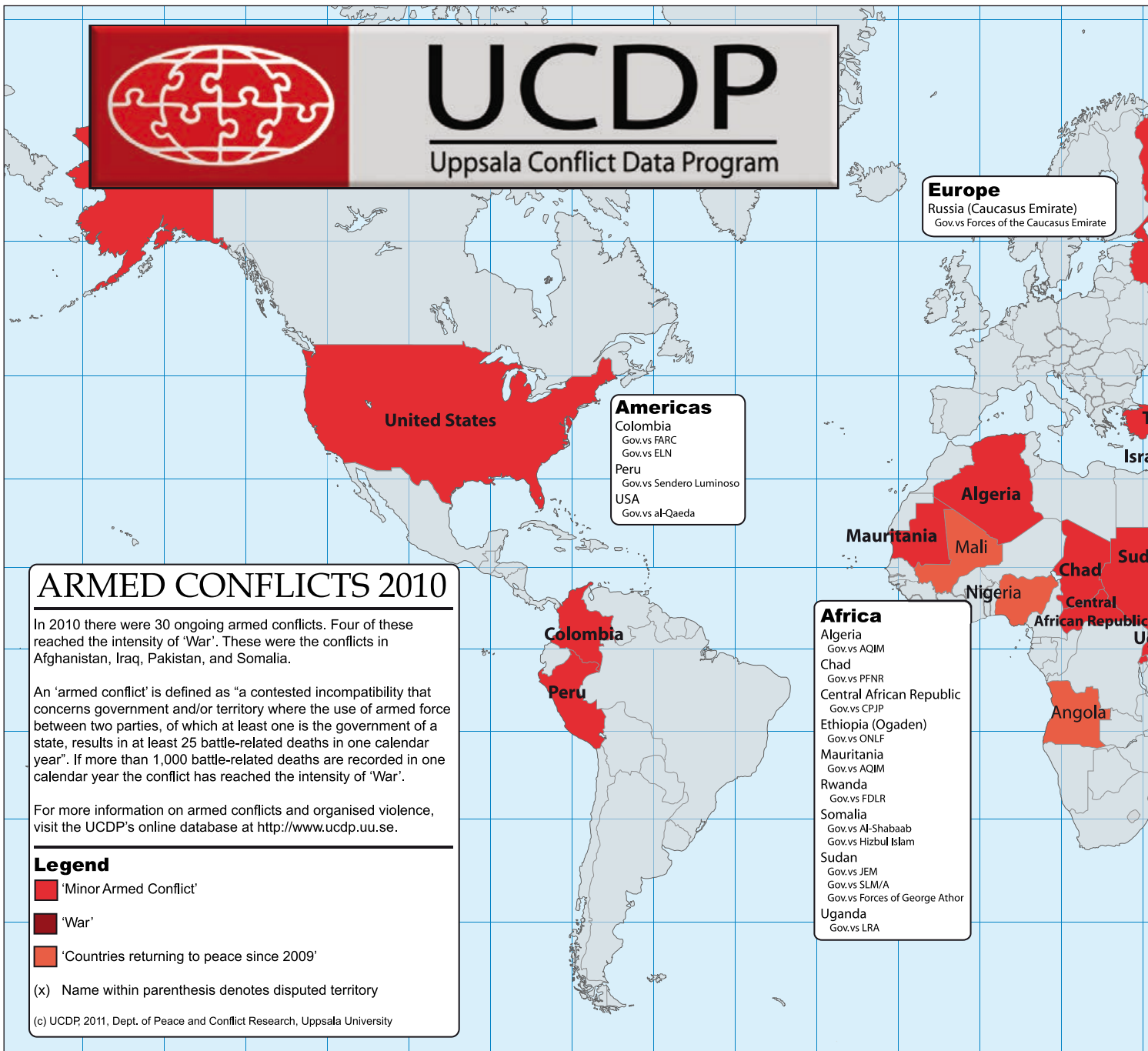
Ulkomainen omistajuus helpottaa vientiä

Ulkomaisessa omistuksessa olevat kasvuyritykset harjoittavat vientiä selvästi kotimaisia yrityksiä yleisemmin. Noin viidennes kotimaisista kasvuyrityksistä palvelualoilla myi tuotteitaan ulkomaille, kun ulkomaisomisteisista vientiä oli yli 60 prosentilla (Kuvio 3).

Teollisuudessa lähes kaikki ulkomaisessa omistuksessa olevat kasvuyritykset harjoittivat vientiä ja kotimaisistakin yli puolet.

On selvää, että yritysten kansainvälistyminen sekä viennillä että omistuspohjalla mitaten kulkee käsi kädessä. Olemassa olevat vientikanavat ulkomaille omistussuhteiden myötä helpottavat osaltaan vientiponnisteluja ja edesauttavat kasvua. Ulkomaisessa omistuksessa yritykset ovat tiiviimmin integroituneet globaaliin talouteen. Toisaalta ne ovat myös Suomen näkökulmasta haavoittuvampia, kun yrityksen päätösvalta on ulkomailla. ■

Juttusarjan seuraavassa osassa tarkastellaan kasvuyritysten kannattavuutta, vientiä sekä yritystukien roolia tarkemmin.

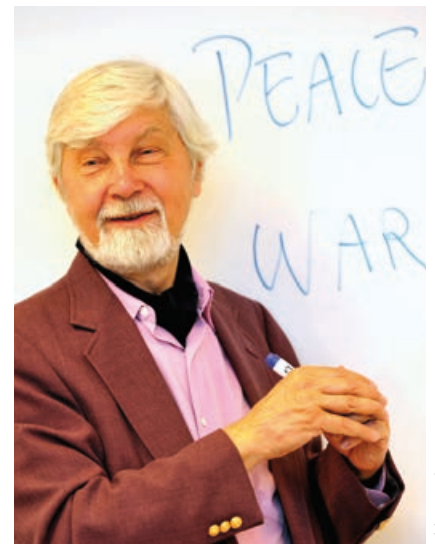
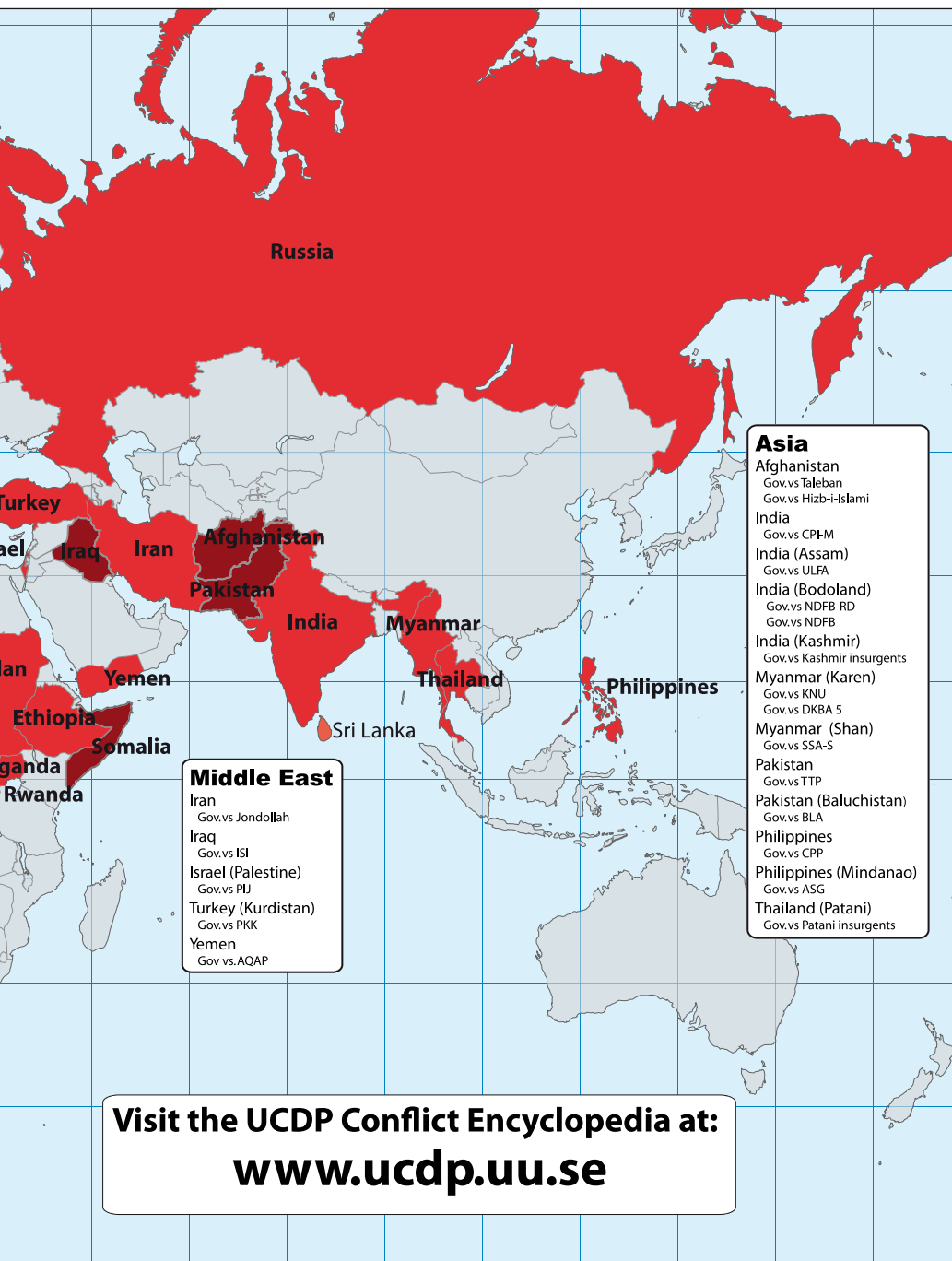
Vesa Puoskari

Konfliktit vähenevät maailmassa

Vaikka uutiset täyttyvät päivittäin sotatapahtumista, valtioiden sisäisistä kahakoista ja terrori-iskuista, vakavien aseellisten yhteenottojen määrä maailmassa on vähentynyt huomattavasti.

Uppsalan yliopiston rauhan- ja konfliktintutkimuslaitoksen mukaan toisen maailmansodan jälkeen maailmassa oli sodittu kaikkiaan 244 aseellista konfliktia 151 eri paikassa vuoteen 2009 mennessä.

Huippuvuosi ajoittui 90-luvun vaihteeseen, minkä jälkeen maailma on rauhoittunut merkittävästi. Tilastojen mukaan sodat, joissa vuosittain kuolee vähintään 1 000 ihmistä, ovat vähentyneet 78 prosenttia vuodesta 1988 lähtien. Valtaosa aseellisista konflikteista on valtioiden sisäisiä, jossa osapuolina ovat

Magnus Aronson

"Kylmän sodan jälkeen on pysyvästi ratkaisu noin 40 konfliktia", Peter Wallensteen Uppsalan yliopistosta muistuttaa. "Myös sotien uhrien lukumäärä on pienentynyt".

Keskinäisriippuvuus vähentää yhteenottoja

Helsingin yliopiston dosentti ja kriisinhallintaan perehtynyt EU-komission virkamies **Juha Auvinen** arvioi, että maailman poliittisten rakenteiden muutokset sekä taloudellisen keskinäisriippuvuuden kasvu ovat vähentäneet etenkin valtioiden välisiä aseellisia yhteenottoja merkittävästi. Maailmanpolitiikka nähdään nykyään enemmän yhteistyöpelinä kuin kilpailuna.

"Valtiot hyötyvät yhteistyöstä, sillä se tuottaa taloudellista voittoa, mikä puolestaan tukee vallassa olevan hallinnon legitimitettä. Mitä enemmän valtiot käyvät kauppaa keskenään ja hyötyvät taloudellisesti, sitä vahvempi on myös hallinnon asema", Juha Auvinen pohtii.

"Nykyään hallinto ei pysty puolustamaan legitimitettiinään juuri muutoin kuin että talous toimii hyvin ja kansalaiset vaurastuvat", hän sanoo.

Auvinen mukaan kylmän sodan päätymisen jälkeen aseellisten yhteenottojen lukumäärä on kasvanut mutta niiden intensiteetti on laskenut. "Konflikteja on edelleen paljon, mutta kuolonuhrien määrä on aiempaa pienempi."

Kahtiajaon aikana suurvallat tukivat aseina ja rahallisesti taistelevia osapuolia, mikä lisäsi sotien vakavuutta ja kasvatti uhrien lukumäärää. 1950-luvulla sotilaallisessa selkkauksessa kuoli keskimäärin 10 000 ihmistä, kun 2000-luvulla uhrien

hallituksen joukot sekä näitä vastustavat kapinalliset. Suvereenien valtioiden väliset sodat ovat harvinaisia.

Professori **Peter Wallensteen** Uppsalan yliopistosta sanoo, että konfliktien lukumäärän pitäisi laskea, mikäli kyky ongelmien ratkaisuun kasvaa maailmassa.

"Suuntaus on selkeä 90-luvun alusta lähtien. Myös sotien uhrien lukumäärä on pienentynyt, joten osapuolet, naapurivaltiot tai kansainvälinen yhteisö ovat pystyneet rajoittamaan konfliktien kiihtymistä ja leviämistä."

Vuoden 1989 jälkeen on syttynyt

133 konfliktia, joista vuonna 2010 oli käynnissä 30. Käydyistä taisteluista 103 oli päätynyt joko rauhansopimukseen, voittoon tai tulitaukoon.

Wallsten huomauttaa, että kylmän sodan päättymisen jälkeen on ratkaistu noin 40 konfliktia pitävien rauhansopimuksin.

"Jotta maailma olisi turvallisempi, niin ristiriidat on pystyttävä ratkaisemaan pysyvästi. Viime vuosina on solmittu vain muutama rauhansopimus. Monissa tapauksissa ongelmat on paremminkin vaimennettu kuin ratkaistu", Wallsten lisää.

Vesa Puoskari

Juha Auvinen EU-komissiosta ei näe EU:n sisällä merkittäviä turvallisuusuhkia taloudellisesti tukalista ajoista huolimatta. Sen sijaan "arabimaiden poliittinen myllerrys osoitti, miten haastavaa yhteisen linjan löytäminen on EU-maille".

määrä on laskenut vajaan 1 000:een konfliktia kohden.

Uppsalan yliopiston tutkimuslaitoksen mukaan vuosina 1989–2009 sodittiin eniten Afrikassa, missä käytiin kaikkiaan 41 aseellista yhteenottoa. Tämän jälkeen tulivat Aasia (39), Eurooppa (23) ja Pohjois- ja Etelä-Amerikka (15). Rauhallisinta ajanjaksolla oli Lähi-idässä (13 konfliktia).

"Ideologisen kahtiajaon poistumisen jälkeen pinnan alla kytenneet jännitteet puhkesivat. Esimerkiksi Afrikassa syttyi aiempaa enemmän sotia, mutta ne olivat nimenomaan valtioiden sisäisiä konflikteja", Auvinen selventää.

Vuoden 2003 jälkeen aseelliset yhteenotot ovat kuitenkin hieman lisääntyneet. Viime vuosina taistelut ovat yltyneet sodiksi saakka Sri Lankalla, Pakistanissa, Afganistanissa, Irakissa, Ruandas- ja Somaliassa, joissa kuolleiden lukumäärä on noussut yli 1 000 henkilöön.

"Terrorismin vastainen sota selittää suurimmalta osin kasvua. Myös arabikevään suorat vaikutukset saattavat merkitä lisää konflikteja", arvioi professori Wallenstein.

Resursseja ennalta ehkäisyyn

Sotien rahoittamisen sijaan resursseja käytetään aseellisten selkkausten ehkäisemiseen ennakolta. Riskiä voidaan vähentää puuttamalla etukäteen konfliktien rakenteellisiin syihin – kuten taloudelliseen eriarvoisuuteen. Myös YK on lisännyt merkittävästi rauhanturvaoperaatioitaan, joiden avulla konfliktien syntymä ja laajentumista on voitu ehkäistä.

"Kansainvälisellä yhteistyöllä on vai-

kutusta, ja sitä täytyy ehdottomasti vahvistaa edelleen. Tulokset riippuvat pitkälti siitä, kuinka suurvallat onnistuvat toimimaan yhdessä. Samalla kun paikallisiin konflikteihin haetaan ratkaisua, globaalien toimijoiden on tehtävä yhteistyötä – tai ne eivät saa ainakaan asettua vastakkain", sanoo Peter Wallenstein.

Juha Auvinen korostaa Euroopan unionin osaamista etenkin siviilikriisinhallinnan puolella. Suppean sotilaallisen väliintulon sijaan EU soveltaa laajaa turvallisuuden käsitettä, joka sisältää niin poliittisten instituutioiden ja oikeuslaitoksen rakentamisen kuin ympäristöön, ilmastonmuutokseen ja energiapolitiikkaan liittyviä asiat.

"Meillä on paljon toimivia ja tehokkaita operaatiota ympäri maailmaa. EU kouluttaa kohdemaiden poliiseja ja oikeuslaitoksen väkeä, auttaa poliittisten instituutioiden rakentamisessa sekä valvoo rauhansopimusten noudattamista. EU on monelle kehitysmaalle houkuttelevampi vaihtoehto kuin Yhdysvallat tai YK, sillä kaikki näiden toteuttamat operaatiot eivät ole onnistuneet hyvin."

Auvinen nostaa esille myös kansainvälisten tuomioistuinten roolin väkivaltaisuuksien hillitsijänä. "Nykyään sotarikollisia tuodaan tuomittaviksi kansainvälisiin tuomioistuimiin. Uskon, että myös tämä vaikuttaa valtioiden johtajien käyttäytymiseen."

EU:n sotilasoperaatiot epätodennäköisiä

Euroopan unionia arvostellaan usein haluttomuudesta ja tehottomuudesta aseellisissa kriisitilanteissa, sillä sotilaallisen puuttumisen kynnyks on korkea ja yhtenäisen koalition muodostaminen vaikeaa. Sotilasoperaatioiden osalta EU:lla ei ole suuria kehittymismahdollisuuksia jäsenvaltioiden erilaisten ulko- ja turvallisuuspoliittisten näkemysten vuoksi.

"EU:lla on niin paljon vaikutusvaltaa, kun jäsenmaat sille suovat. EU:ssa on useita vahvoja jäsenmaita, jotka haluavat toteuttaa omaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Tästä syystä varsinkin sotilaallinen konfliktien puuttuminen on hankalaa", vastaa Auvinen kritiikkiin.

Myös arabimaiden poliittinen myllerrys osoitti, kuinka haastavaa yhteisen linjan löytäminen on EU-maille. Libyas-

sa sotilaallinen operaatio toteutettiin lopulta Naton puitteissa Ranskan ja Ison-Britannian johdolla, kun maan johtaja **Muammar Gaddafi** otti käyttöön kovat otteet hänen valtaansa kohdistuneen kapinan tukahduttamiseksi.

"EU suhtautuu tiukasti autoritaarisiiin hallitsijoihin. Itsevaltiaat lisäävät konfliktien riskiä, kun kansalaiset haluavat päästä autoritaarisesta johtajasta eroon tavalla tai toisella. Esimerkiksi Libyan kohdalla oli keskeistä, että sotilaallisille toimille saatiin YK:n valtuutus. Lisäksi merkittävimmät arabimaat olivat sitä mieltä, että Nato-maat voivat puuttua Libyan sisäiseen tilanteeseen", Auvinen sanoo.

Naton sotilaalliset toimet päättyivät lokakuussa, kun Libyan kapinalliset saivat kiinni Gaddafin ja surmasivat hänet. Libyan lisäksi arabimaissa keväällä alkaneiden kansannousujen tukahduttaminen jatkuu verisesti Syyriassa. EU:n jäsenmaat ovat asettaneet maalle talouspakotteita ilman merkittävää vaikutusta. YK:n arvioiden mukaan Syyriassa on menehtynyt tähän mennessä noin 4 000 henkeä, joista 300 on lapsia.

Turbulenssia Euroopassa

Myös Euroopan unioni on parhaillaan sen liitoksia koettelevan turbulenssin silmässä, kun yhteinen valuutta-alue on vaarassa hajota. Auvinen ei usko, että EU:n sisällä syntyisi merkittäviä turvallisuusuhkia tukalista ajoista huolimatta.

"Vaikka tässä on kysymys vakavista asioista, niin 50-vuoden aikana syntynyt yhteistyömekanismi ei katoa. EU:n jäsenvaltiot ovat yhteistyön kautta saavuttaneet niin paljon taloudellisia etuja. Tosin mielenosoituksia ja mellakoita saattaa yksittäisissä jäsenmaissa esiintyä, ja ne voivat vaatia myös kuolonuhreja". ■

Kirjoittaja on Brysselissä asuva vapaa toimittaja ja Tieto&trendit-lehden vakituinen avustaja.

Lähteet:

Peace Research Institute, Oslo, Journal of Peace Research: <http://jpr.sagepub.com/content/47/4/501.full.pdf+html>
UCDP, University of Uppsala: http://www.pcr.uu.se/digitalAssets/83/83112_chronologic_timeline_arabian_spring.pdf

Dan Steinbock

Arabimaailman syksy:

Patoutuneiden odotusten kriisi

Lähi-itää ja Pohjois-Afrikkaa riivaa uudenlainen kuohunta. Lähikuukausien vaalit petaavat merkittäviä poliittisia muutoksia, mutta tarvittava talouskehitys vie vielä vuosia.

Kansainvälisten uutistoimistojen näkökulmasta arabimaailman kevät – historiallinen mielenosoitusten ja protestien aalto – alkoi lauantaina joulukuun 17. päivä 2010, kun tunisialainen katukauppias **Mohamed Bouazizi** sytytti itsensä tuleen protestina kaupungin viranomaisten nöyryyttäviä toimia vastaan.

Tunisian presidentti **Ben Alin** 23-vuotinen valtakausi päättyi tammikuussa 2011. Samoin kävi Egyptin presidentti **Mubarakin** 30-vuotiselle ajanjaksolle pari kuukautta myöhemmin. Libyan sisällissodan jälkimainingeissa tuli kenraali **Gaddafin** vuoro.

Protesteja on seurannut myös Bahrainissa ja Jemenissä, ja Syyriaa repii sisällissota. Eikä kuohunnalta ole välttytty Algeriassa, Irakissa, Jordaniassa, Marokossa, eikä Omanissa. Mielenosoituksia on koettu myös Kuwaitissa, Libanonissa, Mauritaniassa, Saudi-Arabiassa, Sudanissa ja läntisessä Saharassa.

Vielä keväällä arabimaailma eli kasvavien odotusten kautta. Nyt talouskehitys on laskusuuntainen ja toiveet paremmasta uhkaavat jäädä haaveiksi. Patoutuneet odotukset luovat uutta kriisiä.

Avainmaiden ratkaiseva rooli

Maailmantalous on siirtymässä multipolaariin aikaan, jossa avainrooli on niillä keskeisillä mailla, jotka hallitsevat kriittisten alueiden menestystä.

Useimmilla alueilla näistä maista ei ole epäselvyyttä. Pohjois-Amerikkaa hallitsee Yhdysvallat, Latinalaista Amerikkaa Brasilia, Itä-Aasiaa yhä enemmän Kiina.

Sen sijaan arabimaailman sydämisestä on historiallisesti kilvoitellut useampi keskeinen maa, mukaan lukien Turkki, Egypti, Iran ja Saudi-Arabia.

Turkki mallina maltillisille islamisteille

Nykyisin Turkki on maailman toiseksi nopeiten kasvava kansantalous, jonka menestystä pääministeri **Recep Tayyip Erdoğanin** maltillinen islamistinen AK-puolue on tahdittanut kahdeksan vuotta. Maa tarjoaa roolimallin nouseville islamistipuolueille Tunisiasta Egyptiin.

Erdoğan on kovin sanoin arvostel-

lut USA:n Iranin- ja Israelin-politiikkaa, mutta on yhä Washingtonin keskeinen liittolainen ja Naton vahva tukija. Hän ei myöskään ole pelännyt arvostella Teheranin toimia ja on vähitellen siirtynyt Syyrian presidentti **Beshar Assadin** tukijasta hänen vastustajakseen.

Viime vuosina Turkin kehitystä on ajanut vahva kotimainen kasvu, jonka odotetaan kuitenkin hiipuvan. Euroalueen ongelmat tulevat nekin myötävaikeuttamaan Turkin talouskehitykseen.

Turkin liiran arvo on nopeassa laskussa, mikä nostaa inflaatiota ja pakottaa keskuspankin keventämään rahapolitiikkaa. Jos maan bkt-kasvu vielä tänä vuonna ylittää 7 prosenttia, vuosina 2012–2013 se saattaa jäädä 2–3 prosentin tiimoille. Korkeat korot sallivat keskuspankille kuitenkin liikkumavaraa, jota monissa muissa arabimaissa ei ole.

Egyptissä kuohunta verottaa talouskasvua

Egyptissä presidentti Hosni Mubarak on historiaa. Hänen valtaansa pönkittänyt sotilaallinen turvallisuuskoneisto on kuitenkin vielä voimissaan. Niinpä poliittisesta siirtymävaiheesta tulee odotetun vaikea.

Vain viikko ennen parlamenttivaaleja katuväkivalta leimahti liekkeihin, väliaikaishallitus luopui vallasta ja entinen pääministeri **Kamal El Ganzoury** nimettiin uuden hallituksen johtoon. Mielenosoittajat kuitenkin vaativat enemmän ja nopeampia toimia.

Poliittinen epävarmuus varjottaa Egyptin tulevaisuutta. Tuottavuus ja kasvu ovat murentumassa, turismi on hiipumassa samoin kuin ulkomaiset pääomavirrat. Sotilashallitusta johtava **Mohamed Hussein Tantawi** on luvannut järjestää presidentinvaalit ennen heinäkuuta 2012. Silti mielenosoitukset jatkuvat, jotta vaaleja ei siirrettäisi verukkeiden varjolla.

Kuohunta verottaa Egyptin taloutta ja vaikeuttaa politiikkaa. Nyt kasvu on nollassa, ja ensi vuonna parhaimmassakin tapauksessa kasvu jäänee alle 2 prosentin. Kun inflaatio on 10 prosenttia bkt:sta, samoin kuin budjettivaje, elintarvikkeiden ja energiahintojen odotetaan kallistuvan, ja Egyptin keskuspankin liikkumavara on vähäinen.

Kairo haluaa välttää riippuvuutta IMF:stä ja Maaailmanpankista, mutta samalla syvenee taloudellis-poliittinen riippuvuus Persianlahden öljymaista.

Iranin ydinkriisi ennakoi öljyn hinnan rajua nousua

Joulun alla kiista Iranin ydinvoimapolitiikasta on eskaloitumassa. Samanaikaisesti kun länsimaat etsivät uusia sanktiomekanismeja, Israelin väitetään valmistelevan iskua ydinreaktoreihin. Uusien ydinpommi-sanktioiden seurauksena iranilaiset mielenosoittajat hyökkäsivät Englannin Teheranin lähetystyöhön marraskuun lopulla.

Öljyn hinnan kallistumisesta huolimatta sanktiot ovat alkaneet purra taloudellisesti. Tämä lisää omalta osaltaan poliittisia paineita Iranissa, jossa puidaan liikemies **Amir Mansour Arian** liki 3 miljardin dollarin pankkikavallusta. Skandaalin seurauksena 30 eliittipankkiiria on paennut maasta. Heistä osa kuuluu presidentti **Ahmadinejadin** lähipiiriin.

Samanaikaisesti maan hallinto on yrittänyt eliminoida energiatukiaisia, mikä sekin on vain lisännyt yleistä epävarmuutta ja pinnanalaista kuohuntaa. Yksityinen kysyntä pysyy Iranissa alhaisena korkean työttömyyden ja rajoitettujen julkisten investointien vuoksi.

Taannoin Teheran varoitti, että yritykset saartaa Iranin öljyvientiä johtaisi öljyn hintoihin, jotka ylittävät 250 dollaria tynnyriltä. Vain vuorokausi myöhemmin *New York Times* raportoi että Teheranin läheisessä sotilastukikohdassa oli tapahtunut räjähdys, joka hidastaisi Iranin kehittyneintä pitkän tähtäimen ohjusohjelmaa.

Jos öljyn hinta todella nousisi yli 250 dollariin – joko Iranin kuohunnan tai kriisin jälkeisen elpymisen seurauksena – se merkitsisi nousevia kuljetuskustannuksia ja olisi verrattavissa niihin huipputariffeihin, jotka viimeksi koettiin 1950-luvulla.

Saudi-Arabia panostaa inhimilliseen pääomaan

Kuluvana vuonna Saudi-Arabia on investoinut peräti 6 miljardia dollaria 250 000 opiskelijan ja heidän perheenjäsentensä

Lehtikuva Oy

Islamistinen muslimiveljeskunta sai Egyptin parlamenttivaalien ensimmäisessä vaiheessa lähes 40 prosenttia äänistä.

ulkomaisiin stipendeihin osana kuningas **Abdullahin** massiivista julkista tukiohjelmasta. Tavoitteena on modernisoida Saudi-Arabia nostamalla inhimillisen pääoman tasoa harvinaisen nopeasti.

Samalla yritetään 130 miljardin dollarin suuruisilla investoinneilla estää muiden arabimaiden kaltainen kuohunta. Käytännössä investoinnit voivat kuitenkin jatkua vain siinä tapauksessa, että öljyn hinta tynnyriltä pysyy vähintään 100 dollarissa.

Modernisoinnista huolimatta saudien manttelinvaihto seuraa konservatiivisempia jalanjälkiä. Muutama viikko siten kruununprinssi **Nayef bin Abdulaziz** valittiin kuninkaan seuraajaksi ja uudistusintoisempi prinssi **Talal** jätettiin sivuun. Nayef on panostanut lähinnä turvallisuuteen ja vastustanut uudistuksia.

Saudien vallanvaihto tapahtuu vaarallisena hetkenä, jolloin globaali talouskasvu on vaakalaudalla ja elpymisen tahti on riippuvainen öljyn hinnoista. Vielä kuluvana vuonna Saudi-Arabian bkt-kasvu on vajaat 6 prosenttia, mutta ensi vuonna sekin jäänee alle 4 prosentin.

Nuorisotyöttömyys alueen vakavin ongelma

Käytännössä arabimaailman talousmuutos alkoi jo puoli vuosikymmentä sitten uudistuksilla, jotka hyödyttivät lähinnä hallitsevia eliittejä. Nyt poliittiset uudistukset ovat alkaneet toden teolla – Tunisiasta Egyptiin. Alueen taloudellisia vääristymiä ei kuitenkaan korjata ilman syviä rakenneuudistuksia, joita istuvat hallitukset eivät niin vain toteuta.

Tärkein ja akuutein tehtävä on nuorisotyöttömyyden voittaminen. Niin kauan kun työmarkkinoille tulee vuosittain 2,8 miljoonaa nuorta, työttömyyden uhka on haasteista vakavin.

Arabimaissa keskimääräinen nuorisotyöttömyys on 25 prosenttia eli 8 prosenttia korkeampi kuin OECD-maissa keskimäärin. Työn etsintä on vaikeaa myös hyvin koulutetuille, joista 40 prosenttia Saudi-Arabiassa ja 20 prosenttia Marokossa on vailla työtä. OECD-maissa 61 prosenttia naisista on työmarkkinoilla, mutta arabimaissa vain 33 prosenttia naisista.

Julkisen sektorin vahva rooli arabimaissa hillitsee kaikkia uudistuksia. Esimerkiksi Egyptissä 70 prosenttia työllistetyistä on julkisella sektorilla ja yrittäjyyden aste on hyvin alhainen.

Aikaa muutoksille ei ole loppumattomiin. Viime kuukausien kuohuntaa ovat kiihdyttäneet korkea työttömyys, ruoan kallistuminen, korruptio, poliittisten vapauksien puute ja heikot elinlot.

Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka vaikuttavat yhä maailmantalouden energiaveturina, joten jatkuva kuohunta voi vaarantaa orastavan globaalin elpymisen.

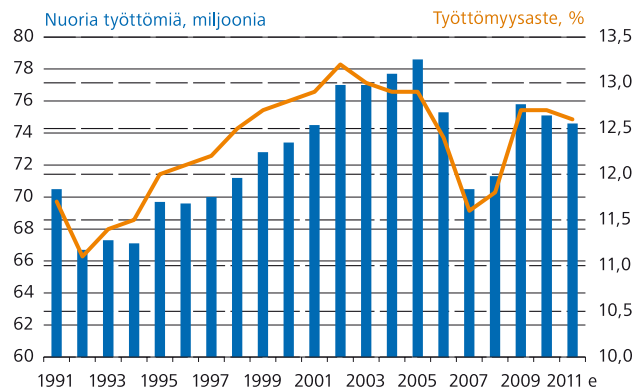
Mikäli poliittiset uudistukset eivät näy nopeammin talouskasvussa ja tasaisemmassa tulonjaossa, tämänhetkinen kuohunta on mitätöntä siihen nähden, mitä saattaa olla edessä. ■

Dan Steinbock on India, China and America -instituutin (USA) kansainvälisen liiketoiminnan tutkimusjohtaja.

YK:n työjärjestö ILO:

75 miljoonaa nuorta vailla työtä

Globaali nuorisotyöttömyys ja työttömyysaste, 1991–2011

Kuvio 1

YK:n työjärjestön ILO:n raportin mukaan vuoden 2010 lopussa arviolta 75,1 miljoonaa maailman 15–24-vuotiaista oli työttömänä. Globaali nuorisotyöttömyysaste oli 12,7 prosenttia. Vuonna 2008 alkanut talouskriisi on lisännyt nuorisotyöttömyyttä nopeasti. Kriisin pahimmassa vaiheessa nuorten työttömyysasteet kohosivat nopeammin kuin koskaan aiemmin ILO:n 20-vuotisen seurannan aikana. Vuodesta 2008 vuoteen 2009 nuorten 15–24-vuotiaiden työttömien määrä kasvoi 4,5 miljoonalla hengellä.

Työttömyys koskettaa niin kehittyvien kuin kehittyneidenkin maiden nuorisoa. Kehittyneiden maiden nuoret ovat kuitenkin kokeneet nykyisen talouskriisin rankimmin. Kehittyneissä talouksissa¹ ja EU:ssa nuorisotyöttömyyslukumat olivat vuonna 2010 korkeimmillaan siten vuoden 1991. Kahdessa vuodessa, 2008–2010, nuorisotyöttömyysaste nousi kehittyneissä talouksissa ja EU:ssa keskimäärin 4,6 prosenttiyksikköä.

Italiassa pitkäaikaistyöttömyyttä

Useimmissa kehittyneissä talouksissa nuorten pitkäaikaistyöttömyys on yleisempää kuin aikuisten, yli 25-vuotiaiden, yhtäjaksoisesti yli vuoden jatkunut työttömyys. Italiassa ero on huomattava,

Nuorten työvoimaosuus (%) alueittain, 1998 ja 2008–2010

	1998	2008	2009	2010
Kehittyneet taloudet ¹ ja EU	52,6	50	48,8	47,5
Keski- ja Kaakkois-Eurooppa sekä IVY-maat	43,3	42,1	42,3	42
Itä-Aasia	68,5	60,8	60,6	60,3
Kaakkois-Aasia ja Tyynenmeren alue	53,9	53	52,7	52,5
Etelä-Aasia	48,9	44,1	42,7	41,3
Latinalainen Amerikka ja Karibian alue	55,6	53,3	52,7	52,8
Lähi-Itä	32,5	30,4	30,2	30,3
Pohjois-Afrikka	36,4	34,1	33,7	33,6
Saharan eteläpuoleinen Afrikka	53,7	53,9	53,7	53,6
Maailma	53,8	50,1	49,4	48,8

Nuorisotyöttömyysaste (%) alueittain, 1998 ja 2008–2010

	1998	2008	2009	2010
Kehittyneet taloudet ¹ ja EU	14,3	13,3	17,3	17,9
Keski- ja Kaakkois-Eurooppa sekä IVY-maat	22,6	17,1	20,5	19,4
Itä-Aasia	9,4	8,9	9,1	8,8
Kaakkois-Aasia ja Tyynenmeren alue	12,2	14,2	13,9	13,6
Etelä-Aasia	9	8,5	8,8	9,9
Latinalainen Amerikka ja Karibian alue	15,6	13,7	15,7	14,4
Lähi-Itä	24	25,8	25,3	25,5
Pohjois-Afrikka	26,6	23,3	24	23,8
Saharan eteläpuoleinen Afrikka	13,8	12,5	12,6	12,5
Maailma	12,5	11,8	12,7	12,7

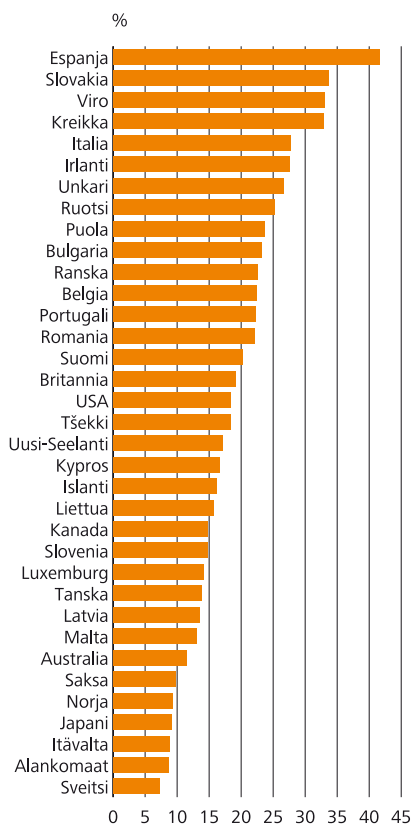
vuonna 2010 nuoren pitkäaikaistyöttömyys oli kolme kertaa yleisempää kuin yli 25-vuotiaan työikäisen. Myös Kreikassa, Unkarissa, Slovakiassa ja Britanniassa nuorten pitkäaikaistyöttömyys

on selvästi (yli kaksi kertaa) yleisempää kuin yli 25-vuotiaiden.

Talouden taantuma on kasvattanut myös työvoiman ulkopuolelle jäävien määrää. Vuonna 2010 nuorten

¹ Tässä Islanti, Japani, Kanada, Norja, Sveitsi, USA, Uusi-Seelanti

Nuorisotyöttömyysaste kehittyneissä talouksissa*) ja EU-maissa 2010

*) joista tieto saatavilla
Kuvioiden ja taulukoiden lähde: Global Employment Trends for Youth: 2011 update: Kuvio 2

15–24-vuotiaiden työvoimaosuus oli 48,8 prosenttia, kun se vuotta aiemmin oli 49,4 prosenttia. Työvoimaosuus pieneni eniten kehittyneissä talouksissa, EU:ssa ja Etelä-Aasiassa.

Irlannissa paljon piilotyöttömiä

Turhautuminen on ajanut nuoria jättäytymään kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolelle. Irlannissa tällainen kehitys on erityisen selvästi nähtävissä. Vuonna 2007 Irlannin nuorisotyöttömyysaste oli vain 9 prosenttia. Vuonna 2010 virallinen luku oli jo 27,5 prosenttia. Jos mukaan laskettaisiin nuoret piilotyöttömät, jotka eivät aktiivisesti hae työtä (mutta ovat töihin heti käytettävissä), nuorisotyöttömyysaste ylittäisi 50 prosenttia. ▶

Irlannissa nuorten ahdinko näkyy myös maastamuuttotilastossa. Vuonna 2009 Irlannista muutti pois noin 30 000 alle 25-vuotiasta, kun vuonna 2004 vastaava luku oli 15 600.

Myös Itävallan ja Hongkongin nuorisotyöttömyysasteet olisivat kaksi kertaa virallisia lukuja suuremmat, jos piilotyöttömät lasketaan mukaan.

Osa-aikatyöt lisääntyvät

Nuorten osa-aikatyö on lisääntynyt kaikissa kehittyneissä maissa paitsi Saksassa ja Puolassa vuodesta 2007 lähtien. Irlannissa osa-aikatoivia tekevien nuorten osuus palkansaajista nousi 17,0 prosenttiyksikköä, Luxemburgissa 10,5, Sloveniassa 10,1, Islannissa 9,2, Espanjassa 8,8 ja Britanniassa 5,2 prosenttiyksikköä vuodesta 2007 vuoteen 2010.

Monelle nuorelle osa-aikatyö on ainoa vaihtoehto työllistyä. Vuoden 2010 lopussa puolet Kanadan, Tanskan, Alankomaiden ja Norjan nuorista työllisistä teki osa-aikatyötä. Australiassa, Islannissa, Irlannissa, Sloveniassa, Ruotsissa ja Britanniassa yksi kolmesta nuoresta tekee osa-aikatyötä.

Kehitysmaissa ankeimmat näkymät

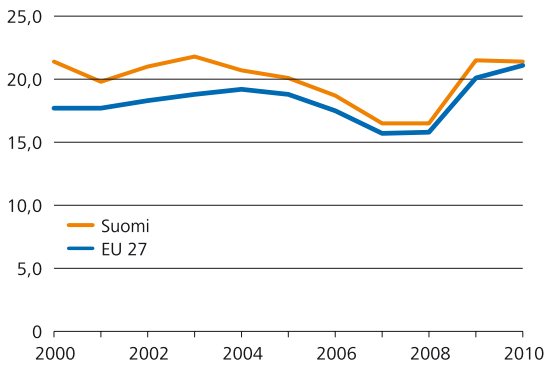
Valtaosa maailman nuorisosta asuu kehitysmaissa, joissa osa nuorista miehistä ja naisista tuskin koskaan löytää työtä. Yksi neljästä Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan nuoresta on koko ILO:n kahdenkymmenen vuoden seurantajakson ajan ollut työttömä.

Kehitysmaissa nuoret varttuvat ympäristössä, jossa töitä ylipäänsä on vähän tarjolla. Monet joutuvatkin pakon edessä tarttumaan mihin tahansa matalapalkkaiseen työhön. Virallinen nuorisotyöttömyysluku ei myöskään aina kerro todellisesta tilanteesta. Esimerkiksi Etelä-Aasiassa nuorisotyöttömyysaste oli "vain" 9,9 prosenttia ja Saharan eteläpuolisessa Afrikassa 12,5 prosenttia vuonna 2010. ■

Lähde: Global Employment Trends for Youth: 2011 update

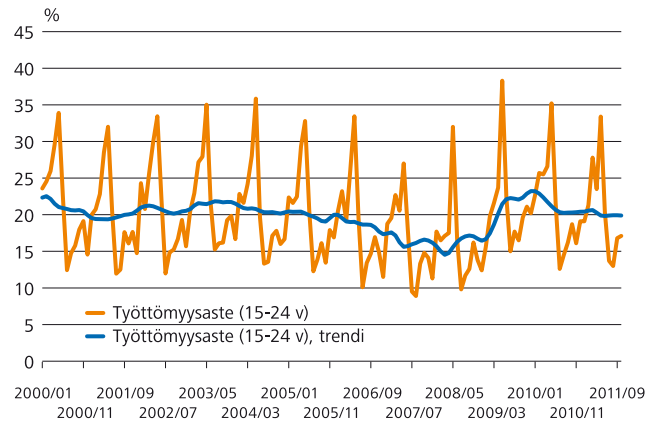

15–24-vuotiaiden työttömyysasteiden vuosikeskiarvot Suomi ja EU27-maat

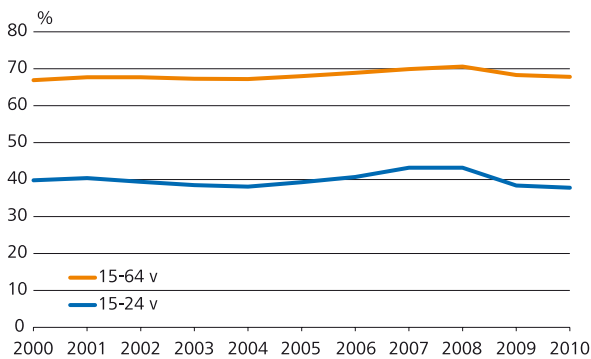
Kuvio 1

15–24-vuotiaiden työttömyysaste Suomessa kuukausittain ja trendi 2000–2011/lokakuu

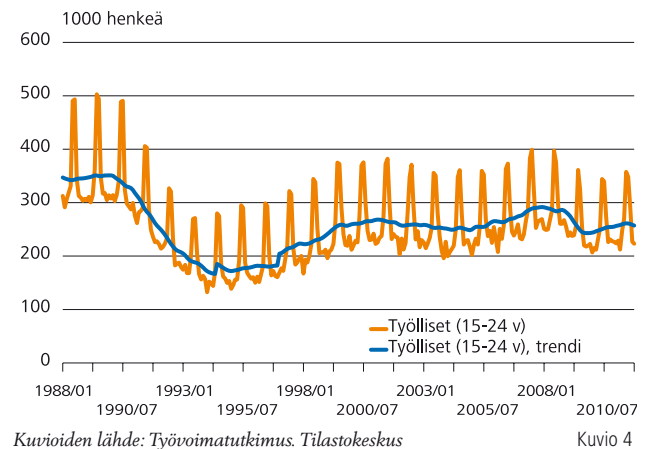
Kuvio 2

Työikäisen väestön (15–64v.) ja nuorten (15–24v.) työllisyysasteiden vuosikeskiarvot Suomessa 2000–2010

Kuvio 3

15–24-vuotiaiden työllisten lukumäärä kuukausittain ja trendi Suomessa 1988–2011/lokakuu

Kuvio 4
Kuvioiden lähde: Työvoimatutkimus, Tilastokeskus

Kalle Sinivuori

Taluskriisi pahensi nuorisotyöttömyyttä myös Suomessa

Suomessa on tällä vuosituhanella totuttu Euroopan mittakaavassa korkeaan nuorisotyöttömyyteen. Kun koko työikäisen väestön työttömyysaste Suomessa on ollut lähellä EU:n keskiarvoa tai hieman sen alle, niin nuorten, 15–24-vuotiaiden, työttömyysaste Suomessa on koko 2000-luvun ollut korkeampi kuin EU-maissa keskimäärin (Kuvio 1).

1990-luvun alun laman jälkeen Suomen nuorisotyöttömyysaste jäi selvästi

korkeammalle tasolle kuin muulla väestöllä ja laski pysyvämmiin alle 20 prosenttiin vasta vuonna 2006. Matalimmillaan nuorten työttömyysasteen vuosikeskiarvot olivat vuosina 2007 ja 2008, 16,5 prosenttia. Vuonna 2009 nuorisotyöttömyysaste nousi 21,5 prosenttiin ja suunnilleen samalla tasolla se oli myös vuonna 2010.

Kun nuorten työttömyyttä tarkastelee kausi- ja satunnaisvaihtelusta puhdistetusta trendisarjasta, voi nähdä, että nuorten työttömyysasteen trendi oli

parhaimmillaan 14,5 prosenttia, maaliskuussa 2008. Saman vuoden lopussa alkanut taloustaantuma nosti nuorten työttömyysasteen trendin huonoimmillaan 23,2 prosenttiin joulukuussa 2009. Siitä nuorten työttömyysasteen trendi laski melko nopeasti noin 20 prosenttiin, millä tasolla on oltu elokuusta 2010 lähtien. (Kuvio 2)

Työllisyyden suhteen nuorten tilanne heikkeni viimeisessä taantumassa enemmän kuin muun väestön. Kun koko työ-

ikäisen väestön, 15–64-vuotiaiden, työllisyysasteen vuosikeskiarvo pieneni 2,8 prosenttiyksikköä vuosina 2008–2010, niin nuorten kohdalla vähennys oli 5,4 prosenttiyksikköä, 43,2 prosentista 37,8 prosenttiin (Kuvio 3).

Nuorten työllisten määrä väheni taantuman myötä noin 290 000 henkilöstä noin 240 000:een. Työllisten määrä on sittemmin vakiintunut noin 250 000:een, joka on suunnilleen samaa tasoa kuin vuoden 1999 alusta kesään 2005 (Kuvio 4).

Osa-aikatyötä tekevästä nuorista valtaosa opiskelee

Osa-aikatyö voi nuorelle olla ainoa keino työllistyä, mutta toisaalta monet nuoret opiskelijat haluavat osa-aikatyötä, koska se sopii opintojen ohkeen paremmin. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen tiedoista käy ilmi, että alle 35-vuotiaista reilut 160 000 henkilöä teki osa-aikatyötä vuonna 2010. Töiden ohella heistä opiskeli 89 000 henkilöä ja 44 000 teki osa-aikatyötä, koska koko-aikatyötä ei ollut tarjolla.

Ikä	Osa-aikatyön syy	1000 henkeä			%		
		2008	2009	2010	2008	2009	2010
15–24-vuotta	Osa-aikaiset yhteensä	105	102	99	100	100	100
	Koko-aikatyötä ei ollut tarjolla	20	23	23	19	23	23
	Opiskelee	77	70	67	73	69	68
	Haluaa muusta syystä tehdä osa-aikatyötä	6	7	8	6	7	8
	Hoitaa omia lapsia tai muita omaisia	1	1	1	1	1	1
	Muut syyt ja tuntematon	1	1	0	1	1	0
25–34-vuotta	Osa-aikaiset yhteensä	56	58	62	100	100	100
	Koko-aikatyötä ei ollut tarjolla	19	20	21	34	34	34
	Opiskelee	19	19	22	34	33	35
	Haluaa muusta syystä tehdä osa-aikatyötä	6	6	5	11	10	8
	Hoitaa omia lapsia tai muita omaisia	9	11	12	16	19	19
	Muut syyt ja tuntematon	3	2	2	5	3	3

Lähde: Työvoimatutkimus. Tilastokeskus

Työvoimatutkimuksessa kysytään mm. kuinka moni nuori tekee osa-aikatyötä, kuinka moni heistä opiskelee ja kuinka moni nimenomaan toivoo osa-aikatyötä. Suurin osa alle 35-vuotiaista osa-aikatyötä tekevästä ei haluaakaan koko-aikatyötä. ■

Kirjoittaja on yliaktuaari Tilastokeskuksen elinolot-yksikössä.

Pekka Myrskylä

Nuorten työttömyyden mittaaminen on vaikeaa

Suomen tapaisissa maissa työttömyyttä mitataan otospohjaisilla työvoimatutkimuksilla ja sen lisäksi yleensä hallinnollisella työnhakijarekisterillä. Molemmilla on hieman eri tarkoitus ja ne käyttävät hiukan erilaisia käsitteitä, jotka tuottavat melko suuria eroja varsinkin nuorten ja iäkkäiden ryhmissä.

Työvoimatutkimuksissa määritellään osa opiskelijoista työttömiksi, kun he keväisin ilmoittavat etsivänsä työtä eikä sitä vielä ole tiedossa. Jos opiskelija ilmoittaa voivansa ottaa työtä vastaan kahden viikon kuluessa, määrittelee tutkimus hänet työttömäksi. Työnhakijarekisteri taas katsoo opiskelijat lukukausien aikana opiskelijoiksi eikä kirjaa heitä työttömiksi työnhakijoiksi ennen lukukauden päätymistä. Yksi syy lienee se, ettei opiskelija voi saada opintorahaa ja työmarkkinatukea yhtä aikaa. Tämä erilainen menettely nostaa työvoimatutkimuksen työttömien määrän huhtitoukokuussa useita kymmeniä tuhansia suuremmaksi kuin rekisterissä ja vaikuttaa nostavasti myös vuosikeskiarvoihin.

Työvoimatutkimus hyväksyy työttömiksi myös ne nuoret, joilla ei vielä ole mitään ammatillista koulutusta. Työvoimahallinto taas ohjaa kouluttamattomia nuoria ensisijaisesti opiskeluun, esimerkiksi vain peruskoulun suorittanutta nuorta pyrkimään ammatilli-

seen koulutukseen ennen työnhakuprosessin aloittamista. Tämä on varmaan nuoren tulevaisuuden kannalta järkevää, mutta se merkitsee alempia työttömyyslukuja rekisterissä. Nuoret eivät edes ilmoittaudu työttömiksi työnhakijoiksi, kun tietävät, ettei työmarkkinatukea yleensä makseta. Taulukossa näkyy, miten työttömyysaste keväisin nousee selvästi ja laskee sitten kesäkuukausiksi, kun työtä etsivät opiskelijat löytävät työtä. Työvoimatutkimuksen työttömyysaste miltei puolittuu, mutta ministeriön luku pysyy ennallaan.

Joka 10. nuori on työtön

Tietojen julkistuksissa on myös ymmärtämisiongelmiä. Kun nuorten työttömyysaste toissa keväänä oli 25 prosenttia, niin Tieto&trendit-lehtikin uutisoi joka neljännen nuoren olevan työttömänä ja tämä uutinen jatkoi sitten elämäänsä monissa lehdissä. Työttömien osuus lasketaan työllisten ja työttömien summasta, siis työvoimasta. Suurin osa nuorista kuitenkin opiskelee, jolloin työttömien osuus nuoresta ikäluokasta onkin noin kymmenen prosenttia. Joka kymmenes nuori oli työttömänä, ei joka neljäs.

Kirjoittaja on kehittämispäällikkö Tilastokeskuksen henkilötalstat-yksikössä.

15–24-vuotiaiden työttömyys työvoimatutkimuksen ja työnhakijarekisterin mukaan 2010 ja 2011

	15–24-vuotiaita	Työlliset, 1000 henkeä	Työttömät, 1000 henkeä	Työttömyysaste, %	Osuus 15–24-vuotiaista, %	TEM-työttömät	Työttömyysaste, %
I vuosineljännes	659	211	69	24,7	10,5	37	15,1
II vuosineljännes	659	277	105	27,6	15,9	35	11,3
III vuosineljännes	660	280	46	14,2	7,0	35	11,3
IV vuosineljännes	660	229	50	18	7,6	30	11,6
I vuosineljännes	660	222	65	22,8	9,8	31	12,2
II vuosineljännes	660	292	101	25,7	15,3	29	9,1
III vuosineljännes	660	289	48	14,3	7,3	32	9,9

Aku Alanen

Nopein netti Etelä-Koreassa

Suomi sinnittelee kärjen tuntumassa

Internetin käyttö on lisääntynyt huijaa vauhtia koko maailmassa. Myös laajakaistan merkitys ja nopeus ovat kasvaneet kuukausi kuukaudelta.

Internetin käyttöä empiirisellä tasolla tutkiva yhtiö Akamai on laskenut, että loppukäyttäjien laajakaistan todellinen keskinopeus nousi koko maailmassa 20 prosenttia pelkästään tämän vuoden toisella neljänneksellä edelliseen vuosineljännekseen verrattuna.

Keskimääräinen nopeus on nyt 2,6 Mbps eli megabittia sekunnissa. Edellisellä vuosineljänneksellä nopeuden kehitys oli kymmenen prosentin luokkaa.

Kapeakaistat eli alle 256 kbps:n nopeudet ovat toki vielä toiminnassa monissa osissa maailmaa. Alueiden väliset erot ovatkin hyvin suuret.

Nopeuksien vaikutuksista arjessa on esimerkki se, että kahden megan nopeudella voi katsoa verkosta standarditelevisiota.

Kärkimaan keskinopeus alentunut

Maailman nopein keskimääräinen yhteys valtion sisällä oli vuoden 2011 alussa kuten aiemminkin Etelä-Koreassa (Taulukko 1). Maa on kuitenkin eden-

nyt ehkä jopa liian nopeasti, koska on joutunut hidastamaan keskinopeuttaan. Tai sitten Korean hankalimmissa paikoissa sijaitsevat alueet ovat nostaneet rooliaan koko maan sisällä.

Korkean nopeuden säilyttäminen jatkuvasti ei olekaan itsestäänselvyys, vaan takapakkia voi tulla jopa Korean kaltaisen kybermaan kohdalla. Tämä on syytä muistaa myös Suomessa.

Latvian sijoitus selittyi paljolti maan pienellä pinta-alalla ja internetin toiminnan keskittymisellä Riiikaan.

Tšekkin ja Romanian korkea sijoitus on osittain ihan todellista, mutta johtuu toisaalta suhteellisen vähäisestä IP-osoitteiden määrästä väkilukuun nähden. Maissa on ilmeisestikin alueita, jotka eivät ole ollenkaan laajakaistan piirissä.

Hitain internetin keskinopeus on Libanonissa, jossa se oli huhti-kesäkuussa 379 kbps. Edellisen vuosineljänneksen aikana hitain yhteys oli Libyassa, mutta maassa ei enää keväällä 2011 ollut riittävästi vertailukelpoisia toimivia IP-yhteyksiä, eikä Libyaa otettu mukaan laskelmaan.

Suomi Euroopan TOP10:ssä

Suomi sijoittuu Akamain mittausten mukaan 5,7 Mbps:n keskinopeudella

kymmenenneksi Euroopassa ja maailmanlaajuisesti 17. sijalle. Kärjen jälkeen erot ovat pieniä.

Ruotsi oli ainakin viime keväänä jäänyt Suomen jälkeen, naapurimaassa keskinopeus oli 5,3 Mbps. Selitys on tosin se, että Ruotsista oli mukana laskelmassa väkilukuun suhteutettuna selvästi Suomea enemmän IP-osoitteita.

Norja puolestaan on selvästi edellämme 6,3 Mbps:n keskinopeudella, vaikka sielläkin IP-osoitteita on enemmän kuin Suomessa.

Ranska ja Espanja ovat EU-vertailussa listan häntäpäässä alle 4 Mbps:n keskinopeuksilla.

Digitaalinen kuilu maan sisällä

Digitaalista kuilua maan sisällä voidaan arvioida monellakin mittarilla. Tässä vaikuttaa myös politiikka sen suhteen, onko julkisella sektorilla roolia laajakaistan toteuttamisessa vai onko asia jätetty kokonaan markkinavoimille.

Myös maailman eri kaupunkeja voidaan luokitella niiden keskinopeuden mukaan. Kaupunkivertailussa kärkipaikan vievät aasialaiset kaupungit Koreasta ja Japanista (Taulukko 2).

USA:sta nousee 50 kaupungin kär-

kijoukkoon vain San Jose Kaliforniasta, Suomesta ei yksikään kaupunki edes sadan joukkoon. Latvian Riikan sijoitus on 65. koko maailman kaupunkilistalla.

Toinen tapa mitata kuilua on verratä käytettyjä huippunopeuksia ja niiden suhdetta hitaisiin nopeuksiin. Huippunopeusmittareissa Aasian alueet loistavat jälleen kärjessä.

Sen sijaan tarkasteltaessa sitä, kuinka suurella osalla maan IP-osoitteista on ylipäänsä laajakaistayhteys, kuva muuttuu. Kun katsotaan, kuinka suuri osa maan IP-osoitteista omaa yli 5 Mbps:n nopeuden, kärjessä onkin Hollanti. Sekä Etelä-Korea että Hongkong jäävät siitä jälkeen.

Jos taas mittarina pidetään vähintään 2 Mbps:n nopeutta, Bulgaria, Tšekki ja Romania kiilaavat vertailun kärkeen lähes sadan prosentin tasolla, joskin erot ovat hyvin pieniä. Näissä maissa on toki luultavasti alueita, joissa ei ole ollenkaan IP-osoitteita.

Suomessa 36 prosenttia IP-osoitteista omaa vähintään 5 Mbps:n nopeuden. Tällä osuudella Suomi sijoittui kymmenenneksi Eurooppa-vertailussa eli samalle sijalle kuin keskinopeusvertailussa. Sen sijaan vähintään 2 Mbps:n nopeudella varustettujen IP-osoitteiden osuus Suomessa (74 %) on Eurooppa-

vertailussa vasta 19:nnellä sijalla. Syrjäseutumme laajuus varmaankin vaikuttaa asiaan. Suomessahan on tarkoitus julkisen tuen avulla saada laajakaista joka niemeen ja notkoon tulevaisuudessa.

Akamai mittaa kunkin maan yksittäisten IP-osoitteiden määrän ja niiden reaali-
sen nettiliikenteen kulloisenakin ajanjaksona. Suomesta laskelmissa oli viimeksi mukana noin 2,8 miljoonaa IP-osoitetta.

Akamai-sana tulee hawaijin kielestä, jossa se tarkoittaa älykästä, terävää. Yhtiö perustettiin 1990-luvun lopussa MIT:ssä ja on yksi seuratuimmista internetin toimintaa tutkivista yrityksistä. ■

Lähde: *The State of the Internet, 2nd quarter report.* Akamai 2011

Internet-yhteyksien keskinopeus TOP10-maat 2011, 2. neljännes

	Taso	Muutos	
	Mbps	2. nelj.-1.nelj., %	Vuosimuutos, %
Etelä-Korea	13,8	-4,2	-17
Hongkong	10,3	12	21
Japani	8,9	10	11
Hollanti	8,5	14	31
Latvia	8,2	29	31
Tšekki	7,4	13	39
Sveitsi	7,3	17	43
Romania	6,8	2	-0,1
Belgia	6,4	5	22
Tanska	6,4	13	23
Koko maailma	2,6	21	43

Taulukko 1

Internet-yhteyksien keskinopeus TOP10-kaupungit 2011, 2. neljännes

10 kärkikaupunkia maailmassa			
1	Taegu	Etelä-Korea	15,8
2	Taejon	Etelä-Korea	15,8
3	Shimotsuma	Japani	15,2
4	Kanawaga	Japani	15,0
5	Tokai	Japani	14,2
6	Asahi	Japani	14,0
7	Urawa	Japani	13,9
8	Yokohama	Japani	13,7
9	San Jose	USA	13,7
10	Sandamong	Etelä-Korea	13,7

Taulukoiden lähde: Akamai

Taulukko 2

Vesa Virtanen

Kuntapäättäjien huoli verorahoituksesta kasvaa

Kuntapäättäjien huoli lähivuosien verorahoituksen riittävydestä kasvoi selvästi toukokuun ja lokakuun välisenä aikana.

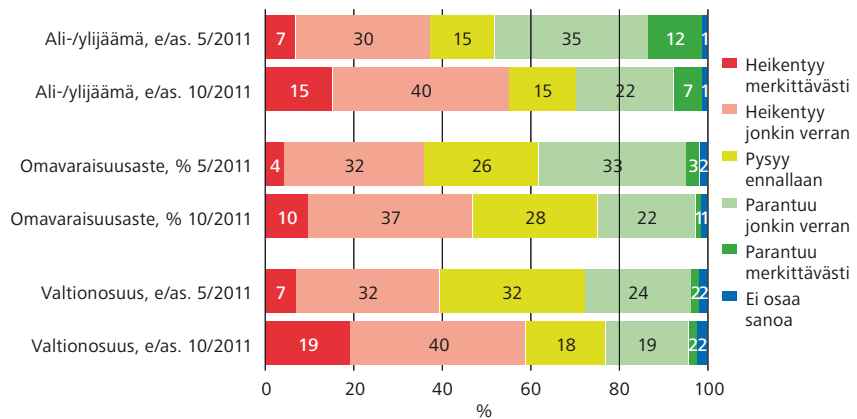
Kestävyysvajeeseen voidaan vaikuttaa kuntien keskinäistä yhteistyötä tukemalla sekä yrittäjyyteen ja innovatiivisuuteen panostamalla, selviää aluebarometrin tuloksista.

Kuntapäättäjien suhdanneodotuksia on nyt mitattu kahdesti vuodessa kaksi vuosikymmentä. Aluebarometrin uusin mittaus tehtiin lokakuussa 2011. Aluebarometrin luottamusluku laski lokakuussa 2011 arvoon -12. Lukema vastaa syksyn 2008 ja 2002 luottamustasoa, mutta ei vielä yllä syksyn 2001 ja 90-luvun alun synkkiin lukemiin. Pudotus toukokuusta lokakuuhun 2011 oli kuitenkin suurin koko aluebarometrin tarkastelujakson 1991–2011 aikana. Talous-, investointi-, työllisyys- ja palvelukysymysten lisäksi aluebarometriin on ajoittain lisätty Suomessa ja alueilla esiin nousevia teemoja. Tällaisia ovat olleet muun muassa nuorten syrjäytymisteema syksystä 2007 alkaen.

Vuonna 2011 esiin nousi kysymys niin sanotusta kestävyysvajeesta (perusjäämä bruttokansantuotteesta). Kysely toteutettiin siten, että kuntapäättäjät saivat ensin tietokoneruudulle oman kuntansa alitai ylijäämän euromäärän, omavaraisuusasteen ja valtionvelan asukasta kohden sekä vertailutietoa kaikista kunnista.

Päättäjät arvioivat tämän jälkeen kuntansa verorahoituksensa riittävyyttä 2–3 vuoden kuluessa. Heikennys tarkoitti tässä suurempaa alijäämää, pienempää omavaraisuusastetta ja suurempaa valtionosuutta (Kuvio 1).

Millaiseksi kuntapäättäjät arvioivat toukokuussa ja lokakuussa 2011 kunnan verorahoituksen tilan seuraavien 2–3 vuoden kuluttua?

Lähde: Aluebarometri 2012. Työ- ja elinkeinoministeriön tilauksesta Tilastokeskus

Kuvio 1

Kun toukokuussa 2011 kolmasosa päättäjistä arvioi kunnan yli- tai alijäämän heikentyvän (alijäämän kasvavan tai ylijäämän pienentyvän) ja puolet sen tilan paranevan, lokakuussa 2011 jo yli puolet arvioi ali- tai ylijäämänsä heikenevän ja enää neljännes uskoi tilanteen paranemiseen. Omavaraisuusasteesta arviot olivat samansuuntaisia, joskin omavaraisuuden ennallaan pysymis-

tä ennakoitiin alijäämäkysymystä laajemmin. Myös valtionosuuden kasvuo-dotukset heikkenivät vuoden aikana.

Kuntansa valtionosuuden pienentymistä ennakoitiin toukokuussa kaksi viidestä, kun vastaava osuus oli lokakuussa jo kolme viidestä. Kunnanjohto, kunnanhallitusten ja kunnanvaltuustojen johto arvioivat verorahoituksen tiukentuvan lähivuosina yleisesti.

Aluebarometrin vastaukset käsitelty tekstianalyysillä

Tekstianalyysi tarkoittaa automaattista, tietokoneella tehtyä kirjoitetun tekstin analysointia. Tekstianalyysi soveltaa lingvistisiä menetelmiä ja tilastotiedettä yhdistäen ne erilaisiin tekoälyalgoritmeihin. Tyypillinen käyttökohde tekstianalyysille on asiakaspalautteen tai sosiaalisen median kommenttien luokittelu. Tunnistamalla tekstistä puheenaiheet sekä niiden sävyn automaattisesti saadaan reaaliaikaisesti visuaalinen yleiskuva tuloksista.

Tyypillisenä tekstianalyysin hyötynä mainittakoon yllättävän puheenaiheen havaitseminen laajassa aineistossa. Uudet puheenaiheet ovat osa arvokkainta tulosta, koska juuri ne tuottavat sitä uutta tietoa, jota kyselyä tehtäessä ei tiedetty.

Tässä tutkimuksessa osa aluebarometrin avokysymyksistä on käsitelty Etuman asiakaspalautteen analyysijärjestelmällä, jotta nähdään yleisimpien puheenaiheiden esiintymät ja muutokset kyselyiden välillä. Tässä tutkimuksessa esimerkiksi kuntaliitoksista puhuttiin yllättävän paljon, vaikkei tutkimuksessa ollut kuntaliitoksiin kohdennettuja kysymyksiä.

Esitetty kysymys:

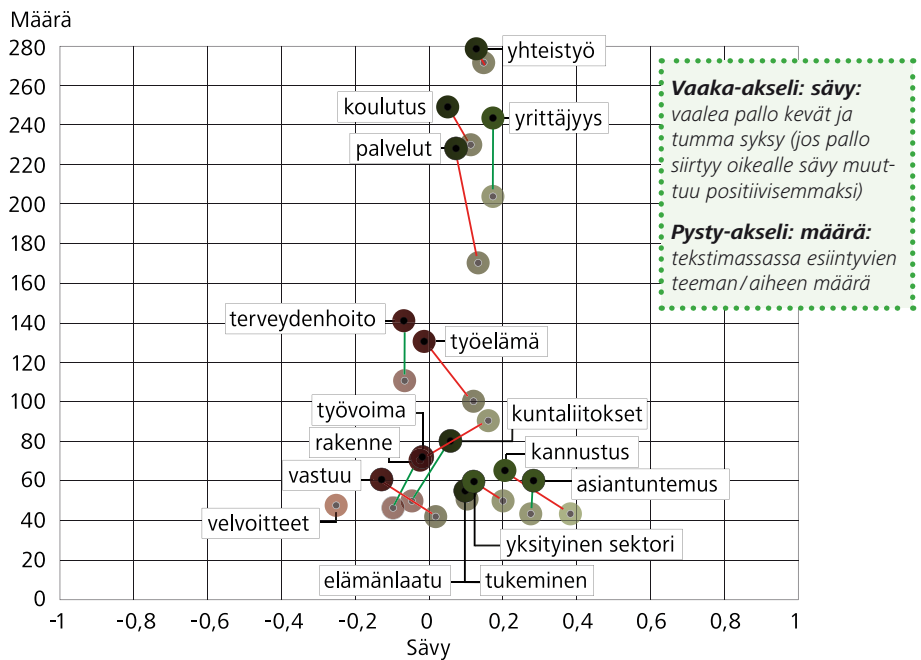
VM:n Julkisen talouden valinnat 2010-luvulle -raportissa puhutaan kestävyysvajeesta (perusjäämä BKT:sta). Millaisia keinoja vuoden 2015 aikaperspektiivillä tähän kestävyysvajeeseen ensisijaisesti käyttäisitte kuntatalouden- ja palveluiden järjestämisen näkökulmasta?

Mitä keinoja käyttäisitte: Yrittäjyys ja innovaatiot – Työvoima ja osaaminen – Kuntapalveluiden järjestäminen – Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen – Kuntien toimintaympäristö – Jokin muu, mikä?

Mistä puhutaan, kun puhutaan kestävyysvajeesta?

Suhdannekyselyn yhteydessä kuntapäätäjät kirjoittivat omin sanoin keinoista, joilla tähän niin sanottuun kestävyysvajeeseen voidaan heidän mielestään vaikuttaa. Vajeteemaa ja kuntatalouden ja -palveluiden järjestämistä koskeneet vastaukset vaihtelivat lyhyistä kommentteista pidempiin vastauksiin. Kyselyn verorahoitusta käsitelleessä osiossa viitattiin valtiovarainministeriön Julkisen talouden valinnat 2010-luvulle -julkaisuun.

Kestävyysvajeen ratkaisumallit kunnissa touko- ja lokakuussa 2011 – lingvistisiä menetelmiä ja tilastotiedettä yhdistävä analyysi aluebarometrin kevään ja syksyn avovastauksista

Lähde: Aluebarometri kyselyn avovastausten tekstianalyysi, Etuma/Tilastokeskus (julkaisematon aineisto)

Kuvio 2

Vajeteemaan liittyviä kommentteja kirjoitti kolme viidestä päättäjistä. Yksittäisiä kommentteja oli lokakuussa 2011 tarkalleen 3 302 ja keväällä lähes yhtä paljon. Näin laajan tekstiaineiston läpikäynti on lähes mahdotonta nopeassa aikataulussa, joten apuna käytettiin tekoälyalgoritmeja hyödyntävää suomalaista tekstianalyysiohjelmaa. Analyysi poimi vastauksissa eniten esiintyneet teemat (sanat, aiheet) ja määritteli niiden sävyn (myönteinen / kielteinen) sekä kuvasi muutoksen ajassa (kevät / syksy).

Ohjelma esittää analyysin tulokset graafisesti (ks. kuvio 2) osoittaen, miten paljon kukin teema on noussut vastauksissa esiin (kappalemäärä) ja onko kyseisen tekstin sävy aiheen esiintymisen yhteydessä kielteinen vai myönteinen. Lisäksi kuvio esittää kestävyysvajeeseen voidaan heidän mielestään vaikuttaa. Vajeteemaa ja kuntatalouden ja -palveluiden järjestämistä koskeneet vastaukset vaihtelivat lyhyistä kommentteista pidempiin vastauksiin. Kyselyn verorahoitusta käsitelleessä osiossa viitattiin valtiovarainministeriön Julkisen talouden valinnat 2010-luvulle -julkaisuun.

Vajeteemaan liittyviä kommentteja kirjoitti kolme viidestä päättäjistä. Yksittäisiä kommentteja oli lokakuussa 2011 tarkalleen 3 302 ja keväällä lähes yhtä paljon. Näin laajan tekstiaineiston läpikäynti on lähes mahdotonta nopeassa aikataulussa, joten apuna käytettiin tekoälyalgoritmeja hyödyntävää suomalaista tekstianalyysiohjelmaa. Analyysi poimi vastauksissa eniten esiintyneet teemat (sanat, aiheet) ja määritteli niiden sävyn (myönteinen / kielteinen) sekä kuvasi muutoksen ajassa (kevät / syksy).

keskustelussa toukokuusta lokakuuhun 2011 tapahtuneen muutoksen. Sävy-muutokset kevästä syksyyn eivät olleet kovin suuria mutta kuitenkin huomion-arvoisia. Määrämuutokset sen sijaan olivat joidenkin teemojen (kuten palvelut) kohdalla suuriakin.

Kestävyysvajeeseen esitetyt ratkaisukeinot liittyivät yrittäjyyteen ja innovaatioihin, työvoimaan ja osaamiseen, kuntapalveluiden järjestämiseen ja terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen, kuntien toimintaympäristöön ja muihin keinoihin. Erityisesti kirjoitettiin kuntayhteistyöstä, koulutuksesta, palveluista sekä yrittäjyydestä ja innovatiivisuudesta.

Kuntapäätäjät liittyivät kestävyysvajeeseen kirjoituksissaan ensisijassa yhteistyöhön, jolla he tarkoittavat paitsi kuntien keskinäistä yhteistyötä myös kuntalaisten osallisuutta. Sana 'yhteistyö' (eri muodoissa kirjoitettuna) nousi teksteissä eniten esiin ja useimmin esitetty keino kestävyysvajeen ratkaisemiseen oli yhteistyön lisääminen ja kehittäminen kuntien, valtion ja elinkeinonharjoittajien välillä.

Yhteistyöteeman saamassa huomiossa tai sävyssä ei esiintynyt merkittävää

Poimintoja avovastauksista

Tähän on koottu muutamia vastauksia verorahoituksen riittävyttä ja kestävyysvajetta koskevaan kysymyssarjaan syksyn aluebarometrikyselyssä. Esimerkit on poimittu satunnaisesti kuntapäätäjien vastausten joukosta.

Yrittäjyyteen ja innovaatioihin liittyviä kommentteja

”Mikro- ja pk-yritystoiminnan alueellisten tukien, investointivarausten, veroporkkanoiden ja henkilöstösivukulujen porrastaminen luo toimeliaisuutta ja lisää liikevaihtoa. Sillä poistuu kestävyysvaje eikä kuoli-aaksi säästämisellä.”

”Sadasta ideasta yksi on loistava eli paljon ideoita pitää virrata, siis innovaatioita herättämään ja tukemaan.”

”Uusyrittäjiä ja 'Pelle Pelottomia' tuettava.”

”Osaamiseen ja yritteliäisyyteen panostaminen. Yritteliäisyys on tärkeää jo opinnoissa.”

”Naisyrittäjyyden kehittäminen ja uudet innovaatiot mm. etätyössä.”

”Uudet ratkaisut, yhteiskunnallinen yrittäjyys, nuorten integroiminen työelämään myös uusin keinoin.”

”Yksinkertaistaisin ihmisten palkkaamista. Suurin este on erittäin monimutkainen lippulappu järjestelmä joka tällä hetkellä on käytössä.”

”Tuotekehitykseen laitettava lisää rahaa. Yrittäjyyden ja sijoittamisen on oltava kannattavaa, muuten ei Suomi tästä suosta nouse. Tarvitaan innovatiivista kehitystyötä työpaikkojen turvaamiseksi.”

Kuntien yhteistyöhön liittyviä kommentteja

”Kunta on olemassa kuntalaisten perustarpeita varten. Back to basics: palataan perustehtävään ja organisoidaan ensin kansalaisille riittävät saavutettavissa olevat palvelut. Katsotaan sitten millaista kunnallishallintoa niitä varten on tarpeen järjestää”

”Elinkelvottomia kuntia kannustettava liittymään isompiin. Liitokset vapaaehtoisia tietä, ei pakkoliitoksia. Suomi on laajaa. Keskuskunnat ja kehyskunnat painottavat eri asioita. Lähidemokratia on turvattava. Suomalaisia ei voi tiivistää pelkästään kasvukeskuksiin”

”Hitonmoinen kuntien välinen kilpailu yhteistyöksi mahdollisimman pian”

”Kuntien toimintaympäristöä tarkastellaan tätä nykyä ylhäältä, asenne on: 'isovelivalvoo ja tarvittaessa kurittaa'. Kunnissa on mennyt usko tulevaisuuteen, kun kaikki tehdyt toimet lytätään väärin. Tarvitaan pitkä-

jänteistä kuntapolitiikkaa, ei jatkuvaa kähmää valtionosuuksista ja lisätehtävistä”

”Tehdään lähikuntayhteistyötä ja järjestetään palveluja tehokkaimmalla mahdollisella tavalla samalla kuntalaisten tarpeet erityisesti huo-mioiden”

Muita teemoja vajakeskustelusta

Muita vajakeskustelussa esille nousseita teemoja olivat terveydenhoito (”Hyvinvointikertomus käyttöön, panostus terveyttä edistäviin ratkaisuihin”), joka teema oli kuitenkin säilyttään kielteisistä painotteista. Työelämäkirjoittelu (”Hajallaan olevia työvoimahallinto-organisaatioita yhdistettävä yhteisen organisaatioon, julkisen sektorin prosessien tehostaminen johtajuutta parantamalla, erityisesti henkilöjohtaminen edellytys onnistumiselle”) muuttui vuoden aikana myös myönteisestä kielteiseksi, kuten vastuuteemakin (”Kuntien järjestämisvastuun palauttaminen kunniaan ja tarkoituksenmukaisuusharkinnan salliminen”).

Lisäksi kevään ja syksyn 2011 kyselyissä esille nousseita teemoja olivat kannustaminen (”Kolmas sektori kannustaen mukaan”). Myös sellaiset teemat kuin elämänlaatu ja tukeminen (”Vastuutetaan kuntalaisia huolehtimaan kunnostaan ja terveistä elämäntavoista”) nousivat kestävyysvajeesta esille kuntapäätäjien kevään ja syksyn kirjoituksissa.

eroa kevään ja syksyn välillä. Kuntayhteistyö -kirjoitusten sävy oli voittopuolisesti myönteistä. Kuntien toimintaympäristöä koskeneista ratkaisuehdotuksista suosituin oli yhteistyö kuntien välillä ja vasta sen jälkeen kuntaliitokset.

Yrittäjyysteema oli neljän eniten esiintyneen teeman joukosta säilyttään myönteisintä. Syksyllä yrittäjyydestä kirjoitettiin kevättä enemmän. Analyysin käsittelemää tekstiaineistoa tarkemmin katsomalla selviää, että erilaiset yrittämistä ja innovatiivisuutta tukevat kommentit olivat tavallisia.

Työvoimaan ja osaamiseen liittyvissä vastauksissa selvästi eniten mainintoja sai koulutus, seuraavaksi yleisimpiä oli-

vat työvoiman parempi hyödyntäminen sekä työllisyyden lisääminen.

Muista teemoista voidaan mainita kuntaliitokset – aiheesta ei kysytty lainkaan mutta se selvästikin liitettiin osaksi kestävyysvajakeskustelua. Kuntaliitoskirjoitusten sävy muuttui myönteisestä kielteiseksi keväästä syksyä kohden.

Eniten keskustelussa lisääntyi kuntien palveluita koskeva kirjoittelu. Kuntapalveluiden järjestämiseen liittyen eniten mainintoja oli eri toimijoiden välisestä yhteistyöstä ja yksityistämisen edistämisestä. Terveiden ja hyvinvoinnin edistämistä koskevissa vastauksissa korostui yhteistyö eri toimijoiden välillä, lisäksi puhuttivat ennaltaehkäisy ja yksilön vastuun lisäämi-

nen. Kuntapalveluihin liittyvät kommentit saivat loppuvuonna jonkin verran kielteisemmän sävyn kuin keväällä.

Tekstianalyysissä ei käytetty muita taustamuuttujia kuin analyysin ajankohta (kevät ja syksy). Esimerkiksi aluetyyppi (kuntakoko) tai vastaajan asema (virkamies tai luottamushenkilö) olisivat olleet mielenkiintoisia analyysin kohteita. Teko-älyalgoritmeja hyödyntävä lingvistinen tekstianalyysikokeilu osoittautui mielenkiintoiseksi tavaksi hyödyntää vapaamuotoista verkossa tuotettua tekstiä. ■

Vesa Virtanen on kehittämispäällikkö Tilastokeskuksen haastattelu- ja tutkimuspalvelut-yksiköstä.

Lehtikuva Oy

Metallimalmien louhinta vauhdittaa kaivostoiminnan kasvua

Metallimalmien louhinta lähti vahvaan kasvuun vuonna 2010. Uusien esiintymien löytyminen ja metallien hintojen nousu maailmanmarkkinoilla kiihdyttivät malmivarantojen hyödyntämistä. Viime vuosina toimialan yritykset ovat siirtyneet ulkomaalaisomistukseen. Nyt ala kiinnostaa myös suomalaisia sijoittajia.

Suomessa on ollut useita satoja kaivoksia sen jälkeen, kun kaivostoiminta alkoi 1530-luvulla Lohjan Ojakkalassa rautamalmin louhinnalla. Erityisen merkittävää aikaa kaivosteollisuuden kannalta oli 1900-luvun alku. Malmivarojen luultiin jo ehtyneen, mutta 1910 löytynyt Outokummun suuri malmio aloitti uuden vaiheen suomalaisen kaivostoiminnan historiassa.

Suomalaisen kaivostoiminnan kehitystä edesauttoivat myös 1920–1940-luvuilla toteutunut kansainvälinen mal-

minetsintäprojekti sekä myöhemmin sotakorvausten maksaminen.

Kaivostoiminta on tuonut mukanaan työpaikkoja ja vaurautta, mutta aiheuttanut myös ympäristömuutoksia muun muassa vesistöissä ja ilmassa – tuoreimpana esimerkkinä Talvivaaran kaivoksen ongelmat.

Viime vuosikymmenen aikana metallimalmien ja muiden mineraalien hinnat ovat nousseet Kiinan ja muiden kehittyvien kansantalouksien voimakkaan kas-

vun vuoksi. Metallien hinnat ovat moninkertaistuneet muutamassa vuodessa. Hintojen nousu aiheutti Suomessa ennennäkemättömän kaivosbuumin. Tämä on johtanut kaivosteollisuuden tuotannon ja työllisyyden kasvuun, josta hyötyvät erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomi.

Lisää investointeja tulossa

ETLAn mukaan viime vuosien suurimmat kaivosinvestoinnit ovat olleet Tal-

vivaaran monimetallikaivos ja Kittilän kultakaivos. Toiminta aloitettiin molemmissa vuonna 2009. Molemmat kaivokset kasvoivat heti toimintansa alussa Kemin, Siilinjärven ja Pyhäsalmen kaivosten rinnalle suurimpien kaivosten joukkoon, ja niissä ovat jo laajennusten suunnittelut käynnissä.

Parhaillaan on rakenteilla Kevitsan monimetallikaivos, jonka tuotanto alkaa vuonna 2012. Myös Kevitsan ja Kemin kaivosten laajennusta suunnitellaan

Suuret odotukset ovat toteutumassa

Kaivosalan kasvu näkyy vuoden 2010 tilinpäätöksissä.

Kaivostoiminnassa ja louhinnassa liikevaihto kasvoi maltillisesti vuoteen 2009 asti mutta sitten vuonna 2010 harppauksella 1,6 miljardiin Tilastokeskuksen ennakkollisten tilinpäätöstietojen mukaan (Kuvio 1). Suurin osa kasvusta tuli metallimalmien louhinnasta.

Koko kaivostoimialan liikevaihdosta metallimalmien louhinnan osuus nousi 28 prosenttiin vuonna 2010. Metallimalmien louhinnan liikevaihto kohosi lähes puoleen miljardiin euroon. Edellisvuonna liikevaihtoa kertyi kolmasosa tästä. Toimialan luonteesta johtuen liikevaihto tuli lähes kokonaan muutamalta isolta yritykseltä. Yritysten sisäisistä toimituksista johtuen metallimalmien louhinnan bruttoarvo oli noin sata miljoonaa euroa liikevaihtoa korkeampi.

Metallimalmien louhinnan liikevaihdon kasvuun vaikutti malmien maailmanmark-

kinahinnat, mutta etenkin uusien kaivosten tuotannon aloittaminen ja louhintamäärän kasvu.

Jalostusarvo kehittyi liikevaihdon kanssa samansuuntaisesti. Koko kaivostoiminnan jalostusarvo oli noin 600 miljoonaa euroa vuonna 2010; siitä metallimalmien louhinta kattoi 43 prosenttia eli 260 miljoonaa euroa. Vielä vuonna 2009 metallimalmien louhinnan jalostusarvosta kului yli puolet henkilöstökulujen kattamiseen, mutta 2010 enää vain neljännes.

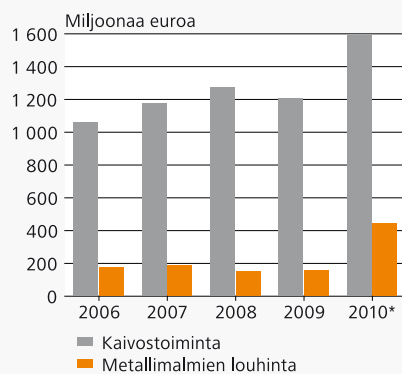
Vuonna 2006 kaivostoiminta ja louhinta-toimialan yrityksissä työskenteli 3 600 henkilöä. Vuoteen 2009 mennessä henkilöstön lukumäärä kasvoi 4 500 henkilöön. Samalla aikavälillä metallimalmien louhinnan osuus henkilöstöstä kaksinkertaistui, ja toimialalla työskenteli 900 henkilöä vuonna 2009.

Kannattavuus noussut kuopasta

Kaivostoiminta ja louhinta-toimialalla kannattavuuden tunnusluvut kääntyivät uudelleen nousuun vuosien 2008 ja 2009 aikana (Kuvio 2). Käyttökate-, rahoitustulos- ja nettotulosprosentit laskivat vuodesta 2006 vuoden 2008 pohjalukemiin yleisen maailmantalouden heikkenemisen myötä. Alan kannattavuutta söi myös uusien kaivosten perustaminen. Tunnusluvut nousivat kuitenkin vuonna 2010 lähes takaisin vuoden 2006 tasolle.

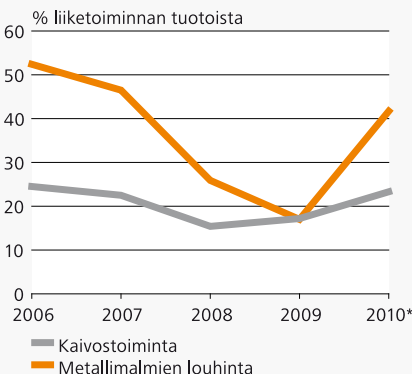
Metallimalmien louhinnan kannattavuuden suotuisa kehitys paransi koko kaivostoiminnan kannattavuutta. Merkittävin ero koko liiketoiminta-alaan on metallimalmien louhinnan tunnuslukujen viime vuosien suuri heilahtelu. Vuoden 2010 metallimalmien

Kaivostoiminnan ja metallimalmien louhinnan liikevaihto 2006–2010*

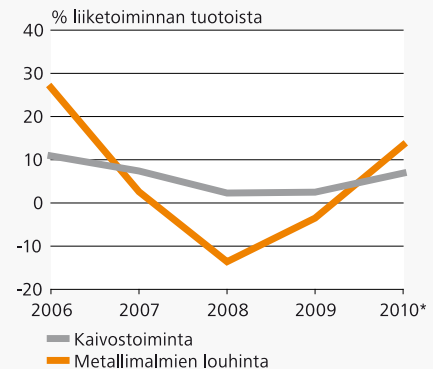
Kuvio 1

Kaivostoiminnan ja metallimalmien louhinnan käyttökate 2006–2010*

Kuvio 2

Kaivostoiminnan ja metallimalmien louhinnan nettotulos 2006–2010*

Kuvio 3

jo. Kemin kaivoksen kapasiteetti kaksinkertaistuisi laajennuksen myötä.

Tänä vuonna toimintansa aloitti jo Pampalon kultakaivos, ja loppuvuonna aloittaa vielä Laivakankaan kultakaivos. Louhintamäärältään tulevaisuudessa suuriksi luokiteltavia kaivoksia ovat Kolarin rautakaivos ja Soklin fosforikaivos. Yhteensä uusia kaivosprojekteja ja kehityskohteita on yli 40.

ETLAn mukaan kaivostoimintaan investoidaan lähivuosina vähintään 1,6

miljardia euroa. Luku on laskettu niistä projekteista, joista yritykset ovat ilmoittaneet investoitavia summia. Laskelmaan on otettu mukaan kaivosten rakentamisen vaatimat rakennus-, kone- ja laitteistoinvestoinnit.

Kun otetaan huomioon Talvivaaran kaivosten aiemmat investoinnit ja Keivitsan, Kittilän sekä Talvivaaran suurella todennäköisyydellä toteutuvat tuotannon laajennukset, investoinnit nousevat kokonaisuudessaan 3 miljardiin euroon.

Näiden lisäksi tulee huomioida yhteisöjen tekemät investoinnit, jotka voivat olla suuria, jos joudutaan esimerkiksi tekemään uusia rautateitä, kuten Talvivaara on jo tehnyt.

Piristysruiske maakuntien elinkeinoelämälle

Teollisuuden alue- ja toimialatilaston mukaan vuonna 2009 kaivostoiminnan ja louhinnan henkilöstöä työskenteli eni- ➤

louhinnan tunnusluvuissa näkyy jo tuotannon volyymin kasvu.

Toimialan käyttökate kasvoi ennakkotietojen mukaan edellisvuodesta lähes 24 prosenttiyksikköä ja oli yli 40 prosenttia liiketoiminnan tuotoista. Rahoitus- ja nettotulosta kuvaavat tunnusluvut olivat vielä edellisvuonna miinuksella, mutta vuoden 2010 hyvä käyttökate riitti nyt kattamaan poistot ja rahoituskulut. Rahoitustulos koheni 31 ja nettotulos 13,4 prosenttiin liiketoiminnan tuotoista (Kuvio 3).

Tehokkuutta kuvaava liikevaihdon ja henkilöstön määrän välinen suhdeluku pysyi vuosien 2006 ja 2009 välisenä aikana suunnilleen samana kaivostoiminta ja louhinta -toimialalla. Samaan aikaan henkilöstön lukumäärä nousi 4 500:aan. Liikevaihto kasvoi samaa vauhtia henkilöstömäärän kanssa.

Metallimalmien louhinnan osalta tehokkuus romahti selvästi toimialan murroksesta johtuen. Vuonna 2006 liikevaihto/henkilöstö oli 410 000 euroa, josta tultiin alas 173 000 euroon vuonna 2010. Samalla ajanjaksolla henkilöstön määrä yli kaksinkertaistui, mutta liikevaihto pysyi lähes ennallaan.

Tunnusluvut heijastelevat muutospaihetta

Omavaraisuusaste, oman pääoman ja tilinpäätössiirtojen kertymän osuus taseesta, on heikentynyt niin koko kaivostoiminnassa kuin metallimalmien louhinnassakin (Kuvio 4). Koko toimialan omavaraisuusasteen tunnusluku on pudonnut 46 prosentista vuonna 2006 yli kymmenen prosenttiyksikköä vuoteen 2010 mennessä. Metallimalmien lou-

hinnassa omavaraisuusasteen heilahtelu oli samalla aikavälillä huomattavan suurta, mikä kuvaa toimialan muutosvaihetta. Alimmillaan omavaraisuusaste oli 28 prosentissa vuonna 2008.

Koko kaivosteollisuuden aineelliset investoinnit kasvoivat vuoden 2006 noin 100 miljoonasta eurosta huippuinvestointivuoden 2008 noin 674 miljoonaan. Sieltä investointien määrä pienentyi taas hieman yli 307 miljoonaan euroon.

Investointien kasvu tuli lähes kokonaan metallimalmien louhinnasta. Vuonna 2008 tehtiin siis merkittävät investoinnit tulevaisuuteen, ja niistä 570 miljoonaa euroa kohdentui metallimalmien louhinnan toimialalle.

Isot investoinnit kasvattaneet velkataakkaa

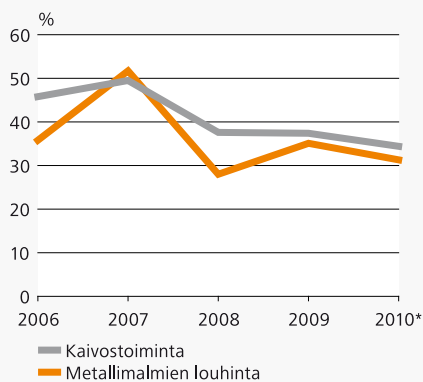
Uudet investoinnit toteutettiin vierasta pääomaa lisäämällä. Koska kaivostoiminnan aloittaminen vie useita vuosia, toiminnan alkuvaiheessa velat ovat erittäin suuret verrattuna liikevaihtoon.

Kaivostoiminnan kokonaisvelkojen suhde liikevaihtoon kasvoi vuoden 2006 vajaasta 90 prosentista vuoden 2009 hieman alle 200 prosenttiin ja kääntyi sitten laskuun vuoden 2010 arvon ollessa noin 170 prosenttia (Kuvio 5).

Metallimalmien louhinnassa suhteiden heilahtelut olivat todella merkittäviä. Kokonaisvelkojen suhde liikevaihtoon nousi vuoden 2006 noin 170 prosentista vuoden 2009 hieman alle 900 prosenttiin ja tippui taas vuoden 2010 hieman yli 350 prosenttiin, kun tuotanto pääsi käyntiin.

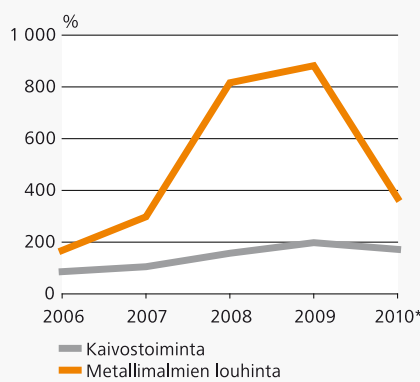
Metallimalmien louhinnan kokonaisvelat, velat vähennettynä ennakkomaksuilla, olivat 1,6 miljardia euroa vuonna 2010.

Kaivostoiminnan ja metallimalmien louhinnan omavaraisuusaste 2006–2010*

Kuvio 4

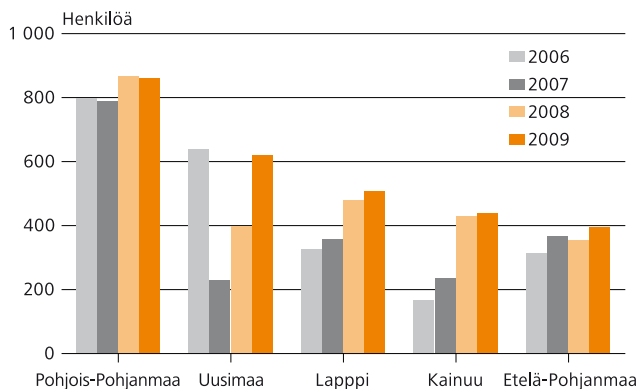
Kaivostoiminnan ja metallimalmien louhinnan kokonaisvelat / liikevaihto 2006–2010*

Kuvio 5

* Ennakkotieto
Kuvioiden lähde: Teollisuuden tilinpäätöstilasto. Tilastokeskus

Kaivostoiminnan henkilöstö suurimmissa maakunnissa 2006–2009

Lähde: Teollisuuden alue- ja toimialatilasto. Tilastokeskus

ten Pohjois-Pohjanmaan, Uudenmaan, Lapin maakunnissa (kuviolla). Merkittävimmät työvoiman lisäykset vuoteen 2006 verrattuna ovat tapahtuneet Kainuussa, jossa henkilöstön määrä on Talvivaaran investointien ansiosta noussut 161 prosenttia, sekä Lapissa, jossa henkilöstön määrä on noussut 57 prosenttia.

Kaivostoiminta luo työpaikkoja suoraan näille alueille, mutta kaivostoiminnan työllisyysvaikutukset ulottuvat koko maahan. Kaivosalan teknologia- ja metallien jalostus taas Pohjanlahden rannikkokaupunkeja.

ETLAn vaikuttavuusselvityksessä tutkittiin panos-tuotosanalyysin avulla Lapissa sijaitsevien kaivosinvestointien – Hannukaisen, Kevitsan, Suurkuusikon ja Outokumpun kaivosten sekä ferrokromituotannon laajentamisen – sekä Kainuun Talvivaaran ja vielä avaamattoman Taivalhoopen kaivosten vaikutuksia. Analyysin mukaan Lapin kansantuote kasvaisi kaivosten ansiosta 10 prosenttia ja Kainuun 20 prosenttia.

Lapin ja Kainuun maakuntien kokonaistuotos on normaalisti suhteellisen pieni. Kaivokset ovatkin erittäin merkittävä työllistäjä kaivospaikkakunnilla, ja ne pysäyttävät paikkakuntien väestökädon. Esimerkiksi Kittilässä, jossa perinteisesti on tultu toimeen matkailun avulla, kaivostoiminnan tulot ja työllisyys ovat nousseet matkailutulosten rinnalle.

Mineraaleja jalostava teollisuus on keskittynyt lähinnä Pohjanlahden rannikkoseudulle. Teknologia- ja metallien jalostuskeskuksia ovat Iisalmi, Turku, Tampere, Lappeenranta ja Pori. Kiviaineteollisuutta

sen sijaan on kaikkialla maassa. Tärkeimmät kiviainesten jalostusalueet ovat pääkaupunkiseudulla, Pirkanmaalla, Turun, Oulun ja Jyväskylän seuduilla.

Haasteina rahoitus ja byrokratia

Kaivosteollisuuden suurimmat haasteet liittyvät ympäristökysymysten lisäksi lupapolitiikkaan, kuljetuksiin ja rahoituksen sekä ammattitaitoisen työvoiman saatavuuteen. Kotimaisten kaivosyrittäjien ongelmana on riittävän rahoituksen saamisen vaikeus. Rahoitusta tarvitaan erityisesti kaivosten kehittämiseen ja alkuvaiheen investointeihin. Ennen kaivoksia omistettiin lähinnä vain valtio.

Rahoitusvaikeudet johtavat usein kaivosten myyntiin ulkomaisille yrityksille. Vuonna 2010 metallimalmien louhinnan liikevaihdosta lähes 70 prosenttia tuli yrityksiltä, jotka ovat kokonaan ulkomalaisomistuksessa. Vuotta aiemmin vastaava luku oli yli 90 prosenttia. Nyt ala kiinnostaa myös suomalaisia sijoittajia.

Luonnonvarapolitiikan johtaminen ja kiviaineshuollon strateginen suunnittelu on haaste Suomelle. Uusi kaivoslaki (2011) pyrki sovittamaan yhteen kaivosteollisuuden, maanomistajien ja luonnonsuojelun tarpeet, mutta tässä ei kuitenkaan ole onnistuttu. Kaivosalan yritykset kritisoivat etsintä- ja louhintakorvausten suuruutta ja lupabyrokratian lisäämistä. Kaivosteollisuus on riippuvainen ympäristöluvista sekä mineraali- ja kiviainesten hyödyntämisluvista.

Suomessa kaivoslupien ja etsintäluvien hakuajat ovat jopa 2,5–4 vuotta, kun esimerkiksi Ruotsissa hakemuksen

käsittelyaika on noin puoli vuotta. Pitkät käsittelyajat ja kalliimmat lupamaksut ovatkin saaneet kansalliset kaivoskehitysyhtiöt ja kaivosyhtiöt keskittymään enemmän Ruotsiin ja Norjaan.

Vahvaa kasvua ennakoidaan

Vuonna 2010 koko kaivostoiminnan liikevaihto oli 1,6 miljardia euroa. Vuosikymmen puoliväliin mennessä ETLA arvioi liikevaihdon kasvavan jopa 2,5 miljardiin euroon.

Kaivostoiminta työllistää ETLAn mukaan Suomessa suoraan ja välillisesti yhdessä sidosryhmien kanssa yhteensä yli 16 200 henkilöä. Tämän luvun odotetaan kasvavan noin 20 000 henkilöön vuosikymmen puoliväliin mennessä.

Vuonna 2009 Suomessa louhittiin yhteensä 54 miljoonaa tonnia erilaisia mineraaleja ja malmeja. ETLAn kyselyn mukaan kokonaislouhinta tulee kasvaamaan kolminkertaiseksi noin 155 miljoonaan tonniin vuoteen 2016 mennessä. Malmien louhinta nousee ennusteiden mukaan nykyisestä 24 miljoonasta tonnista 68 miljoonaan tonniin. Luvut sisältävät sekä ei-metallisten mineraalien että metallisten mineraalien louhinnan.

ETLA ennustaa, että tuotantomäärät, liikevaihto ja työllisyys nousevat vielä suuremmiksi, mikäli metallien ja teollisuusmineraalien maailmanmarkkinahinta pysyvät korkeina. ■

Carita Järvinen, Anssi Suominen,
Pirkko Nurmela ja Ville Tolkki,
Yritysten rakenteet, Tilastokeskus

Lähteet:

ETLA

H. Hernesniemi, B. Berg-Andersson, O. Rantala & P. Suni 2011. Kalliosta kullaksi, kummusta klusteriksi. Suomen mineraalikeräilyseuran vaikuttavuusselvitys Kuisma, Markku 1985. Outokumpu 1910–1985. Kuparikaivoksesta suuryhtiöksi. Outokumpu Oy.

Lindborg, Timo 1996. Suomalaisen kaivosklusterin rakennemuutos.

Oulun yliopiston taloustieteen osaston tutkimuksia No. 36

Teollisuuden tilinpäätöstilastot, Tilastokeskus
Teollisuuden alue- ja toimialatilastot, Tilastokeskus

Tilastokeskus ja muut tilastontuottajat julkaisevat paljon lukuja taloutemme tilasta: BKT:n, markkinoiden ja teollisuuden muutoksista, yritystoiminnasta, hintakehityksestä, työllisyydestä, rahamarkkinoista ja kuluttajien luottamuksesta. Luvut muodostavat tietoperustan, jonka pohjalta voidaan seurata ja analysoida talouden suhdannevaihteluita.

Tilastokatsaus-julkaisu kokoaa keskeiset suhdannetiedot Suomesta vuosi-, kuukausi- ja neljännesvuositasolla aihealueittain. 152-sivuinen julkaisu sisältää myös kansainvälistä vertailutietoa.

Tilastokatsaus ilmestyy painettuna julkaisuna neljä kertaa vuodessa. Julkaisu on kolmikielinen: suomi, ruotsi, englanti. Hinta 69 €.

Tilaukset:
myynti@tilastokeskus.fi
puh. (09) 1734 2011

Tutustu myös jatkuvapäivitteeseen verkkoversioon osoitteessa tilastokeskus.fi/tilastokatsaus

Voiko suhdannekäännettä ennakoida?

Miten taloustilanteen muutokset näkyvät tilastoissa?

Mitä yhteistä on kuluttajien mielipiteillä ja kansantalouden kehityksellä?

Kansantalous – Nationalräkenskaper – National Accounts

39. Bruttokansantuote asukasta kohti
Bruttonationalprodukt per invånare
Gross domestic product per capita

Käyppin hintoihin – Till löpande priser – At current prices

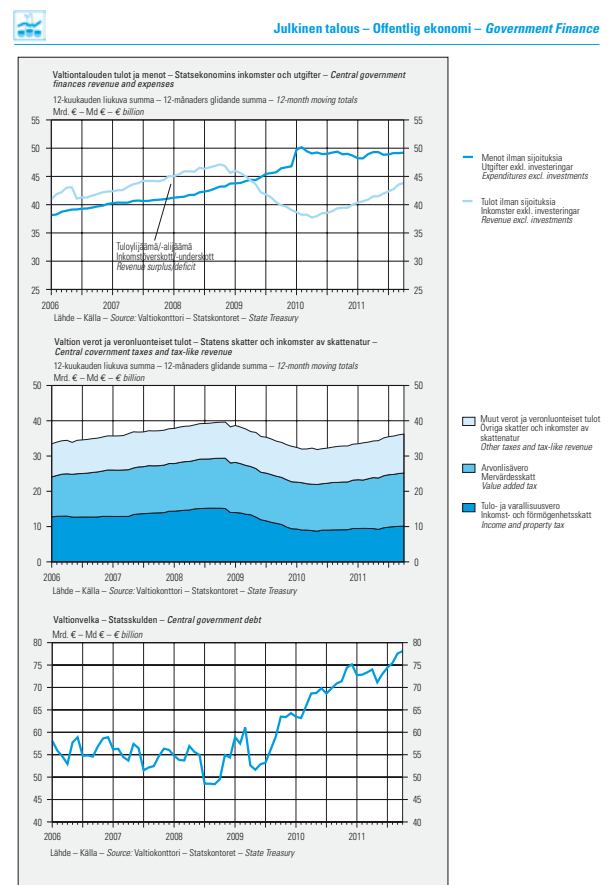
Vuosi År	€	Vuosityyminen, % Förändring på årenivå, %	Vuosityyminen, % Year-on-year change, %
1975	3 824
1976	4 328	13,2	13,2
1977	4 734	9,4	9,4
1978	5 220	10,3	10,3
1979	6 041	15,7	15,7
1980	6 958	15,2	15,2
1981	7 831	12,5	12,5
1982	8 763	11,9	11,9
1983	9 701	10,7	10,7
1984	10 791	11,2	11,2
1985	11 691	8,3	8,3
1986	12 537	7,2	7,2
1987	13 497	7,7	7,7
1988	15 244	12,9	12,9
1989	16 979	11,4	11,4
1990	17 912	5,5	5,5
1991	16 997	-5,1	-5,1
1992	16 462	-3,1	-3,1
1993	16 563	0,6	0,6
1994	17 374	4,9	4,9
1995	18 807	8,2	8,2
1996	19 344	2,9	2,9
1997	20 892	8,0	8,0
1998	22 631	8,3	8,3
1999	23 680	4,6	4,6
2000	25 539	7,9	7,9
2001	26 948	5,1	5,1
2002	27 621	2,9	2,9
2003	27 917	1,1	1,1
2004	29 124	4,3	4,3
2005	30 009	3,0	3,0
2006	31 477	4,9	4,9
2007	34 003	8,0	8,0
*2008	34 940	2,8	2,8
*2009	32 454	-7,1	-7,1
*2010	33 608	3,6	3,6

40. Tuotannon suhdannekuvaaja
Konjunkturindikator för produktionen
Trend indicator of output

2000 = 100. Volymyindeksi – Volymindex – Volume index

Vuosi År	Kausi År och månad	Alkuperäinen sarja Original serie	Vuosityyminen, % Förändring på årenivå, %	Trendi Trend	Kausivaihtelu, % Förändring på månadsnivå, %
*2008					
I	121,2	5,7	126,7	0,1	0,1
II	121,8	7,4	126,7	0,0	0,0
III	122,7	-1,7	126,5	-0,1	-0,1
IV	126,3	7,8	126,4	-0,1	-0,1
V	124,0	0,5	126,2	-0,2	-0,2
VI	130,6	-0,1	126,0	-0,2	-0,2
VII	124,3	0,9	126,0	0,0	0,0
VIII	121,9	-3,2	126,2	0,1	0,1
IX	132,4	5,3	126,6	0,2	0,2
X	129,3	-0,3	126,6	0,2	0,2
XI	122,0	-6,6	120,4	-4,9	-4,9
XII	128,2	-3,2	120,5	0,1	0,1
*2009					
I	106,6	-10,4	114,8	-4,8	-4,8
II	108,8	-10,1	114,8	0,0	0,0
III	115,6	-5,8	114,7	-0,1	-0,1
IV	111,4	-11,7	114,4	-0,2	-0,2
V	108,9	-12,2	114,2	-0,2	-0,2
VI	122,3	-6,4	114,2	0,0	0,0
VII	113,4	-8,8	114,3	0,1	0,1
VIII	111,8	-8,3	114,4	0,1	0,1
IX	118,2	-10,7	114,5	0,0	0,0
X	116,2	-10,1	114,5	0,0	0,0
XI	114,1	-6,4	114,7	0,1	0,1
XII	124,7	-2,7	115,0	0,3	0,3
*2010					
I	106,4	-2,1	115,5	0,4	0,4
II	108,7	-0,1	116,1	0,5	0,5
III	119,5	3,4	116,7	0,5	0,5
IV	113,7	2,0	117,2	0,5	0,5
V	115,3	5,9	117,8	0,5	0,5
VI	128,5	5,9	118,3	0,4	0,4
VII	115,5	1,9	118,7	0,3	0,3
VIII	116,8	4,5	119,0	0,3	0,3
IX	123,2	4,2	119,5	0,4	0,4
X	121,0	4,1	119,9	0,4	0,4
XI	123,3	8,0	120,3	0,3	0,3
XII	133,1	6,7	120,5	0,2	0,2
*2011					
I	110,5	3,9	120,7	0,2	0,2
II	113,3	4,3	121,0	0,2	0,2
III	124,8	4,5	121,4	0,3	0,3
IV	117,2	3,0	121,7	0,3	0,3
V	122,5	6,4	122,0	0,3	0,3
VI	131,2	1,3	122,2	0,2	0,2
VII	118,0	-2,1	122,3	0,1	0,1
VIII	121,9	4,3	122,4	0,1	0,1
IX	125,2	1,6	122,5	0,1	0,1

Lähteet – Källor – Sources: SYV: Tilastokeskus: Kansantalouden tilinpiiri, Tuotannon suhdannekuvaaja – FOS: Statistiska centralen: Nationalräkenskaper, Konjunkturindikator för produktionen – OSF: Statistics Finland: National accounts, Trend indicator of Output

Aku Alanen

Kotimaiset näytelmät ja nykysirkus vetävät yleisöä

Tarjonta on laajentunut ja kilpailu koventunut esittävän taiteen kentällä. Teatteri on 1960–80-lukujen huippukautensa jälkeen palannut ns. kypsälle yleisötasolleen. Erityisessä nosteessa on nykysirkus.

Esittävällä taiteella on aina ollut erityinen paikka ihmisten mielissä sekä viihteenä että vakavampana taiteena, vaikka kiinnostuksen kohteet uusien ikäpolvien myötä välillä muuttuvatkin. Tässä käsitellään esittävän taiteen neljää lajityyppiä – teatteria, tanssia, sirkusta ja oopperaa – lähinnä yleisömenestyksen pohjalla.

Lehtikava Oy

Murros nosti teatterin

Suomalaisessa teatterissa tapahtui suuri murros 1960- ja 1970-lukujen taitteessa niin sisällöissä kuin rakenteisakin. Katsojaluvut kasvoivat aiempaa selvästi suuremmiksi ja pysyivät suurina aina 1980-luvun puoliväliin saakka. Laitosteattereiden ulkopuolisia vapaita ryhmiä alkoi syntyä, ensimmäisinä Ryh-

mäteatteri ja KOM-teatteri. Ulkomaiset vaikuttajat ryhmiin tulivat ainakin aluksi lähinnä Ruotsista.

Murros pelkistetään usein 1960-luvun lopun Ylioppilasteatteriin ja Lapualaisoopperaan, mutta paljon muutakin tapahtui. Teatterista tuli itseään isompi asia ainakin julkisuudessa. Murroksessa saatiin teatteriin uusia yleisöjä esimer-

kiksi kiertuetoiminnan kautta. Murros vaikutti myös laitosteattereiden toimintaan jo pelkästään henkilöiden vaihtuessa niiden ja ryhmien välillä.

Joka vuosikymmenen aikana on syntynyt uusia vapaita ryhmiä. Kunkin sukupolven tekijät ovat halunneet luoda omia juttujaan. Alan kouluista ja oppilaitoksista on valmistunut jatkuvasti uusia tekijöitä, jotka tarvitsevat esitysmahdollisuuksia.

Yli 400 teatteria

Nykyään teatterit voidaan jakaa neljään lohkoon teatterien luonteen ja myös niistä saatavien tietojen suhteen. Ammattiteattereita on kolmentyyppisiä:

- Keskiuuria ja isoja teattereita (mm. Kansallisteatteri ja isot kaupunginteatterit) on ollut viime vuosina 33.
- Vakiintuneet ryhmät ovat päässeet nauttimaan valtionapua (vos) ja niistä on siten tullut myös vos-teattereita. Niiden kanssa on vuodesta 1991 lähtien tilastoissa niputettu yhteen myös muutama pienteatteri. Valtionapua nauttavia ryhmiä ja pienteattereita on ollut viime vuonna 15.
- Uusia, vapaita ryhmiä kutsutaan rahoituslain ulkopuolisiksi ryhmiksi. Niitä oli viime vuonna 55.

Lisäksi ovat harrastajateatterit, joilla toki saattaa olla osin palkallinen ohjaaja. Harrastajateattereita oli vuonna 2010 ainakin 320.

Lähes puolet kansasta käy teatterissa

Teatteri on aina ollut Suomessa kansan teatteria, tai ainakin kansan puoliikkaan. Vuoden 2009 ajankäyttötutkimuksen mukaan 43 prosenttia väestöstä oli käynyt teatterissa vuoden sisällä, naiset huomattavasti miehiä innokkaammin. Naisista yli puolet oli käynyt puheteatterin esityksissä, miehistä vain kolmannes.

Ajankäyttötutkimusten mukaan teatterissakäynti väheni 1980-luvulla, kääntyi sitten pieneen kasvuun 1990-luvulla, laski vuosituhannen vaihteessa ja lähti taas nousuun vuoden 2002 jälkeen ▶

Teatterissa käynti iän mukaan

	1981	1991	1999	2002	2009
	%	%	%	%	%
10–14-vuotiaat	48	35	40	31	44
15–24-vuotiaat	46	36	31	32	36
25–44-vuotiaat	49	36	39	37	40
45–65-vuotiaat	46	43	44	42	49
Yli 65-vuotiaat	29	31	35	29	41
Kaikki	45	37	39	36	43

Lähde: Ajankäyttötutkimus 2009. Tilastokeskus

Taulukko 1.

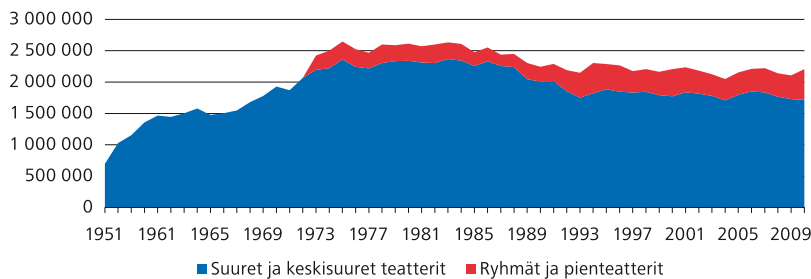
Puheteattereiden katsojamäärät 2010

	Katsojia	%
Laitosteatterit	1 904 269	47,7
Vos-ryhmät	539 784	13,5
Kesäteatterit	381 977	9,6
Ei-vos-ryhmät	381 770	9,6
Harrastajateatterit	782 286	19,6
	3 990 086	100,0

Lähde: Teatteritilastot 2010. Teatterin tiedotuskeskus

Taulukko 2.

Vos-puheteatterien myydyt liput 1951–2010

Lähde: Teatteritilastot 2010. Teatterin tiedotuskeskus

Kuvio 1

(Taulukko 1). Koska lipunmyyntitilastoissa ei näy vastaavaa nousua vuoden 2002 jälkeen, voi olettaa, että entistä useammat käyvät vain kerran vuoden aikana vaikkapa kesäteatterissa.

Toisinpäin ajateltuna aktiivikävijöiden käyntikerrat ovat keskimäärin hieman vähentyneet. Ehkäpä aktiivikävijät ovat kokeneet tarjonnan määrän ylittäneen jo laadun.

Aktiivisimmin teatterissa käyvät keski-ikäiset naiset ja passiivisimmin nuoret miehet. Ylemmän sosiaaliluokan naiset ovat ahkeria, työläiset ja työttömät passiivisia teattereissa kävijöitä. Kaikkein korkein kävijäosuus, 59 prosenttia, oli vuonna 2009 ylemmillä toimihenkilöillä. Työläisistä ja työttömistä teatterissa oli vuoden aikana käynyt vain joka neljäs. Eläkeläisillä osuus oli vain hieman keskitasoa pienempi.

Vuosina 1981–2009 eri sosiaaliryhmien käyntiaktiivisuus on kehittynyt suurin piirtein yleisen kehityksen mukaisesti. Ainoastaan maatalouden harjoittajien ja eläkeläisten parissa käynti-
osuus on kasvanut hieman koko ajan.

Korkea-asteen koulutetut käyvät eniten teattereissa. Kiinnostavaa kehityksessä on alemman korkea-asteen koulutettujen teatterikäyntien jatkuva lisäys vuosina 1981–2009 ja muiden korkea-asteen koulutettujen käyntias-teen väheneminen. Jälkimmäisen ryhmän kiinnostuksen väheneminen voi olla yhtenä syynä isojen laitosteattereiden katsojamäärien laskuun ja pieni myrskyn merkki niille.

Vajaa puolet katsojista käy isoissa ja keskisuurissa kiinteissä ammattiteattereissa (Taulukko 2). Harrastajateattereiden osuus katsojista on runsas viidennes, mutta niiden tilastojen kattavuus ei ole niin hyvä kuin muilla; todellinen katsojamäärä lienee hieman tilastoitua suurempi.

Yleisömäärien lievä lasku koskee eniten suuria ja keskisuuria laitosteattereita, niiden katsojat ovat vähentyneet pikkuhiljaa vuoden 1983 noin 2,4 miljoonasta katsojasta (Kuvio 1). Sen sijaan vakiintuneiden valtionapua nauttivien ryhmien katsojamäärä on kasvanut jonkin verran viime vuosina. ■

Tilapäisten tekijöiden määrä kasvussa

Puheteatterikentän työllisten määrän arviointia vaikeuttaa freelance-työntekijöiden suuri määrä. Näyttelijäliiton jäsenistä 60 prosenttia on freelancereita, ohjaajista ja dramaturgeista vielä enemmän ja lavastajista hieman vähemmän.

Suurissa ja keskisuurissa teattereissa oli vuonna 2010 henkilötyövuosia 2 666 ja vos-ryhmissä 298. Kun mukaan lasketaan rahoituslain ulkopuolisten teattereiden vakinaiset työntekijät ja vierailijat, arvioisin puheteatterin työllistävän hieman vajaat 3 500 päätoimista tekijää.

Tilapäisten työntekijöiden suhteellinen määrä on ollut selvässä kasvussa teattereissa. Vakinaisten määrä on pysytellyt lähes ennallaan.

Valtionapua nauttivissa Vos-teattereissa puolet työntekijöistä on ollut taiteellista työtä tekeviä. Taiteellisesta henkilöstöstä puolet on vakainaisia ja puolet vierailijoita henkilötyövuosilla mitattuna. Teknisen henkilöstön osuus on ollut runsas kolmannes. Eri työtehtäviä tekevien osuudet henkilöstöstä ovat pysytelleet samalla tasolla viime vuodet.

futureimagebank.com

Kotimaisuusaste, kilpailutilanne, lastenteatterin alamäki...

Katsojalukujen muutoksille ei löydy yhtä selittäjää.

Teatterin katsojaluvut ovat olleet hienoisessa laskussa jo pitkän aikaa. Alamäelle voi löytää useitakin selityksiä. Tärkein lienee yleinen kilpailutilanne: ihmisten vapaa-ajasta kilpailee yhä useampia uusi kiinnostuksen kohde.

Ennen kaikkea kuitenkin kyse on mielestäni siitä, että teatteri on palannut pitkään jatkuneen nosteen jälkeen taas pysyvämpään, kypsään tilaan, ikään kuin sille luontaisesti kuuluvalla tasolla. Teatterille ei myöskään kenties ole ollut niin suurta yhteiskunnallista tilausta, vaikka viime aikoina onkin tullut uusia erittäin hyvin ajassa kiinni olevia näytelmiä.

Yleisömäärien pienentyminen on kohdistunut pääasiassa suurten ja keskiuurten teattereiden näytöksiin. Niiden on ollut perinteisesti hankalampaa reagoida nopeasti ajan vaatimuksiin pienempiin ryhmiin verrattuna. Suurten teattereiden isoilla näyttämöillä ei tarvita kuin pari epäonnistumista vuodessa, kun jo sana kiirii ja katsojamäärät hieman supistuvat.

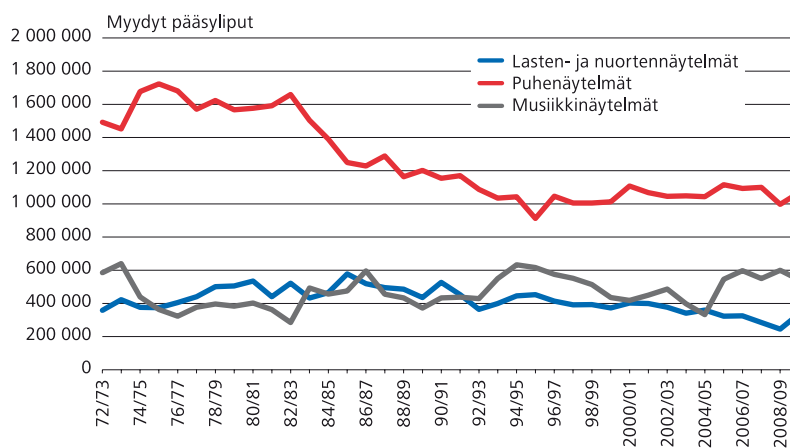
Tarjontaa on myös tullut entistä enemmän, ehkä liikaakin. Esityskerrat ovat kokonaisuudessaan lisääntyneet, ja pienten teatterien ja ryhmien määrä on kasvanut.

Syytä katsojamäärien vähenemiseen on haettu myös musikaaleista, mutta sieltä selitystä ei löydy. Laskussa ovat olleet puheteatterin ja ulkomaisten lastennäytelmien katsojaluvut ja esityskerrat (Kuvio 2). Kotimaisten lastennäytelmien katsojaluvut eivät ole pienentyneet.

Kokonaisuudessaan lastennäytelmien katsojamäärät ovat pienentyneet huomattavasti 1980-luvun puolivälin huippuvuosista, jolloin katsojia oli 560 000 vuodessa. Vuosituhannen vaihteessa katsojia oli 400 000 ja viime vuonna 340 000. Näytäntökaudella 2009/2010 lastennäytelmien katsojamäärissä oli toki selvä nousu kauden 2008/2009 taantumaa nähdessä, jolloin katsojia oli vain 240 000. Lastennäytelmien katsojien ja myös esitysten määrän väheneminen voi olla kohtalokasta tulevaisuuden aktiiviyleisöjä ajatellen.

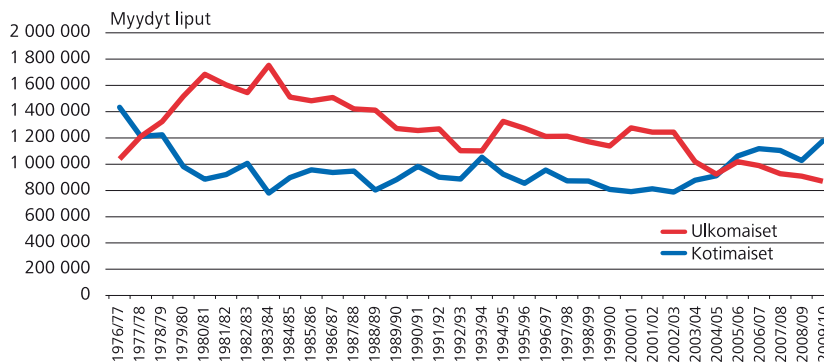
Myös teatterien ohjelmistojen kotimaisuusasteen muutos selittää katsojalukujen kehitystä. Alkuperältään ulkomaisten näytelmien esityksiin myytyjen lippujen määrä ylitti kotimaisten näytelmien suosion 1970-luvun lopulla (Kuvio 3). Ulkomaisten näytelmien suosio

Myydyt liput näytelmälajeittain puheteattereissa näytäntökautina 1971/1972–2009/2010

Kuvio 2

Kotimaisten ja ulkomaisten näytelmien myytyt liput puheteattereissa näytäntökautilla 1976/1977–2009/2010

Kuvio 3

Lähde: Teatteritilastot 2010. Teatterin tiedotuskeskus

pysyi sen jälkeen kotimaista suurempana aina viime vuosikymmenen puoliväliin asti. Sen jälkeen kotimaisiin näytelmiin ostettujen lippujen määrä on ollut hivenen suurempi. Kotimaisiin esityksiin ostettujen lippujen määrä pysyi suurin piirtein samalla tasolla 1980-luvun alusta aina vuoteen 2004 saakka, jolloin alkoi kotimaisten kappaleiden katsojamäärän nousu.

Teatteriyleisön kokonaismäärän lasku pit-

källä aikavälillä liittyykin ennen kaikkea ulkomaisten näytelmien katsojaosuuden vähenemiseen. Kotimaisten näytelmien hivenen parantunut menekki ei ole estänyt kokonaiskatsojamäärän hienoisesta laskua. Alkuperämaa ei kuitenkaan kerro mitään näytelmän muusta luonteesta tai sisällöstä, joten sen käyttöanalyysin pohjana voi olla helposti ylitulkintaa.

Yleisömäärät ovat kehittyneet eri tavalla eri esittävän taiteen lajien katsomoissa viime vuosina. Kuviossa 4 on tiivistetty eri lajien yleisömenestyksen muutos indeksoituna viimeisen viiden vuoden ajalta.

Ylivoimaisesti suurin laji vajaan neljän miljoonan yleisömäärällään on puheteatteri. Sen suosio on viime vuosina ollut lievässä laskusuunnassa. Myös oopperaesitysten katsojien määrä on hivenen laskusuun-

nassa, oopperan katsojamäärä on neljästä ryhmästä selvästi pienin. Erityisesti alueoopperoiden katsojat ovat vähentyneet.

Sirkuksen yleisömäärä on kasvanut selvästi. Toki siihen vaikuttaa lähtötason alhaisuus. Sirkuksella oli noin 0,4 miljoonaa katsojaa viime vuonna.

Tanssin katsojamäärien taso on vaihdellut, vuonna 2010 yleisöä oli runsaat puoli miljoonaa. Kansallisbaletti sisältyy kuviossa tanssin lukuihin.

Nykysirkus ajaa perinteisen ohi

Sirkustoiminta jaetaan kahteen lohkokon, perinteiseen ja nykysirkukseen. Perinteisen sirkuksen katsojamäärä on laskenut viime vuosina ja nykysirkuksen kasvanut. Vuonna 2010 nykysirkuksella oli jo lähes 150 000 katsojaa (Taulukko 3). Suurimman perinteisen sirkuksen Sirkus Finlandian katsojamäärä oli viime vuonna 200 000. Perinteisen sirkuksen lukemaan eivät sisälly pienet perinteisen sir-

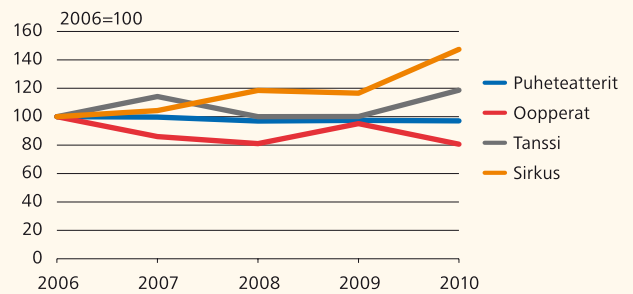

Sirkus ja tanssi nosteessa

kuksen ryhmät eli todellinen katsojaluku on vielä selvästi suurempi.

Nykysirkuksen yleisömäärän kasvuvauhti on ollut huima. Muutaman vuoden päästä se saattaa ylittää perinteisen sirkuksen suosion. Sirkuksen tuoreutta nousevana esittävän taiteen muotona kuvaa sekin, että sirkus ei ole päässyt Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimukseen omaksi kohdakseen edes vielä vuonna 2009.

Katsojien määrän kehitys eri esitysmuodoissa 2006-2010

Lähde: Kirjoittajan laskelmat & Teatteritilastot 2010. Teatterin tiedotuskeskus

Kuvio 4

Lehtikuva Oy

Sirkusta harrastetaan nykyään yhä enemmän myös tekemällä sitä itse. Tällaisia sirkusharrastajia on jo tuhansia, ja nuorisirkuksia toimii 35 paikkakunnalla.

Uusi sirkustaiteilijakoulutus on syventänyt taiteilijakuvaa taituruuden esittelijästä tulkitsijan suuntaan. 1990-luvulla syntyneissä esitysmuodoissa sirkuksen lajit lähestyivät muita esittäviä taiteita. Esityksissä ohjelmanumeroketjut ovat korvautuneet kokonaisteemalla tai tarinallisuudella. Eläinnumerot ovat jäämässä kokonaan pois.

Nykysirkuksen suomalaiset tekijät ovat hyvin kansainvälisiä. Tyypillisesti uusi esitys pyörii Suomessa vain avausviikon ajan, minkä jälkeen esittäjät lähtevät maailmalle. Voi jopa olla, että suomalainen nykysirkus on maailmalla tunnetumpaa ja arvostetumpaa kuin Suomessa.

Menestyksen myötä nykysirkus on toki saanut huomiota myös julkisen vallan taholta. Äskettäin on perustettu Helsingin Kalasatamaan sirkustoiminnan keskus.

Kaikkiaan nykysirkuksella on noin 300 kotimaista tekijää, kattavia tilastoja ei kuitenkaan ole. Perinteisissä sirkuksissa suurin osa esiintyjistä on ulkomaisia tekijöitä, jotka keikkailevat reilut puoli vuotta Suomessa ja lopun ajan muualla. Sirkustyöntekijöiden kokonaismäärä lienee suurin piirtein samaa luokkaa kuin puheteattereissa vos-ryhmillä ja pienillä teattereilla yhteensä.

Tanssitaiteen työt lyhyitä hankkeita

Moderni tanssi tuli Suomeen samoihin aikoihin teatterin murroksen kanssa

Sirkusesitysten katsojat 2010

Nykysirkus	147 600
Tuliryhmät	47 500
Perinteinen	200 000
Yhteensä	395 100

Lähde: Teatteritilastot 2010. Teatterin tiedotuskeskus

Taulukko 3

1960- ja 1970-lukujen taitteessa. Ensimmäinen modernin tanssin ryhmä Raatikko perustettiin vuonna 1972. Sen jälkeen on perustettu lukuisia tanssiryhmiä.

Viidennes yli 10-vuotiaista oli ajankäyttötutkimuksen mukaan käynyt tanssiesityksissä vuonna 2009. Naisten käynti tanssiesityksissä on keskimäärin hieman lisääntynyt ja miesten vähentynyt kymmenen vuotta aiempaan tilanteeseen nähden. Sukupuolten jo aiempi selvä ero kiinnostuksessa tanssiin on siis vain kasvanut.

Koulutus selittää selkeästi tanssiesityksissä käyntejä. Korkeimman koulutusasteen suorittaneista 23 prosenttia oli käynyt esityksissä, alemman perusasteen käyneistä vain 11 prosenttia. Toimihenkilöistä neljännes oli käynyt katsomassa tanssia, työntekijöistä 14 prosenttia. Koululaisista ja opiskelijoista tanssia oli käynyt katsomassa yli viidennes.

Tanssiala on perinteisesti jaettu neljään lohkoon tietojen keräyksessä. Yleisö- ja esitysmääriltään suurin on perinteisesti ollut vos-tanssiteatteri eli valtionavun piirissä olevat tanssiryhmät. Niiden

Teattereiden tuessa neljän kerroksen väkeä

Teattereiden saama julkinen tuki on kasvanut selkeästi 1990-luvun alun valtionosuuslain syntymisen jälkeen. Erityisen merkittävää tuen kasvu on ollut vuodesta 2007 lähtien.

Esittävän taiteen eri lajit ja eri lohkot kunkin lajin sisällä jakautuvat erilaisiin luokkiin sen mukaan, miten paljon ne joutuvat hankkimaan tuloistaan pääsylipulla ja miten paljon ne saavat julkisia avustuksia. Erityisesti suuret ja keskisuuret teatterit sekä ooppera ovat tulonmuodostuksen perusteella käytännössä julkista toimintaa (Taulukko 4).

Lakisääteisen tuen saajat voi jakaa neljään ryhmään:

- Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat Ooppera ja Kansallisteatteri, joiden tuki oli yli 100 euroa pääsylippua kohden.

Tulojen jakauma 2010, %

	Pääsylipputulot	Julkiset avustukset	Muut tulot
Suuret ja keskisuuret teatterit	23	74	3
Vos-ryhmät	42	47	11
Vos-tanssiryhmät	22	69	9
Kansallisooppera	16	79	5

Lähde: Teatteritilastot 2010. Teatterin tiedotuskeskus

Taulukko 4

- Toinen ryhmä on yli 50 euroa julkista tukea pääsylippua kohden saavat, johon kuuluu kolme teatteria, Svenska teatern, Kajaanin kaupunginteatteri ja Q-teatteri, sekä tanssin puolelta JoJo.
- Kolmannen ryhmän muodostavat julkista tukea yli 20 euroa pääsylippua kohti saaneet. Tähän kuuluu jo suurin osa kaupunginteattereista ja joitakin ryhmäteattereita

ta sekä myös jotkut tanssiteatterit.

- Alle 20 euron pääsylipputuen piiriin kuuluvista vos-teattereista kaikkein vaatimattominta pääsylipputuki oli turkulaisella Linnateatterilla, jolla se oli vain 5 euroa. Rahoituslain ulkopuolisilla ryhmillä tukiasite pääsylippua kohden voi olla vielä pienempikin, mutta kattavia tilastoja asiasta ei ole.

osuus kaikista tanssin katsojista oli vuonna 2010 kolmannes, vuotta aiemmin jopa yli puolet. Pudotus johtui siitä, että joillakin tanssiryhmillä oli isoja yhteistuotantoja puheteatterin kanssa ja nämä esitykset on tilastoitu puheteatterin lukuihin.

Toiseksi suurimman ryhmän muodostivat vuonna 2010 yksittäisten koreografien esitykset. Niiden osuus tanssin katsojista nousi vuonna 2010 peräti 31 prosenttiin. Tärkein syy olivat Shanghain maailmannäyttelyssä yhden koreografin pitämät esitykset, jotka keräsivät yli 100 000 katsojaa. Samasta syystä ulkomailla pidettyjen esitysten katsojaluvut nousivat voimakkaasti edelliseen vuoteen verrattuna. Tanssitoiminnalle onkin tyypillistä voimakkaat heilahtelut yleisöluvuissa.

Kolmannen lohkon muodostavat vaapaat tanssiryhmät (29 ryhmää vuonna 2010). Ne keräsivät 17 prosenttia katsojista. Katsojamäärä kasvoi runsaalla viidenneksellä.

Neljännän lohkon muodostavat kansallisbaletti ja Helsingin kaupunginteatterin tanssiryhmä, joiden osuus katsojista

oli viidennes. Myös tämän lohkon katsojamäärä kasvoi runsaalla viidenneksellä.

Tanssin työllistävän vaikutuksen arviointi on vaikeata, koska ainakin 3/4 tanssijoista toimii freelance-pohjalta projektikohtaisesti. Tanssitaiteilijoiden liitossa on vajaat tuhat jäsentä, mutta monet työskentelevät samanaikaisesti myös muissa tehtävissä kuten tanssinopettajina.

Tanssin aluekeskusverkoston luominen on toki lisännyt tanssitaiteen alueellista tarjontaa. Toisaalta se on johtanut myös sirpaloitumiseen eikä ole oikeastaan lisännyt tanssijoiden työllistymistä. Aluekeskukset pystyvät tarjoamaan vain hyvin lyhytaikaisia, viikonkukauden työsuhteita.

Ooppera pysynyt harvojen herkkuna

Oopperassa käyneiden suomalaisten osuus on pysytellyt samalla tasolla vuosikymmeniä. Ajankäyttötutkimuksen mukaan 8 prosenttia naisista ja 4 prosenttia miehistä käy oopperassa. Ikäryhmiä

keski-ikäiset käyvät eniten ja nuorimmat ikäluokat vähiten. Ylempien toimihenkilöiden oopperassa käynti on vähentynyt.

Oopperaa hallitsee Kansallisooppera, jossa Kansallisbaletti mukaan lukien tehtiin 664 henkilötyövuotta vuonna 2010. Runsaat puolet väestä kuuluu taiteelliseen henkilöstöön. Teknisen henkilöstön osuus on runsas neljännes. ■

Lähteet:

Alku, Annikki: Nykysirkuksen nousukausi.

Teatterilehti 3/2011

Teatteritilastot 2010. Teatterin tiedotuskeskus
Ajankäyttötutkimus 2009. Tilastokeskus

Tilastokeskus kouluttaa

Kevätkauden 2012 kursseja

Tilastojen kotimaiset tietolähteet 24.1.2012

Tilastotietokannat tutuiksi 26.1.2012

Opi tekemään ja arvioimaan otantatutkimuksia 2.2.2012

Tilastot isännöitsijätoimen palveluksessa 7.2.2012

*Korrelaatio ja tilastollinen riippuvuus
– tilastollisen analyysin menetelmät 2, 6.3.2012*

*Kausitasoittaminen ja trendimenetelmät suhdanteiden käännekohtien
havainnollistajana – tilastollisen analyysin menetelmät 4, 8.3.2012*

Tilastojen kansainväliset tietolähteet 13.3.2012

Globalisaation vaikutukset talouteen ja tilastointiin 15.3.2012

Toimialaluokitus tilastoissa 20.3.2012

Naiset, miehet ja tasa-arvo tilastojen valossa 27.3.2012

ESDS: Koulutusta Eurostatin tilastoista (maksuton) 20.4.2012

Tilastojen kotimaiset tietolähteet 24.4.2012

Tilastollisen analyysin menetelmät ja apuvälineet 1, 8.5.2012

Tilastollisen analyysin menetelmät ja apuvälineet 18.5.2012

Tuliko finanssikriisistä myös reaalityöelämän kriisi 15.5.2012

Maahanmuuttajat ja maastamuuttajat Suomeen ja Suomesta 22.5.2012

Teemakartat alueellisen tilastotiedon havainnollistajana 24.5.2012

*Kurssit järjestetään Tilastokeskuksessa osoitteessa
Työpajankatu 13, 00580 Helsinki.*

*Kurssikuvaukset, ohjelmat ja hintatiedot päivitetään kotisivullemme:
tilastokeskus.fi/koulutuspalvelut*

*Lisätietoja: koulutuspalvelut@tilastokeskus.fi
puh. (09) 1734 2345, 1734 2529 tai 1734 3681*

OECD/Benjamin Renault

Hyvinvoinnin kokonaisuuden kuvaaminen vaatii useita mittareita

Keskustelu hyvinvoinnin mittaamisesta sai kimmokkeen Ranskan presidentti **Sarkozyn** asettaman komitean raportista, joka tarkasteli taloudellisen suorituskyvyn ja yhteiskunnan edistymisen mittaamista. Raportissa, jota kutsutaan myös nimekkäiden taloustieteilijöiden **Stiglitzin**, **Senin** ja **Fitoussin** mukaan SSF-raportiksi, esitettiin 12 suositusta hyvinvoinnin mittaamisen kehittämiseksi. Taustalla oli ajatus siitä, että hyvinvoinnin kokonaisuutta kuvaamaan tarvitaan useita mittareita. Mikään yksittäinen luku ei siihen riitä.

SSF-raportin jälkeen on useissa, erityisesti kehittyneissä maissa, panostettu poliittisten päättäjien, tutkijoiden ja virallisen tilaston ins-

tituutioiden yhteistyöhön hyvinvoinnin mittaamisen kokonaisuuden hahmottamiseksi ja kehittämistoimenpiteiden käynnistämiseksi. Myös Suomessa toimi vajaan vuoden valtioneuvoston kanslian HYMY-työryhmä, jonka työn tuloksista raportoitiin Tieto&trendit-lehden syyskuun 2011 numerossa.

Euroopan tilastojärjestelmän puitteissa on toiminut työryhmä, jonka tavoitteena on määrittää hyvinvoinnin mittaamisen kehikko ja lähivuosien työohjelma. Työryhmän selvitystyön tuloksia tarkasteltiin marraskuussa 2011 EU:n tilastoviraston Eurostatin ja kansallisten tilastovirastojen pääjohtajien yhteiselimessä. Johtopäätöksiin palataan myöhemmin.

Hilkka Vihavainen

Kaksi vuotta Stiglitz-raportista

Mitä kuuluu hyvinvoinnin mittaamiselle?

Ranskan tilastovirasto INSEE ja talous- ja valtiovarainministeriö sekä OECD järjestivät lokakuussa konferenssin otsikolla *“Two years after the Stiglitz-Sen-Fitoussi report: What well-being and sustainability measures?”*. Puheenvuorojen ja keskustelun perusteella laaja-alainen työ hyvinvoinnin mittaamisen kehittämiseksi näyttää notkahtaneen käyntiin. Myös Suomessa valittu toimintalinja vaikuttaa oikealta.

Joseph Stiglitz toi konferenssissa vahvasti esiin myös eriarvoisuusteeman: Yhdysvalloissa prosentti väestöstä ansaitsee 25 prosenttia tuloista.

okakuussa Ranskan tilastoviraston (INSEE) ja talous- ja valtiovarainministeriön sekä OECD:n järjestämä konferenssi *"Two years after the Stiglitz-Sen-Fitoussi report: What well-being and sustainability measures?"* kokosi noin 500 osanottajaa – poliittisia päätöksentekijöitä, valmistelevia virkamiehiä, kansalaisjärjestöjen edustajia, tutkijoita ja tilastojen laatijoita. Konferenssin tavoitteena oli arvioida viimeisen parin vuoden tuloksia, SSF-raportin suosituksen ajankoh-taisuutta ja merkitystä poliittisen ja talo-dellisen tilanteen muuttuessa.

Mistä hyvinvoinnin kestävyys koostuu?

Konferenssin yhtenä läpikulkevana tee-mana olivat hyvinvoinnin kestävyys ja talouden kasvu. Ranskan ympäristön, kestävä kehityksen, liikenteen ja asu-misen ministeri **Nathalie Kosciusko-Morizet** korosti puheessaan, että vaikka fi-nanssikriisi on siirtänyt huomion jälleen vahvasti talouteen, ei pidä unohtaa pi-demmän aikavälin rakenteellisia asioi-

ta kuten ilmastonmuutosta ja sen vaiku-tuksia. Taloudellista kasvu on syytä tar-kastella uusien linssien läpi. Talouspoliit-tisilla toimenpiteillä pitää pystyä vaikut-tamaan kasvuun siten, että kasvu suun-tautuu yhteiskunnan kannalta kestäviin ratkaisuihin. Esimerkkeinä hän mainitsi vesi- ja energiahuollon ratkaisut.

Osittain samaan teemaan viittasi myös OECD:n pääsihteeri **Angel Gurria**: vaikka talous kasvaisi, niin se ei riitä. Pitää kysyä, miten kasvun tulokset jaetaan ja tuottaako kasvu kansalaisille pi-demmän aikavälin hyvinvointia.

Joseph Stiglitz – yksi seminaarin avain-puhujista – piti komiteansa esittämiä suo-situksia ja työn tuloksia edelleen ajankoh-taisina, vaikka finanssikriisi on luonnolli-sesti nostanut esiin uusia asioita. Kun ko-mitean työn aikana puhuttiin ympäristön kestävydestä, nyt Stiglitzin mielestä pi-täisi kiinnittää entistä enemmän huomio-ta talouden ja sosiaalisen elämän kestävyy-teen ja riskeihin. Käytössä olevat taloutta kuvaavat indikaattorit eivät paljastaneet riittävästi yhteiskuntiin sisältyntä haa-voittuvuutta ja riskejä. Esimerkiksi rahoit-tustilastoissa ja kiinteistöjen hintatiedoissa USA:ssa on suuria puutteita.

Eriarvoisuus lisääntyy

Stiglitz toi vahvasti esiin myös eriarvoi-suuden: Yhdysvalloissa prosentti väestös-tä ansaitsee 25 prosenttia tuloista. Varal-lisuus on jakautunut tätäkin epätasaisem-min: prosentti väestöstä omistaa 40 pro-senttia maan koko varallisuudesta. Tänä päivänä tyypillinen amerikkalainen mies-työntekijä ansaitsee vähemmän kuin 1970-luvulla. Viralliset työttömyysluvut ovat korkeat ja niiden ohella noin 25 mil-joonaa ihmistä haluaisi kokopäivätyön, mutta sellaista ei ole saatavilla.

Stiglitzin mukaan työn puute aiheut-taa valtavia uhkia ihmisten terveydelle ja hyvinvoinnille. Tutkimus- ja selvitys-työssä tulisi Stiglitzin mielestä jatkossa panostaa demokratiaan ja eriarvoisuu-teen liittyviin kysymyksiin – ei ainoas-taan tulojen aiheuttamaan eriarvoisuu-

teen vaan myös esimerkiksi terveyden, koulutuksen, asumisen ja varallisuus-jakautumiseen. On tärkeää kiinnit-tää huomiota yhteiskunnan riskeihin ja haavoittuvuuteen, oli sitten kyse ympä-ristöstä tai taloudesta.

Myös OECD:n tilastojohtaja **Martine Durand** nosti vahvasti esille yhteiskun-tien eriarvoisuuden ja erilaiset jakaumat. OECD julkisti konferenssin yhteydes-sä raportin yhtenä vastauksena OECD:n ministerineuvoston keväällä 2011 lan-seeraamalle parempaan elämään tähtää-välle politiikalle (Policies for better li-fe). OECD:n jatkotyö keskittyy erityi-sesti subjektiivisen hyvinvoinnin mittaa-miseen, jakaumanäkökulman liittämisen kansantalouden tilinpitoon, standardien kehittämiseen ja edelleen vihreän kasvun indikaattoreiden kehittämiseen.

Mittarien yhteys politiikan muotoiluun ja seurantaan

Brasiliasta, Koreasta, Japanista, Uudesta-Seelannista ja Isosta-Britanniasta on ko-kemuksia siitä, miten hyvinvointia ku-vaavia tilastoja ja niistä johdettuja indi-kaattoreita käytetään poliittisten toimen-piteiden ja päätösten perustana. Kaikis-sa esimerkkimaissa päätöksenteon pohja-na käytetään hyvin laajasti indikaattoreita hyvinvoinnin eri osa-alueilta. Mittarit ku-vaavat asioiden tilaa, muutoksia, alueit-taisia tai väestöryhmittäisiä jakaumia. Pääpaino on nimenomaan objektiivisia olosuhteita kuvaavissa mittareissa.

Iso-Britannia poikkeaa muista siinä, et-tä siellä kiinnostus on viime aikoina koh-distunut väestöltä tiedusteltaviin asioihin (mitkä asiat ovat hyvinvoinnin kannalta tärkeitä) sekä onnellisuuden ja tyytyväisyyden mittaamiseen. Laajassa kyselyssä on selvitetty mm. kansalaisten huolen ja tyytyväisyyden/onnellisuuden astetta.

Johtopäätöksenä, johon ei välttämättä ko. kyselyn tuloksia olisi tarvittu, oli se, et-tä politiikan avulla pitää lisätä kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa asioihin. Politiikasta pitäisi tehdä entistä vuorovaikuttei-sempää, ja poliitikkojen tulisi rakentaa so-siaalista luottamusta yhteiskunnassa.

Sabina Alkire Oxfordin yliopistos-ta tarkasteli Bhutanin onnellisuusindeksiä (Gross Happiness Index of Bhutan). Indeksillä kattaa yhdeksän aluetta: psy-kologinen hyvinvointi, kulttuuri, ajan-

Juhani Korpi

Hilka Vihavainen on tilastotuotannon ylijohtaja Tilastokeskuksessa.

käyttö, hallinto, yhteisön elinvoimaisuus, elintaso, ekologinen monimuotoisuus, terveys ja koulutus. Kaikilla alueilla on yhtä suuri paino ja niitä seurataan useilla tilastoista tai väestökyselyistä saatavilla indikaattoreilla. Kokonaisuonnellisuusindeksi saadaan painottamalla osaluheet yhteen. Indeksien toteutumista seurataan tarkoin, koska kaikille Bhutanin ministeriöille on annettu onnellisuusindeksin osa-alueilta tulostavoitteet.

Joidenkin puheenvuorojen perusteella kuulijalle saattoi syntyä sellainen vaikutelma, että objektiivisia olosuhteita kuvaavien tilastojen sijaan pitäisi kiinnittää paljon enemmän huomiota subjektiivisiin mittareihin (tuntemukset, mielipiteet jne). Ehkä siksi YK:n tilastotoimiston johtaja **Paul Cheung** palautti kuulijat maanpinnalle muistuttamalla vuosittuhtavoitteita koskevien kehitysindikaattoreiden laadinnan ongelmista. Hän korosti, että kehittyvien maiden ongelma on edelleen tilastoalan kapasiteetin puute ja sen kestävyys.

Cheung uskoi, että vuoden 2015 jälkeenkin tulee olemaan uusia kehitystavoitteita ja niiden saavuttamisen mittaamiseen tarvitaan tilastoindikaattoreita, jotka koskevat tuloja, elintasoa, terveyttä, asumisoloja eli perinteisiä faktapohjaisia elinoloihin ja hyvinvointiin liittyviä mittareita.

Miten tästä eteenpäin?

Konferenssissa korostui moneen kertaan SSF:n raportin suositusten ajankohtaisuus. Monissa maissa raportti on vaikuttanut keskusteluun hyvinvoinnin mittaamisesta. Kaikkialla vastaavaa keskustelua ei ole suinkaan käyty – esimerkiksi Kanadassa tai USA:ssa (lukuun ottamatta eräitä tutkijaryhmiä) tai useissa Itä-Euroopan maissa, puhumattakaan kehittyvistä maista, aiheesta ei juuri ole käyty julkista debattia.

Puheenvuorojen ja keskustelun painopiste oli selvästi taloudellisen hyvinvoinnin mittaamisen problematiikassa, ei niinkään yhteiskunnallisen kokonaiskestävyyden mittaamisessa. Tarkkojen ja luotettavien taloutta kuvaavien mittareiden merkitystä puolusti erityisesti EU:n tilastoviraston Eurostatin pääjohtaja **Walter Radermacher**, joka korosti kansainvälisen vertailtavuuden tärkeyttä. On pystyttävä

How's life -raportti:

Suomi sijoittuu vertailussa keskikastiin

Tilastotietoja eri maista kokoavan "How's Life?" -raportin näkökulma on kotitalouksissa ja ihmisissä, ei koko taloudessa tai yhteiskunnassa. Pyrkimyksenä on ollut tarkastella tuloksia ja jakaumia sekä objektiivisen ja subjektiivisen hyvinvoinnin kokonaisuutta.

Kehikoksi on otettu SSF:n kehikko ja täydennetty sitä muutamien maiden (Australia, Iso-Britannia, Italia) kokemuksilla. Raportissa on 22 pääindikaattoria, joiden perusteella maat on laitettu järjestykseen.

Suomi sijoittuu 34 maan vertailussa keskikastiin. Ainoastaan kolmessa indikaattorissa kuulumme 20 prosentin parhaimmistoon. Ne ovat huoneluku henkilöä kohden, peruskoululaisten äitien työllisyysaste ja opiskelijoiden kognitiiviset kyvyt.

Suurimmat eroavaisuudet maiden kes-

ken ovat tulonjaossa. Tuloerot ovat suurimmat Chilessä, Turkissa ja Meksikossa ja pienimmät Pohjoismaissa ja eräissä Itä-Euroopan maissa.

Raportissa suurin osa indikaattoreista kuvaa objektiivisia olosuhteita. Mukana on muutamia subjektiivisia mittareita perustuen Gallupin kyselyihin. Niiden mukaan on mielenkiintoista, vaikkakaan ei kovin yllättävää se, miten asioiden tärkeysarvo muuttuu esimerkiksi iän myötä. Vanhemmille ikäluokille tärkeitä ovat terveyteen ja demokratian toteutumiseen liittyvät asiat, sen sijaan työ, asuminen ja tulot ovat nuoremmille ensisijaisia.

Lähde: *How's life? Measuring well-being. OECD 2011*

vertailemaan maita ja alueita toisiinsa, mikä edellyttää, että käytetyt metodologiat ovat mahdollisimman yhdenmukaisia.

Radermacherin mielestä tätä työtä tehdään tänä päivänä kansainvälisten järjestöjen toimesta ja mitään uusia rakenteita ei tarvita. EU:ssa nähdään tärkeänä Eurooppa 2020 -tavoitteiden toteutumista kuvaavien tilastoindikaattoreiden kehittäminen. Niiden avulla palvellaan yhteiskunnallista päätöksentekoa.

Radermacher veti rajaa myös siihen, mitä kansallisissa tilastovirastoissa ei pitäisi ruveta tekemään. Kaikkia asioita ei voida arvottaa rahalla eikä edes kannata yrittää tehdä sitä. Komposiitti-indikaattorit, joissa eri mittayksiköillä mitataan asioita ja sitten painotetaan yhteen yhteismitattomia asioita, eivät kuulu tilastovirastojen alueisiin.

Suomellakin riittää työsarkaa

Konferenssin perusteella Suomessa vallittu toimintalinja vaikuttaa oikealta. Tilastokeskus tuottaa ja julkaisee vuosittain kotitalouksien tulonjakoa koskevan tilaston sekä verohallinnon aineistoihin perustuvan veronalaiset tulot -tilaston. Kotitalouksien kokonaisvarallisuuden jakautumista on selvitetty epäsuunnollis-

sin väliajoin ja lähiaikoina on tarkoitus julkistaa tuoreimpia tietoja varallisuuden jakautumisesta.

Suomessa on ajantasaiset tiedot asumisolosta ja asumisen hintatilastot ovat varsin kattavia. Rahoitustilinpidosta pystytään lukemaan neljänneksittäin ja vuositasolla eri yhteiskunnan sektoreiden rahoitusasema. Suomi on edelläkävijä markkinoiden ulkopuolisen kotitaloustuotannon mittaamisessa. Myös väestön terveys- ja koulutuseroista tuotetaan tutkimustietoa.

Ympäristötilinpidon kehittäminen on käynnissä. Se tulee parantamaan kuvaa energian käytöstä ja ilmastonmuutoksen vaikutuksista. Kehittämistyötä tarvitaan lähivuosina kansantalouden tilinpidon uudistamisessa ja kotitaloussektorin kuvaamisen tarkentamisessa ja esille nostamisessa mm. tietojen julkistamisessa.

Myös EU:n tulo- ja elinolutkimuksen kansallisessa hyödyntämisessä on vielä paljon tehtävää. Näitä asioita tulee edellyttämään myös Euroopan tilastojärjestelmän työryhmän työohjelman toteuttaminen. Subjektiiviset hyvinvoinnin mittarit vaativat edelleen kehittämistyötä ja testausta ennen kuin niitä voidaan ottaa osaksi säännöllistä tilastotuotantoa. ■

Tehdääntästänumero!

Viiime viikkoina on puhuttu paljon Benfordin laista, jonka sanotaan paljastavan, onko tietoaaineistoa, esimerkiksi tilastolukuja vääristelty. Laki tuli julkisuuteen, kun saksalaistutkijat julkaisivat selvityksen siitä, miten EU-maiden talousluvut poikkeavat Benfordin jakaumasta. Tulosten mukaan erityisesti Kreikan EU:lle toimittamat taloustilastot olivat epäilyttäviä.

Benfordin laki sai nimensä General Electric yhtiössä työskennelleeltä fyysikolta **Frank Benfordilta**, jonka sanotaan keksineen lainalaisuuden vuonna 1938. Itse asiassa laki oli keksitty jo aiemmin, sillä vuonna 1881 astronomi **Simon Newcomb** havaitsi sen omissa tutkimuksissaan. Lakia on sovellettu käytäntöön jo nelisenkymmentä vuotta.

Benfordin laki

Benfordin lain mukaan todellisuutta kuvaavien lukusarjojen ensimmäisten numeroiden todennäköisyys vaihtelee logaritmisesti siten, että 1:llä alkavia lukuja on eniten, noin 30 prosenttia kaikista, ja 9:llä alkavia lukuja vähiten, noin 5 prosenttia kaikista. Tällaisia lukusarjoja voisivat olla esimerkiksi valtioiden väkiluvut, kirjojen määrä

eri kirjastoissa, nettipalveluiden käyttäjämäärät, vaalitulokset, yritysten tilinpäätökset, valtioiden taloudellista tilaa kuvaavat luvut jne.

Laki toimii kaikenlaisilla mittayksiköillä ja myös erilaisissa lukujärjestelmissä. Esimerkiksi 12-numerojärjestelmässä sama logaritminen logiikka pätee. Tämä osoittaa että Benfordin lain taustalla ovat pikemminkin laskentajärjestelmiin liittyvät asiat kuin todellisuuden ominaisuudet.

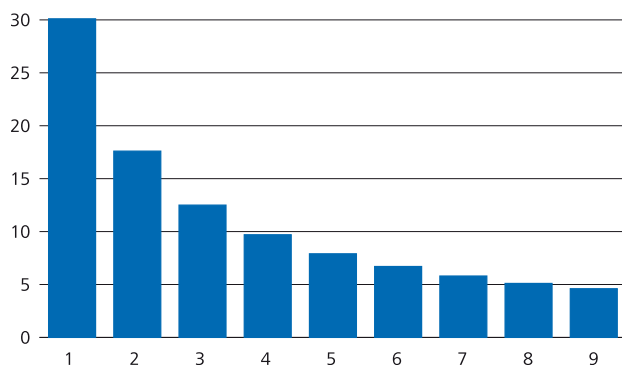
Laki perustuu kasvun eksponentiaalisuuteen. Tarvitaan 100 prosentin kasvu, jotta jokin arvo kasvaisi 10 000:sta 20 000:aan. Samansuuruinen kasvu 90 000:sta 100 000:een edellyttää vain runsaan 10 prosentin kasvua. Yhdeksästäkymmenestä on huomattavasti helpompaa lipsahtaa yli sadan kuin kypmistä kahteen.

Laki ei ole riippuvainen jakaumista. Se toimii todellisessa aineistossa, joka kertyy toisistaan riippumattomista lähteistä. Tahallinen tai tahaton manipulointi johtaa poikkeamaan Benfordin jakaumasta. On väitetty, että on lähes mahdotonta manipuloida aineistoja niin, että saadaan yhtä aikaa toivottu lopputulos ja Benfordin lain mukainen tulos.

Laki ei tietenkään toimi, jos lukuavaruutta on rajoitettu jotenkin. Esimerkiksi työssäkäyvän väestön ikäjakaumassa ykkösiä on vähän, koska useimmat alle 15-vuotiaat lapset eivät käy töissä. Toisaalta alkunollat on muistettava rajata laskennan ulkopuolelle. On myös esitetty, ettei laki sovellu esimerkiksi regressiokertoimien tarkasteluun. Myös lukujen pyöristäminen saattaa aiheuttaa poikkeaman Benfordin periaatteesta.

Tilastollista valheenpaljastusta

Benfordin lain kaava on $P(d) = \log_{10}(1 + 1/d)$

Lähde: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Rozklad_benforda.svg

Kuvio 1

Kreikan tilastot vastaan Benfordin laki

Saksalaistutkijat analysoivat valtioiden EU:lle toimittamia talouslukuja (valtiontalouden alijäämä ja velka, valtion menot, bkt, maksutase ym.) vuosilta 1999–2009. Havaintoina käytettyjä tilastolukuja oli yhteensä lähes 40 000.

Euromaita koskevat tulokset osoittivat, että Kreikan luvut poikkesivat eniten Benfordin lain mukaisesta odotusarvosta.

Kreikan tilanteesta oli toki muutakin tietoa ja myöhemmin tuli lisää. Esimerkiksi vuonna 2006 Kreikan bkt kasvoi neljänneksellä yhdessä yössä, kun prostituutio ja rahanpesu nostettiin kansantalouden tilinpidon piiriin. Tutkijat toteavatkin, että tulosten vertailu muuta kautta ilmenneisiin tietoihin osoittaa, että havaittu poikkeaa-

Kun ihmisiä käsketään tuottamaan satunnaisia numeroita, he ovat yllättävän kykenemättömiä siihen.

ma Benfordin jakaumasta liittyy Kreikasta EU:lle toimitettujen talustilastojen heikkoon laatuun. Nykyisistä euroalueen ongelmamaista Portugali, Italia ja Espanja sen sijaan saavat puhtaat paperit Benfordin lain näkökulmasta.

Myös Belgian talousluvut poikkesivat tutkimuksen mukaan merkittävästi Benfordin jakaumasta. Suomen lukujen poikkeama oli euromaiden viidenneksi suurin. Euroalueen ulkopuolella Kreikkaakin suurempi poikkeama oli Romanian talousluvuissa. Erityisen lähelle Benfordin jakaumaa osuivat Hollannin talousluvut.

Yritysten kosmeettista johtamista

Yritysten taseanalyysissä Benfordin lakia on käytetty paljon. Esimerkiksi vastikään julkaistu yhdysvaltalaisen yritysten tilinpäätösten analyysi vuosilta 1970–2010 osoittaa, että Benfordin laki toimii hyvin yritysten tilinpäätöstiedoissa.

Useiden maiden veroviranomaisten sanotaan käyttävän lakia apunaan etsiessään veronkiertäjiä.

Ideaa on myös muokattu hieman. Esimerkiksi suomalaiset tutkijat **Juha Kinnunen** ja **Markku Koskela** ovat tutkineet yritysten tulosten kaunistelua pyöristämisen avulla. Tutkimuksessa selvitettiin tutkimalla 9:n ja 0:n todennäköisyyttä toisena numerona tilinpäätöstiedoissa.

Vaalivilppi näkösalille

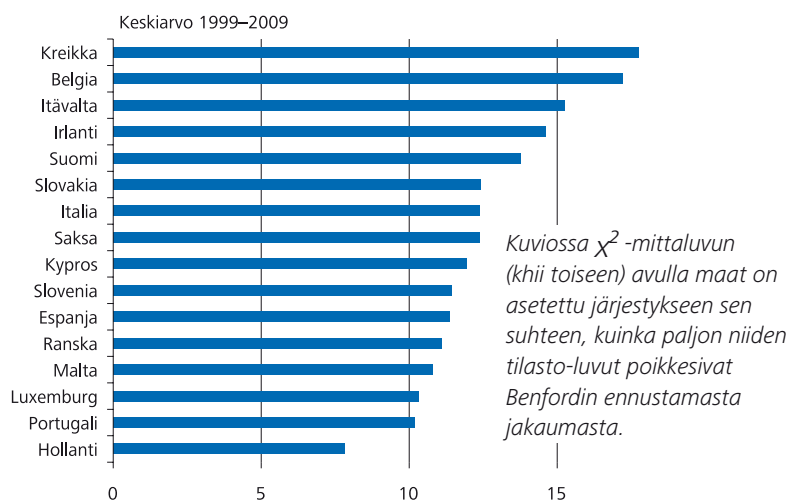
Eri numeroiden todennäköisyyksien analyysia lukusarjoissa on käytetty myös apuna etsittäessä vaalivilppiä.

Vaalivilppi on usein tietenkin yksinkertaisemminkin todettavissa, mutta jos vilpin tekijä on riittävän ovela, vilppiä on vaikea paljastaa. Benfordin lain tyyppisten todennäköisyyksien kiertäminen ei kuitenkaan yleensä onnistu. Mm. Iranin ja Venäjän vaalituloksista tehdyt analyysit ovat tuottaneet epätodennäköisiä lukujoukkoja, jotka voivat viitata siihen, että tuloksia on vääristelty.

Satunnaislukujen tuottaminen on vaikeaa

Yhdysvalloissa oli hiljattain kiistaa erään mielipidetutkimusyrittäjän julkaisemista tuloksista. Kun yritys ei suostunut julkaisemaan aineistonkeru- ja analyysimenetelmiään, tilastoasiantuntija

Euromaiden ilmoittamien taloustietojen poikkeama Benfordin laista χ^2 -mittarilla

Lähde: Bernhard Rauch & al. Fact and Fiction in EU-Governmental Economic Data. German Economic Review 12(3), 2011

Kuvio 2

Nate Silver päätti selvittää toista kautta yrityksen tulosten luotettavuutta. Hän tutki yrityksen julkistamia tuloksia ja niissä olevia numeroita. Tuloksissa 8:lla alkavia lukuja oli 60 prosenttia enemmän kuin 2:lla alkavia. Vertailuyrityksen tuloksissa ei vastaavia ongelmia ollut, joten oli syytä epäillä, että aineistoa oli tuotettu epäkelvoilla menetelmillä.

”Kun ihmisiä määrätään tuottamaan satunnaisia numeroita, he ovat yllättävän kyvyttömiä siihen”, Silver totesi.

Ei tuomiota, mutta tutkintakynnys ylittyi

Benfordin lakia on käytetty avuksi oikeusistuimissa, mikä kyllä tuntuu tilastollisen lainalaisuuden väärinkäytöltä. Laki ei ole sataprosenttisen varma väärinkäytösten paljastaja, vaan se toimii samalla tavalla satunnaisesti kuin monet harvinaisia sairauksia jäljittävät testit: kaikkia tapauksia ei havaita ja osa löydöksistä on vääriä hälytyksiä.

Poikkeama Benfordin laista ei siis kerro, onko aineistoa manipuloitu, mutta poikkeama on hyvä – joskaan ei aukoton – väline sen tunnistamiseksi, onko asiaa syytä tutkia tarkemmin. ■

Jussi Melkas

Talous kasvoi heinä–syyskuussa

Suomen bruttokansantuotteen volyymi kasvoi heinä–syyskuussa 0,9 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Vuoden 2010 kolmannen neljänneksen verrattuna bkt kasvoi 2,7 prosenttia työpäiväkorjattuna.

Viennin volyymi kasvoi kolmannella neljänneksellä 2,4 prosenttia edellisestä neljänneksestä, mutta väheni 2,7 prosenttia vuoden takaisesta. Tuonti väheni 1,7 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 7,1 prosenttia vuoden takaisesta.

Yksityisen kulutuksen volyymi kasvoi kolmannella neljänneksellä 0,5 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 3,2 prosenttia vuoden takaisesta. Investoinnit lisääntyivät 1,6 pro-

senttia edellisestä neljänneksestä ja 4,2 prosenttia vuoden takaisesta.

Volyyymi tarkoittaa hintamuutoksista puhdistettua tietoa.

Lähde: Kansantalouden tilinpito 2011, 3. neljännes. Tilastokeskus

Teollisuuden tuotanto vähentynyt kesästä lähtien

Koko teollisuuden työpäiväkorjattu tuotanto oli lokakuussa 5,7 prosenttia pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Syyskuussa tuotanto laski 2,4 prosenttia. Tammi–lokakuussa työpäiväkorjattu tuotanto kasvoi 0,9 prosenttia vuoden takaisesta.

Teollisuustuotanto väheni lokakuussa

useimmilla päätoimialoilla. Eniten tuotanto laski sähköntuotannossa, jossa laskua oli lähes 15 prosenttia. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotanto laski 10,8 prosenttia, metsäteollisuuden 9,2 prosenttia ja metalliteollisuuden 5,4 prosenttia.

Kasvua kaivostoiminnassa

Eniten tuotanto kasvoi kaivostoiminnassa ja louhinnassa, jossa kasvua oli viime vuoteen verrattuna lähes 12 prosenttia. Kemianteollisuuden tuotanto kasvoi 0,5 prosenttia.

Lokakuussa teollisuuden kapasiteetin käyttöaste oli 79,7 prosenttia eli 3,5 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aiemmin. Metsäteollisuuden kapasiteetista oli lokakuussa käytössä 80,9 prosenttia eli 2,1 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuoden 2010 lokakuussa. Metalliteollisuuden kapasiteetista

Tuotannon suhdannekuvaaja*							
	Huhtik.	Toukok.	Kesäk.	Heinäk.	Elok.	Syysk.	
2011							
Muutos edell. kk.-sta, kausitasoitettu, %	-0,9	1,9	-0,3	-0,7	0,2	-0,6	
Muutos edell. kk.-sta, trendi, %	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	
Vuosimuutos, työpäiväkorjattu, %	3,0	5,2	2,4	3,2	3,2	1,6	
Vuosimuutos, alkuperäinen, %	3,0	6,4	1,3	2,1	4,3	1,6	

* Tilaston nimi oli aikaisemmin Kokonaistuotannon kuukausikuvaaja.

Kansantalouden							
	Volyymin muutos edellisestä vuodesta, %						
	2010*			2011*			
TOL 2008	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.	
Huoltotase							
Bkt markkinahintaan	4,8	3,4	5,4	4,9	1,9	2,7	
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	7,8	12,9	12,9	8,8	0,3	-6,9	
Kokonaistarjonta	5,8	5,9	7,3	6,1	1,4	-0,1	
Tavaroiden ja palvelujen vienti	12,4	14,8	10,1	13,2	-5,8	-3,0	
Kulutusmenot	1,9	2,6	2,7	3,0	3,1	2,3	
yksityiset	2,9	3,3	3,5	4,1	3,8	3,1	
julkiset	0,0	0,9	0,9	0,6	1,5	0,3	
Investoinnit	0,8	8,6	7,7	7,9	4,1	3,1	
yksityiset	1,5	10,5	10,0	9,6	5,9	5,1	
julkiset	-3,4	-3,2	-6,7	-0,6	-7,3	-11,3	
Kokonaiskysyntä **	7,1	7,2	6,6	8,1	1,2	0,5	
Toimialojen arvonlisäykset							
Maatalous	-6,3	-23,6	-7,4	-13,9	-9,1	35,8	
Metsätalous	19,9	8,5	3,1	1,6	4,8	2,3	
Koko teollisuus (B, C, D, E)	12,6	9,2	13,6	7,8	0,8	0,0	
Rakentaminen	8,2	12,5	17,4	7,4	3,9	3,3	
Kauppa	5,0	4,1	5,3	3,6	4,2	4,9	
Kuljetus ja varastointi	9,4	8,1	7,7	4,8	3,1	3,3	
Kiinteistöalan toiminta	-1,1	-0,6	0,7	2,3	1,7	1,9	

* Ennakkotieto (kausitasoitettu sarja)

** Pl. tilastollinen ero

Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi			
	Kausitasoitettu Lokak./Syysk.	Työpäiväkorjattu Lokakuu	
	2011*	2011/2010*	
TOL 2008			
Volyymin muutos, %			
Koko teollisuus (B,C,D,E)	-1,2	-5,7	
Kaivostoiminta ja louhinta (B)	5,9	11,7	
Teollisuus (C)	-1,5	-5,0	
Elintarvikkeiden valmistus	0,3	-0,6	
Juomien valmistus	-3,0	-6,0	
Sahatavaran ja puutuotteiden valmistus	0,9	-1,1	
Paperin ja paperituotteiden valmistus	-4,0	-12,3	
Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	-1,6	-8,5	
Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	-7,5	-4,6	
Metallien jalostus	-4,4	-7,8	
Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	-7,6	-6,8	
Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	-2,9	-4,7	
Moottoriajoneuvojen, perävaunujen yms. valmistus	43,7	45,5	
Huonekalujen valmistus	-3,2	-0,3	
Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto (D)	7,5	-14,7	
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto (E)	-0,6	0,8	
Käyttötarkoitukseluokitus			
Raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	-3,3	-4,8	
Investointitavarat	-2,3	-6,6	
Kestokulutustavarat	-3,7	-1,6	
Muut kulutustavarat	1,2	-0,6	
Erikoisindeksit			
Elintarviketeollisuus	-0,3	-1,4	
Metsäteollisuus	-3,0	-9,2	
Kemianteollisuus	-0,3	0,5	
Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	0,6	-10,8	
Kone- ja metallituoteteollisuus	-2,3	-1,8	

* Ennakkotieto

oli lokakuussa käytössä 79,5 prosenttia, joka oli 7,1 prosenttiyksikköä enemmän kuin viime vuonna vastaavaan aikaan.

Myös tilaukset vähenevät

Teollisuuden uusien tilausten lähes kaksi vuotta jatkunut kasvu päättyi lokakuussa. Uusien tilausten arvo oli lokakuussa 2,2 prosenttia pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Edellisen keran teollisuuden uudet tilaukset laskivat tammikuussa 2010. Tammi-lokakuussa uudet tilaukset kasvoivat 14,4 prosenttia vuoden takaisesta.

Tilaukset vähenevät lokakuussa paperin sekä paperi- ja kartonkituotteiden valmistuksen toimialalla 11,1 prosenttia ja tekstiiliteollisuudessa 4,6 prosenttia. Tilaukset lisääntyivät edelleen kemianteollisuudessa, 4,6 prosenttia ja metalliteollisuudessa, 0,4 prosenttia.

Lähteet: Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi 2011, lokakuu. Tilastokeskus & Teollisuuden uudet tilaukset 2011, lokakuu. Tilastokeskus

Yritysten määrä ja henkilöstö väheni, liikevaihto kasvoi

Suomessa toimi Tilastokeskuksen yritysrekisterin mukaan lähes 319 000 yritystä vuonna 2010. Henkilöstön määrä oli 1 444 000 ja lii-

kevaihtoa kertyi 359 miljardia euroa. Yrityksiä oli 1 700 ja henkilöstöä 3 400 vähemmän kuin edellisvuonna. Liikevaihto kasvoi seitsemän prosenttia eli 22,7 miljardia euroa.

Yritysten määrä väheni eniten kaupan alalla. Siellä oli lähes tuhat yritystä vähemmän kuin edellisenä vuonna. Teollisuusyritysten määrä väheni 694:llä ja kiinteistöalan yritykset 614:llä.

Yritysten määrä lisääntyi puolestaan eniten terveys- ja sosiaalipalveluissa, 425 yritystä. Muun palvelutoiminnan yritykset lisääntyivät 277:llä, ammatillisen, tieteellisen ja teknillisen toiminnan yritykset 252:lla.

Henkilöstömäärän vähentyminen teollisuudessa jatkui edelleen, 16 000 henkilöllä (5 %). Myös kuljetus ja varastointi -toimialan henkilöstön määrä väheni edelleen, 2 700 henkilöllä (2 %). Informaatio- ja viestintäalalla sekä rahoitus- ja vakuutustoiminnassa henkilöstö väheni myös kahden prosentin verran.

Terveys- ja sosiaalipalveluiden henkilöstömäärä kasvoi eniten sekä absoluuttisesti että suhteellisesti. Lisäys oli 9 prosenttia ja 4 400 henkilöä. Hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa lisäys oli 3 600 henkilöä (4 %).

Liikevaihto kasvoi kaikilla muilla toimialoilla paitsi rakentamisessa. Teollisuuden liikevaihto kasvoi 8,5 miljardia euroa eli 7 prosenttia. Samaan 7 prosentin kasvuun ylsi kauppa

7,3 miljardilla eurolla. Suhteellisesti voimakainta kasvu oli kaivostoiminnassa, missä liikevaihto kasvoi 26 prosenttia. Energiantuotannossa kasvuprosentti oli 20.

Pienet työllistävät

Kaikista yrityksistä 99,1 prosenttia oli pieniä eli alle 50 henkilöä työllistäviä. Ne työllistivät 48 prosenttia koko henkilöstöstä ja niiden liikevaihto-osuus oli 35 prosenttia.

Keskisuuria, 50–249 henkilöä työllistäviä yrityksiä oli 0,7 prosenttia. Näiden henkilöstö oli 16 prosenttia kaikkien yritysten henkilöstöstä ja liikevaihto 16 prosenttia kokonaisliikevaihdosta.

Yli 250 henkilöä työllistävien suurten yritysten osuus kaikista yrityksistä oli 0,2 prosenttia. Suurten yritysten osuus henkilöstöstä oli 36 prosenttia ja liikevaihdosta 49 prosenttia.

Henkilöstömäärä lisääntyi vuonna 2010 pienissä yrityksissä prosentin verran, väheni keskiuurissa yrityksissä kaksi prosenttia ja suurissa prosentin. Pienten yritysten liikevaihto kasvoi seitsemän prosenttia, keskiurten neljä prosenttia ja suurten reilut seitsemän prosenttia.

Lähde: Yritysrekisteri, Tilastokeskus

	Liikevaihtokuvaaja		Palkkasummokuvaaja	
	%-muutos Elok. 2011/2010	%-muutos Tammi-elok. 2011/2010	%-muutos Syysk. 2011/2010	%-muutos Tammi-syysk. 2011/2010
<i>TOL 2008</i>				
Teollisuus	5	10	4	5
Rakentaminen	10	12	11	9
Kauppa	8	10	6	6
Muut palvelut	7	8	7	6

	Syyskuu 2011*	Vuosi- muutos ¹⁾	Tammi-syyskuu 2011*	Vuosi- muutos ¹⁾
	1 000 m ³	%	1 000 m ³	%
Kaikki rakennukset	3 515	11	34 709	14
Asuinrakennukset	1 221	13	11 233	9
Vapaa-ajan asuinrakennukset	99	0	887	-11
Liike- ja toimistorakennukset	353	-19	5 849	22
Julkiset palvelurakennukset	264	0	1 934	-24
Teoll.- ja varastorakennukset	1 030	45	9 133	52
Maatalousrakennukset	300	-11	3 118	-6
Muut rakennukset	248	3	2 554	4
Asunnot, kpl	3 064	14	27 691	14

* Ennakkotieto
¹⁾ Ennakkollisen vuoden muutosprosentit on laskettu edellisen vuoden vastaavaan ennakkoon verraten

	Syyskuu 2011/2010	Tammi-syyskuu 2011/2010
	%-muutos	%-muutos
<i>TOL 2008</i>		
Kauppa yhteensä (G)	7,3	9,4
Moottoriajoneuvojen kauppa ja korjaus (45)	9,1	18,1
Tukkukauppa (46)*	6,7	9,4
Vähittäiskauppa (47)*	7,7	6,0
tavaratalokauppa	3,1	2,7
päivittäistavara-kauppa	10,1	7,4

* Pl. Moottoriajoneuvojen kauppa

	Tammi-lokakuu 2011	Tammi-lokakuu 2010	Vuosi- muutos, %
	<i>TOL 2008</i>		
Vireille pantuja konkurssseja yht.¹⁾	2 504	2 385	5,0
Maa-, metsä- ja kalatalous	59	41	43,9
Teollisuus, kaivostoiminta, energia- ja vesihuolto	239	259	-7,7
Rakentaminen	667	608	9,7
Kauppa	470	423	11,1
Kuljetus ja varastointi	230	221	4,1
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	180	176	2,3
Muut palvelut	617	571	8,1
Toimiala tuntematon	42	86	-51,2
Henkilökunta yhteensä¹⁾	11 389	11 436	-0,4

¹⁾ Sisältää yhtiöt, yhteisöt ja yrittäjät

Yli 55-vuotiaiden naisten työllisyys parantunut pitkään

Työllisten lukumäärä oli vuonna 2010 hyvin lähellä vuoden 2009 tasoa. Ikäryhmien välillä oli kuitenkin pieniä eroja. Alle 55-vuotiaiden työllisyysasteet laskivat, mutta yli 55-vuotiaiden työllisyys kasvoi. 55–64-vuotiaiden työllisyysaste nousi 0,7 prosenttiyksiköä 56,2 prosenttiin.

Yli 55-vuotiaiden naisten työllisyydessä viimeisin taloustaantuma ei ole näkynyt juuri lainkaan. 55–64-vuotiaiden naisten työllisyysaste on parantunut yhtäjaksoisesti 13 vuoden ajan. Työllisyysaste oli 33,8 prosenttia vuonna 1997, mutta se kohosi 56,9 prosenttiin vuonna 2010.

Taloustaantuma heikensi yli 55-vuotiaiden miesten työllisyyttä vuonna 2009, mutta vuonna 2010 myös 55–64-vuotiaiden miesten työllisyysaste parani yhdellä prosenttiyksiköllä 55,6 prosenttiin.

Lähde: Työvoimatutkimus 2010. Tilastokeskus

Työtapaturmien määrä väheni vuonna 2009

Vuoden 2009 aikana Suomessa sattui yhteensä lähes 128 000 työtapaturmaa. Palkansaajille näistä sattui lähes 117 000 ja yrittäjille (mukaan lukien maatalousyrittäjät) noin 10 900. Työpaikoilla tai työliikenteessä sattui suurin osa kaikista työtapaturmista eli noin 108 900 tapaus, kun vastaavasti noin 18 700 työtapaturmaa sattui työmatkoilla. Näissä lukumäärissä ovat mukana myös sellaiset lievät työtapaturmapaukset, joista aiheutui alle neljän päivän työkyvyttömyys, ja joista vakuutusyhtiöt maksoivat ainoastaan sairaskulujen korvauksia.

Työtapaturmien määrä laski roimasti vuonna 2009. Vuonna 2008 sattui hieman yli 153 000 työtapaturmaa, vuonna 2007 vastaava luku oli hieman yli 149 000. Työtapaturmien määrät ovat kasvaneet vuodesta 2005 lähtien palkansaajien osalta vuoteen 2008 asti, mutta vuonna 2009 työtapaturmien kokonaismäärä väheni noin kymmenen vuoden takaiselle tasolle. Vuonna 2009 Suomea koetellut taantuma ja tehdyn työn mää-

rässä tapahtuneet muutokset selittävät suurimmalta osin muutoksen.

Vuonna 2009 työpaikalla tai työmatkalla henkensä menetti yhteensä 48 henkilöä. Palkansaajien kuolemaan johtaneita työpaikkatapaturmia oli 26, maatalousyrittäjien neljä ja muiden yrittäjien kuusi. Lisäksi työmatkalla sattui yhteensä 12 kuolemaan johtanutta tapaturmaa, joista palkansaajille 11 ja muille yrittäjille yksi. Työkuolemien määrä laski selvästi edellisvuodesta, sillä vuonna 2008 työpaikalla tai työmatkalla henkensä menetti yhteensä 60 henkilöä.

Lähde: Työtapaturmat 2009, Tilastokeskus

Naisjohtajien osuus kasvanut eniten julkisella sektorilla

Naisten osuus johtotehtävissä kasvaa Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan, mutta hitaasti. Vuonna 2009 palkansaajina johtotehtävissä työskentelevistä oli naisia 33 prosenttia, kun vuonna 2000 heitä oli 31 prosenttia.

Eniten naisjohtajien osuus kasvoi julkisel-

Työttömyys	Lokakuu		3. nelj.	
	Lokakuu 2011	Lokakuu 2011/2010 %-muutos	3. nelj. 2011	3. nelj. 2011/2010 %-muutos
Työttömät, 1 000 henkeä	186	-4,6	183	-6,3
Miehet	106	1,3	101	-5,1
Naiset	79	-11,6	83	-7,7
15–24-vuotiaat	46	-13,1	48	4,2
Työttömyysaste, %	7,0	-0,3 yks.	6,8	-0,5 yks.
Miehet	7,8	0,1 yks.	7,2	-0,4 yks.
Naiset	6,2	-0,8 yks.	6,4	-0,6 yks.
Työttömyysaste ikäryhmittäin, %				
15–24-vuotiaat	17,1	-1,5 yks.	14,3	0,1 yks.
25–34-vuotiaat	6,8	0,7 yks.	7,6	0,4 yks.
35–44-vuotiaat	4,8	-0,1 yks.	4,9	-1,8 yks.
45–54-vuotiaat	5,4	-0,5 yks.	5,2	-0,5 yks.
55–64-vuotiaat	7,0	-0,6 yks.	5,5	-0,6 yks.
15–64-vuotiaat	7,1	-0,3 yks.	6,9	-0,5 yks.
Työttömyysaste aluehallintovirastojen (AVI) mukaan, %				
Etelä-Suomen AVI	6,7	0,4 yks.	6,2	-0,4 yks.
Lounais-Suomen AVI	5,3	-0,7 yks.	6,6	-1,0 yks.
Itä-Suomen AVI	7,8	-1,1 yks.	9,3	-0,1 yks.
Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	8,1	-0,1 yks.	7,3	0,2 yks.
Pohjois-Suomen AVI	7,4	-3,1 yks.	6,1	-2,4 yks.
Lapin AVI	7,1	-0,7 yks.

Työllisyys	Lokakuu		3. nelj.	
	Lokakuu 2011	Lokakuu 2011/2010 %-muutos	3. nelj. 2011	3. nelj. 2011/2010 %-muutos
1 000 henkeä				
15–74-vuotias väestö	4 063	0,4	4 060	0,4
Työvoima yhteensä	2 644	0,0	2 697	0,4
Työvoimaosuus, %	65,1	-0,3 yks.	66,4	0,0 yks.
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat), %	68,3	0,4 yks.	69,8	0,9 yks.
Miehet	69,3	0,5 yks.	70,9	0,6 yks.
Naiset	67,2	0,3 yks.	68,6	1,2 yks.
Työlliset	2 458	0,3	2 514	0,9
Miehet	1 266	0,5	1 297	0,5
Naiset	1 193	0,1	1 217	1,4
Työlliset ammattiaseman mukaan				
Yrittäjät ja yrit.perheenjäsenet	316	-3,2	330	-0,9
Palkansaajat	2 142	0,9	2 184	1,2
Palkansaajat työsuhteen mukaan				
Jatkuva työsuhte	1 843	1,5	1 801	0,8
Määräaikainen työsuhte	299	-2,4	382	3,4
Palkansaajat työajan mukaan				
Kokoaikatyölliset	1 820	1,1	1 896	0,8
Osa-aikatyölliset	322	0,0	287	4,6
Työvoimaan kuulumattomat	1 420	1,1	1 364	0,3

Lisätietoja: www.tilastokeskus.fi/tyovoimatutkimus

la sektorilla. Naisten osuus valtion johtajista lisääntyi 35 prosentista 46 prosenttiin jaksolla 2000–2009. Naisvaltaisella kuntasektorilla yli puolet johtajista oli naisia sekä vuonna 2000 että 2009. Yksityisellä sektorilla naisjohtajien osuus kasvoi kaikkein hitaimmin, 26 prosentista 28 prosenttiin.

Vuonna 2009 naisjohtajat olivat enemmistönä sosiaali- ja terveydenhuoltoalan johtajissa, hotelli- ja ravintola-alan johtajissa, henkilöstöjohtajissa, kulttuurijohtajissa, talous- ja hallintojohtajissa sekä mainos- ja tiedotusjohtajissa. Vähiten naisia oli rakennusalan johtajissa, teollisuuden tuotantojohtajissa sekä kuljetuksen, varastoinnin ja tietoliikenteen johtajissa.

Lähde: Työssäkäyntitilasto 2009, Tilastokeskus

Ikä vaikuttaa ansioihin eniten vaativammissa tehtävissä

län vaikutus palkkaan vuonna 2010 oli suurin vaativammissa tehtävissä työskentelevillä. Eri-tyisasiantuntijoilla ja asiantuntijoilla kuukausipalkka oli korkeampi vanhemmissa ikäryhmissä. Matalamman vaativuuden tehtävissä toimivilla ei vastaavanlaista ilmiötä ollut havaittavissa. Näissä ammateissa keskiansio nousi työuran alussa, mutta noin 45 ikävuo- den jälkeen palkka ei enää noussut ja joissain tapauksissa iän tuoma palkkakehitys saattoi olla jopa negatiivinen.

Työmarkkinasektorilla oli merkittävä vaikutus ilmiöön. Julkisella sektorilla kehitys oli melko suoraviivaista ja ansiot nousivat korkeammissa

sa ikäryhmissä. Yksityisellä sektorilla sen sijaan vaativammassakin ammateissa on huomattavissa, että ansiot eivät kasva enää vanhimmissa ikäryhmissä. Julkisen sektorin ansioiden positiivista korrelaatiota iän suhteen voidaan selittää kehityksellä, joka asiantuntija- ja johtajauralla monesti on; iän ja kokemuksen karttuessa siirrytään vaativampiin ja korkeammin palkattuihin tehtäviin. Yksityisellä sektorilla korkea asema ja palkkataso saavutetaan mahdollisesti jo varhaisemmassa vaiheessa ja tällöin ansioiden kehitys ei enää vanhemmissa ikäryhmissä ole merkittävää. Toisaalta kaikista parhaiten palkatuista ammateista saatetaan siirtyä johtotehtäviin tai mahdollisesti jopa osa-aikaeläkkeelle.

Lähde: Palkkarakenne 2010, Tilastokeskus

Vanhojen asuntojen ja omakotitalojen hinnat*					
Kerrostaloasuntojen hinnat ja hintaindeksi 2005=100	3. nelj. 2010	4. nelj. 2010	1. nelj. 2011**	2. nelj. 2011**	3. nelj. 2011**
Koko maa, €/m²	2 207	2 209	2 257	2 289	2 263
Nimellishintaindeksi	127,9	128,2	130,7	131,9	132,2
vuosimuutos, %	8,4	5,1	4,9	3,6	3,3
Pääkaupunkiseutu, €/m ²	3 294	3 316	3 416	3 461	3 426
Nimellishintaindeksi	133,6	133,9	137,3	139,0	139,5
vuosimuutos, %	9,3	5,6	5,7	4,1	4,4
Muu maa, €/m ²	1 605	1 596	1 615	1 639	1 619
Nimellishintaindeksi	122,1	122,3	123,9	124,7	124,7
vuosimuutos, %	7,3	4,5	4,1	3,0	2,2
Omakotitalojen nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	123,0	121,8	125,7	128,9	123,6
vuosimuutos, %	9,9	5,0	4,3	5,7	0,4
Omakotitalotonttien nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	145,8	154,0	136,0	134,1	138,9
vuosimuutos, %	14,0	16,8	8,0	-3,3	-4,7

* Vanhalla asunnolla tarkoitetaan asuntoa, joka ei ole valmistunut tarkasteluvuonna tai sitä edeltävänä vuonna
**Ennakkotieto

Kuluttajahintaindeksi (2010=100)			
	Marrask. 2011	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Kokonaisindeksi	104,4	0,1	3,4
Eiintarvikkeet ja alkoholiittomat juomat	108,0	1,3	6,0
Alkoholijuomat, tupakka	101,4	0,1	1,1
Vaatetus ja jalkineet	105,1	-0,3	1,1
Asuminen, vesi, sähkö, kaasu ja muut polttoaineet	107,6	-0,4	5,8
Kalusteet, kotitalouskoneet ja yleinen kodinhoito	103,4	0,2	2,0
Terveys	101,1	-0,2	0,6
Liikenne	103,9	-0,4	3,5
Viestintä	96,4	0,5	-0,8
Kulttuuri ja vapaa-aika	99,8	-0,1	-0,2
Koulutus	103,5	0,0	0,9
Ravintolat ja hotellit	103,1	0,3	3,5
Muut tavarat ja palvelut	105,1	0,3	4,3
Elinkustannusindeksi 1951:10=100	1 829		

Palkansaajien ansiotasoindeksi ja ansioiden vuosimuutokset			
	2005=100 3. nelj. 2011*	Vuosi- muutos %	Kuukausiansiot ¹⁾ , €** 3. nelj. 2011*
Palkansaajaryhmä / sektori			
Yhteensä	123,4	3,0	3 119
Tuntipalkkaiset	120,4	2,3	2 544
Kuukausipalkkaiset	124,2	3,1	3 270
Miehet	121,8	2,8	3 441
Naiset	124,7	3,1	2 823
Sektori			
Yksityinen sektori	122,5	2,9	3 262
Kunnat	124,7	3,1	2 825
Valtio	128,8	3,0	3 493
Muut	122,8	3,1	2 886

¹⁾ Palkansaajien keskimääräiset kuukausiansiot
* Ennakkotieto
** Reaaliansioiden vuosimuutos oli ennakkotietojen mukaan 3. neljänneksellä 2011 -0,8 prosenttia.

Tuottajahintaindeksit (2005=100)			
	Lokakuu 2011	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Teollisuuden tuottajahintaindeksi	114,1	-0,5	3,7
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, kotimaiset tavarat	126,4	-0,1	4,9
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, vientitavarat	101,9	-0,9	2,3
Vientihintaindeksi	102,2	-0,9	2,4
Tuontihintaindeksi	118,4	-0,6	7,1
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	122,2	-0,4	5,4
Tukkuhintaindeksi	122,8	-0,4	6,6

Rakennuskustannusindeksi (2010=100)			
	Marraskuu 2011	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Ammattimainen uudisrakentaminen			
Kokonaisindeksi	104,1	0,4	3,0
Työpanokset	102,0	0,0	1,9
Tarvikepanokset	104,3	0,4	2,9
Muut panokset	108,8	1,1	6,6

Tutkinnon suorittaneita jo yli kolme miljoonaa

Vuoden 2010 loppuun mennessä 3 005 000 henkeä oli perusasteen jälkeen suorittanut tutkinnon lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa, ammattikorkeakoulu- tai yliopistokoulutuksessa. 40 vuotta aiemmin tutkinnon suorittaneita oli 882 000. Vuonna 1970 joka neljäs suomalainen oli suorittanut tutkinnon perusasteen jälkeen, vuoden 2010 loppuun mennessä kaksi kolmesta oli tehnyt niin.

Ainoastaan perusasteen tutkinnon (perus-, keski- ja kansakoulun käyneet) suorittaneita oli vuonna 2010 yhteensä 1 483 000, kolmannes 15 vuotta täyttäneestä väestöstä. Keskiasteen tutkinnon suorittaneita oli 39 prosenttia ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneita 28 prosenttia.

Vuonna 1970 ainoastaan perusasteen tutkinnon suorittaneita oli 2 600 000, kolme neljäsosa 15 vuotta täyttäneestä väestöstä.

Keskiasteen tutkinnon suorittaneita oli tuoloin 16 prosenttia ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneita 9 prosenttia.

Eniten Kauniaisissa, vähiten Rautavaaralla

Tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneestä väestöstä oli vuonna 2010 korkein Kauniaisissa, 79 prosenttia. Matalin osuus oli Rautavaaralla, 49 prosenttia. Tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneestä väestöstä on 40 vuoden aikana nousut vähiten Kauniaisissa ja eniten Oulun ympäristökuunnissa.

Lähde: Koulutustilastot 2011. Tilastokeskus

Enemmän venäjänkielisiä perheitä

Suomessa oli vuoden 2010 lopussa yhteensä 11 200 sellaista venäjänkielistä perhettä, joissa perheen ainoa vanhempi tai molemmat vanhemmat olivat venäjänkielisiä. Venäjänkielisten perheiden yleisin yhdistelmä on nyt kahden venäjänkielisen muodostama perhe, joita on 7 700. Vielä edellisenä vuonna yleisin

yhdistelmä oli suomenkielisen miehen ja venäjänkielisen naisen muodostama perhe.

Suomenkielisen miehen ja venäjänkielisen naisen muodostamia perheitä on 7 400. Sen sijaan venäjänkielisen miehen ja suomenkielisen naisen muodostamat perheet ovat edelleen melko harvinaisia (1 300), vaikka määrä onkin yli nelinkertaistunut kahdessakymmenessä vuodessa. Venäjänkielisiä yhden vanhemman perheitä on yhteensä 3 600, joista 96 prosenttia on äidin ja lasten muodostamia perheitä.

Täysin vieraskielisiä perheitä 3 prosenttia

Kaikista Suomen perheitä kolme prosenttia on sellaisia, joissa ainoa vanhempi tai molemmat vanhemmat puhuivat äidinkielenään jotakin muuta kieltä kuin suomea, ruotsia tai saamea. Venäjänkielisten perheiden osuus näistä vieraskielisistä perheitä on lähes 30 prosenttia. Vuonna 1990 venäjänkielisiä pariskuntia oli vain 300 ja vuonna 1995 noin 3 000.

Lähde: Väestö- ja kuolemansytilastot, Tilastokeskus

Väestönmuutokset						
	2. nelj. 2010	3. nelj. 2010	4. nelj. 2010	1. nelj. 2011*	2. nelj. 2011*	3. nelj. 2011*
Elävänä syntyneet	15 162	15 993	14 788	14 752	14 946	16 000
Kuolleet	12 321	12 492	13 039	13 309	12 611	11 973
Syntyneiden enemmyys	2 841	3 501	1 749	1 443	2 335	4 027
Maahan muuttaneet	5 922	8 517	5 876	5 790	6 242	8 932
Maasta muuttaneet	2 429	4 182	2 687	2 903	2 641	4 112
Nettomahanmuutto	3 493	4 335	3 189	2 887	3 601	4 820
Väestönlisäys ¹	6 334	7 836	4 963	4 330	5 936	8 847
Väkiluku²	5 362 477	5 370 313	5 375 276	5 379 606	5 385 542	5 394 389

* Ennakkotieto
¹ Sisältää rekisterikorjaukset lopullisten tietojen 4. neljänneksellä
² Ajankohdan lopussa
 Aluejako kaikkina vuosina 1.1.2011

Yöpymiset kaikissa majoitusliikkeissä, tammi–syyskuu 2011*		
Yöpyneiden asuinmaa	Yöpymisvuorokaudet majoitusliikkeissä	
	Kaikki majoitusliikkeet vuosimuutos, %	Yöpyemisten vuosimuutos, %
Kaikki yhteensä	15 989 691	4,0
Suomi	11 636 647	1,7
Ulkomaat	4 353 044	10,5
Venäjä	985 574	23,1
Saksa	465 197	7,2
Ruotsi	456 817	5,0
Britannia	250 942	-6,2
Viro	170 495	9,5
Ranska	170 448	0,9
Yhdysvallat	167 126	15,5
Norja	143 989	8,1
Alankomaat	143 546	1,5
Italia	125 069	12,5
Japani	109 675	4,3

* Ennakkotieto

Rekisteröidyt uudet ajoneuvot*				
	Marraskuu 2011	Vuosi- muutos %	Tammi- marraskuu 2011	Vuosi- muutos %
Autot yhteensä	10 733	12,0	135 497	14,1
Henkilöautot	9 056	10,5	119 232	12,7
Pakettiautot	1 357	26,4	12 738	28,4
Kuorma-autot	306	3,0	3 159	20,2
Linja-autot	14	-39,1	368	-17,7
Moottoripyörät	51	41,7	5 711	-5,3

* Poislukien Ahvenanmaa

Majoitustoiminta*				
	Syyskuu 2011	Vuosi- muutos %	Tammi- syyskuu 2011	Vuosi- muutos %
Yöpyemisiä kaikissa majoitusliikkeissä¹, 1 000	1 562,6	4,0	15 989,7	4,0
ulkomaalaisten yöpyemisiä ¹ , 1 000	396,2	9,6	4 353,0	10,5
Yöpyemisiä hotelleissa, 1 000	1 308,3	3,4	12 391,7	4,5
ulkomaalaisten yöpyemisiä, 1 000	339,8	6,8	3 602,0	11,1
Hotellihuoneiden käyttöaste, %	56,8	0,9 ²	54,0	1,8 ²

* Ennakkotieto
¹ Hotellit ym. majoitusliikkeet, joissa on vähintään 10 huonetta, mökkiä tai sähköpistokkeella varustettua matkailuvaunupaikkaa sekä retkeilymajat
² Prosenttiyksikköä

Kulttuuritilasto 2011

Kulttuuritilasto 2011 on kahdeksas Tilastokeskuksen julkaisema suomalaisen kulttuurin kokoomatilasto. Kulttuuritilasto 2011 sisältää tietoja Suomen vähemmistöistä, kielistä, uskonnoista, kulttuuriperinnöstä, kirjallisuudesta, teatterista, musiikista, elokuvasta, kuvataiteesta, käsi- ja taideteollisuudesta, kulttuuritapahtumista, kulttuurialan koulutuksesta ja työvoimasta, kulttuurin julkisesta ja yksityisestä rahoituksesta sekä kulttuurialan yrityksistä.

Kansainvälisessä katsauksessa on vertailevia tietoja EU-maista sekä eräistä muista maista. Julkaisussa on ruotsin- ja englanninkielinen yhteenveto. Kaikki taulukot (177 kpl) ovat suomeksi sekä englanniksi.

Kulttuuritilasto 2011:n voi tilata Tilastokeskuksen myyntipalvelusta p. 09 1734 2011, fax 09 1734 2500, sähköposti myynti@tilastokeskus.fi hintaan 55 euroa. Postitse lähetettäessä hintaan lisätään toimituskulut 6,50 euroa.

 Tilastokeskus

Helmikuun numerossa:

Mitä tehdä kotitalousvähennykselle?

tieto & trendit tilauskortti

Tilaan Tieto&trendit -lehdet. Kahdeksan numeroa/vuosi (9200)

jatkuva tilaus 152 €/vsk

Ulkomaan tilauksiin lisätään postimaksu.

Tiedosta oivallukseen

Tilastokeskus maksaa postimaksun.

Tilastokeskus
Myyntipalvelu
Tunnus 5003081
Info 755
00003 Vastauslähetys

Tilaaajan tiedot

Etunimi: _____ Sukunimi: _____

Yritys: _____

Tehtävä: _____

Postiosoite: _____ Postinumero- ja -toimipaikka: _____

Puhelin _____ Sähköpostiosoite: _____

Laskutusosoite, jos eri kuin tilaaajan:

Etunimi: _____ Sukunimi: _____

Yritys _____

Postiosoite _____ Postinumero ja -toimipaikka _____

Suomen tilastollinen vuosikirja 2011

Ajankohtainen uusin tieto – pitkät aikasarjat

- tilastoja ja havainnollistavaa grafiikkaa pitkinä aikasarjoina
- laaja kansainvälinen osa – vertailutietoja muista maista
- aluetietoa ja teemakarttoja
- asiahakemisto ja lähdeviitteet
- kolmikielinen: suomi, ruotsi, englanti; kansainvälinen osa: suomi, ruotsi
- CD-ROMilla julkaisu pdf-muodossa, taulukot Excel-muodossa, teemakartat, hyvät hakuominaisuudet, linkit tilastontuottajien kotisivuille
- myös verkkopalveluna, katso esittely: tilastokeskus.fi/vuosikirja

Hinta 75 € (sisältää arvonlisäveron).
Kertatilaukseen lisätään
toimitusmaksu 6,50 €.
Verkkopalvelu alkaen 110 € + alv 23 %.

Tiedustelut:

myynti@tilastokeskus.fi
puh. (09) 1734 2011

